

ئەمىندارىتى گىشتى روشنبىرى و لاوان
يارمەتى لە چاپدانى داوھ

ديوانى رەنجوورى

« مەلا عومەرى زەنگنە »

لىكۆلېنەوھى

مجموعە رەئى قەرداغى

چاپى بەگەم

چاپخانەى (آفاق عربىة)

۱۴۰۲ ك ۱۹۸۳ ز

بەغدا

ئەمىندارىتى گىشتى روشنبىرى و لاوان
يارمەتى لە چاپدانى داوھ

ديوانى رەنجوورى

« مەلا عومەرى زەنگنە »

لىكۆلىنەوھى

مھەرەلى قەرداغى

چاپى يەكەم

چاپخانەى (آفاق عربىة)

۱۴۰۳ ك ۱۹۸۳ ز

بەغدا

ديوان رنجورى
الملا عمر الزنگنه

تحقيق

محمد علي القره داغى

الطبعة الاولى

مطبعة دار آفاق عربية - بغداد

١٤٠٣ هـ - ١٩٨٣ م

پیشه‌کی

میژووی ئەدەبی کوردی چەندە ی هەول بۆ دراوہ و هەول ی بۆ دەدری و ، رەنگە لەمەولایش زیاتر پەرەبستینی ، هیشتا ناگاتە ئەو پرا دە ی که پیوستە بۆ ئەو ئەدەبە بکری و ، هەرچی بکری هیشتا گەلی کون و کەلین دەمیننەوہ که تیشکی پشکین نەیان گە یوہ تی و تروسکە ی بەتەنگەوہ هاتن درنی بە تاریکی و تارمایی ریگەیان نەداوہ .

کیمان هە یە هەندیک خۆی ماندوو کردبی و لە ئەنجامدا مە بەستیکی وای نەدیپیتەوہ که فرە تازەو گەلی جیگە ی نرخ بی ؟ خۆ باسی شاعیران و دیوانیان ئەوہ هەر با بوئسی ! دەیان شاعیرمان هە یە لە چەرخ ی خۆیاندا ئەستیرە یە کی گەش و ورشەداری ئاسمانی ئەدەبی کوردی بوون ، که چی کاتی سووک کشاون و ئاوا بوون ئەو ریگەیش ئەوان پۆشنیان کردوہ تەوہ و ئەو خەتەیش ئەوان بۆنەوہ ی دوارپۆژیان کیشاوہ زۆری نەخایاندوہ کووژاوہ تەوہ و کویربوہ تەوہ .

هۆ یە کی سەرە کیش - جگە لە که متەرخەمی و خەمنە خواردن - ئەوہ یە ئەوانە ی خە میان خورابی و هەولیان بۆ درابی هەولە که لە کاتی کدا نەبوہ سوودی تەواوی خۆی بێخشی و ، زۆر لە شاعیرانمان پاش دەیان سالیس پیر لە بەسەر هات و ژیانان نە کراوہ تەوہ و شیعو باس و رازیان لە سنگی گەلی کەسدا بوہ نە ئەو کەسانە پیریان لەوہ کردوہ تەوہ بیان نووسن و ، نە کەسیکی وایش هەبوہ خەمیک بخواو شتیکی لەوانە کۆبکاتەوہ ، تا لە گەل

خۆيان بردوو يانه ته ژير خاك و پهرده ي هه ميشه ييان به سهردا دراوه ! بگره
ئهم دهرده كوشنده تا ئيستەيش هەر بهرده وامه و ، پاش ئه وه ي مه زتيكمان
ئه مرئ و ماوه يه ك به سهر كوچي دوايدا دهر وا ئه وسا هوش ئه كهينه وه و
كيومال به شوين شوينه واري دا ده كه ين .

بو نمونه ئيستەيش گه لي كه س ماون - له رۆشنيرائيش - ده ماوده م
گه لي باس و قسه ي خووش و شيعري شيخ ره زايان له گه ل مونا سه با ته كا نيدا
بيستوه و ئاگانان ليه تي ، ناكەن هيج نه بي له ده فته ري پيره وه ري و يادگاردا
توماريان بكن تا له گه ل خويانا ئه سپه رده ي خاك نه كرين !

يه كيك له و شاعيرانه مان كه خه مي نه خوراوه و شيعرو به سه رهاتي به ريكي
كونه كراوه ته وه (مه لا عومه ري ره نجووري) يه ، ئهم هه ستياره مه زنه ي گه لي
كورد - وه ك له مه ولا بو ت دهرده كه وي - يه كيكه له كه له پياوه كاني
- ئه گه ر نه ليين جيهان - گه لي كوردو ميژووي ئه ده بي كوردي و پاش
دهيان سال پاشماوه كاني شايه تي مه زني بو ده دن و ، شوينه واره كاني -
هه رچه ند كه مي ده ست ئيمه كه وتوه - به لگه ي بليمه تي و ليها تووي و زانايي و
دلسوزي و ده روون پاكي ئه و شاعيره گه ورن ، كه به داخه وه ئه گه ر زوو
مشووري بخورايه له وانه بو گه نجينه يه كي گه لي به بايه خ له شوينه واري
كو بكرايه ته وه و ، چرايه كي رووناكي ئيستوه دوا رۆژ به رووناكي له و زانا
پايه به رزه وه ده ستاو ده ست به نه وه كاني گه له كه مان بگه يشتايه .

ئايا جيگه ي داخ نيه شاعيريكي وا - نووسراوو يسراو - شتيكي واي
دهرباره نه زانري كه فينكي به دل بگه يه ني و ، پهرده ي رهش له سه ر ژيان و
به سه رهاتي لايواو شتيكي وا بي شياوي پله ي ئه و بي ؟ !

له م دهر فته دا ده مه وي ئه وه ي چنگم كه وتوه له ديواني ئهم شاعيره
مه زنه پيشكه شي خوئنده واران ي گه لي كوردي بكه م و ، به شيكي كه م له

ئەركى سەرشانى نەوھى ئەمرو بەرەبەر بە چراو دەساگىرسىنى ئەو پىاوانە
بەجىيىنم كە دەيان سال لەمەوبەر رچەيان بۆ شكاندووين و رىگەي پىروزي
ئەدەبى كوردىيان پىشانداوين •

ناسىنى رەنجوورى لە رىگەي ديوانەكەيەوھ

بەداخەوھ ئەم شاعىرە بلىمەتەمان كە زور كارەساتى مېژوويى بۆ تۆمار
كردووين و ، شىوھنى بۆ گەلئى لە شاعىران كردوھو ، لە لاواندەنەوھياندا
جواترەين شىعەرى بە گەرمترەين ھەست نووسىوھو، دوايش سالى كوچى دوايى
ھەندىكىانى ديارى كردوھ •• مېژوو بەزەيى پىدا نەھاتوھتەوھ كە لايەكى لئى
بكاتەوھو شتىكى دەربارە بنوسى • شاعىرانىش ، كە ئەم فرە بەتەنگيانەوھ
ھاتوھو لەسەرى نووسىون ، - ئەوھى من بزائىم - كەسيان شتىكيان بۆ ئەم
تۆمار نەكردوھو چەمەرو شىوھنيان بۆ نەكردوھو كوچى دوايىيان بۆ ديارى
نەكردووين • بۆيە ژيانى ئەم شاعىرەيشمان ناديارىيەو رىگە بۆ دۆزىنەوھى
بەسەرھاتى گەلئى تارىكەو چراوكىش ھەلكەين و كوناوكون بگەرئىن
شتىكىوامان چنگ لئى گىر نابى كفتوكو بمرئى ، ناچار بە ماندوويى بەرەو
ديوانەكەي دەگەرئىنەوھو دېراو دېرو پارچە بە پارچە بە شىعەرەكانىدا
دەچىن ، بەلكو لە دەمى خۆيەوھ شتىكى ئەوتۆمان دەست بگەوئى پەردە لە
رووى ھەندى لايەنى ژيانى ھەلبمالئى •

وھك دەلئىن (ئەللا بەرەكەت ھا) شاعىرمان وھك بۆ خەلك ژىر بوھو
بىرى لە مېژوو كردوھتەوھ •• بۆ خۆيشى ھەر باش بوھو زانىويە خۆى خەمى
خۆى نەخوات لەوانە نىيە كەس ئەوھندە دلسۆز بئى بە تەنگ ئەوھوھ بىت ،
بۆيە ھاتوھ باسى خۆى بۆ كردووين و - با كەمىش بئى - باسەكەي گەلئى
جىگەي بايەخەو نرخی ھەر تەواو نابى ، بەتايبەتى كە سالى لەدايكبوونيمان
بۆ رووندەكاتەوھ كە لە ميعراجنامەكەيدا دەلئى :

ئەو سال كە ئەي فيكر ئاومردم وه ههم
عومرم ياوا بي وه پهنجا ، پهنج كهم

واته تهمه نى (٤٥) سال بوه كه ئەو ميعراج نامەى نووسيوه ، دوایش
سالى نووسينى ميعراج نامەكه ديارى دهكاو دهلىن :

جه سه نهى هزار دووصه دو نؤدا
ئەي ميعراج نامە جه لای من روودا

بەم پىخ به پهنجوورى له سالى ١١٦٤ى كوچيدا هاتوه ته دنيا .

بەلام بو سالى كوچى دوایى - كه دياره خوئى له توانايدا نه بوه بو مان
بنووسى - ريگه مان ئەچيته بهست و هيچ تروسكايى بهك نيه رووى تى بكهين .
بهلىن ئەوه نده ههيه ماموستا مهلا عه بدولكه ريمى موده ريس ئەفه رموى :
« بيستوومه له سالى (١٢٢٢) دا له جيهان دهرچوه » بەلام له ديوانه كه دا
پارچه شيعر ههيه كه ميژووى دواى ئەم ساله لى له سهر نووسراوه ، واته
ههر ريگه مان نه دۆزى به وه و شوينيك نيه په ناي بو بهرين تا به روونى سالى
كوچى دوایى شاعيرمان بدات به دهسته وه .

ئەوه نده ههيه له ديوانى شاعير خوئيه وه بوونى به لگه بهكى ديكه ده كرى
- كه ئەگەر به ته واوى ميژووى كوچى دوایمان بو ديارى نه كا - له
ميژووى كوچى دوایى شاعيرمان نزيك ده كاته وه . به لگه كه يش له وه دا به شاعير
به پارچه بهك شيعر باسى نه خوئى بهكى خوئى ده كا كه له وكاته دا تهمه نى
شه صت سال بوه ، نه خوئى به كيشى زور سهخت بوه ، دواى ئەوه يش ئيتر
ميژووى شيعرى ترمان دهست ناكه و يت له و ميژوه به دواوه گو تراييت ، ههر
له پارچه شيعره كه دا ميژووى نه خوئى به كى به سالى (١٢٢٤) ى ك ديارى
دهكات وهك دهلىن :

ئەوسا ئەو نازار به ريم بابەست بي
تاريخ عومرم نه سه نهى شه صت بي

سهنه و سالو وهقت هيچرهت موختار
ههزارو دووصهه چهنی بیست و چار

واته ده بی شاعیر ئە گەر له و ساله شیدا نه مرد بی له و ده و روبه رده دا بو
یه کجاری سهری نایته وه .

لهم ئەندازه به ولاره ده رباره ی ژیانو به سه رهات و خویندن و ماموستاو
ئیحازه وه رگرتن و دهرس و تنه وه و شوین و هوی و تنی گه لی له شیعره کانو
چهنه شتی دیکه . . . که هه موویان زیاد له نرخیان بو زانیی ژیانی شاعیر ،
بو لیکۆلینه وه ی شیعره کانیسی ده وریکی بالایان هه یه . . شتیکی ئەوتویان
ده رباره نازاری !

ده بی ئەوه له بیر نه کهم که گومانم له شتیکی هه یه - به لام هه ر گومانه و
به لگی روونم نی به - ئەویش ئەوه یه که ره نجووری به خویندن یان به
دهرس و تنه وه ماوه یه کی له ناوچه ی موکریاندا به سه ربرد بی . ئەم گومانه ییش
به بۆره به لگیه ک پته و ده کهم : ئەوه ی روونه و له شیعره کانیه وه دیاره
ئەوه یه که ره نجووری خه لکی ناوچه ی (زهنگنه) یه و له تیره ی (زهنگنه) یه ،
شیوه ی گفتوگۆی زهنگنه ییش - به تاییه تی له کوندا - زۆر له هه ورامی به وه
نزیکه و ره نجووریش شیعی به و شیوه و توه و زۆربه ی شیعره کانی به و
شیوه ن . به لام شاعیرێک خه لکی ئەو ناوچه بوو بی و ، وهک له شیعره کانیسه وه
دیاره ، له کهرکووکدا ژیا بی و شیعی به شیوه ی زهنگنه گوت بی ئە گەر له و
شیوه لابدا ئە بی به شیوه ی قسه کردنی خه لکی کهرکووک شیعی بلی ، یان
هیچ نه بی له شیوه ی قسه کردنی سلیمانی و ئەو ناوچه وه نزیکی بی ، که چی
ره نجووری کاتی له شیوه ی خۆی لئه داو شیعی سۆرانی ده لی زۆر به
شیوه ی موکری هۆ گره و گه لی و شه ی موکری له شیعره کانیدا ده لی
- به تاییه تی ئەو پارچه شیعه ی که پارچه که ی (کاریزی) ی بی کردوه به

پنج خسته کی — زیاد له ویش ئەم (کاریزی) یه شاعیریکی شیوهی موکری یه و له گەل (ئەحمەدی کۆر) دا شیعریان پیکه وه گو توه (۱) .

وهك و تم جگه له دیوانه که سه رچاوه یه کی ئەو تۆمان نی یه و ، بۆ هر باس و خواستیک هر بۆ لای دیوانه که دینه وه به چراوه پیندا ده گه پین به لکو له دوو توپی شیعره کانی یه وه چنگمان له شتیک گیر ببی که به هانای باسه که مانه وه بیت ، به لئ دیوانه که خۆی بۆ گه لئ بابهت سه رچاوه یه کی باشه و گه لئ مه به ستمان به روونی به دهسته وه ده دا .

جاری دهر باره ی پله ی خوینده واری و زانیاری شاعیر به لگه زۆره ، خۆ ته نها پارچه ی (میعراج نامه) ئاوینه یه کی روونی زانیاری و شاره زایی شاعیر مانه . شاعیر له ژیر سیبهری میعراج نامه نووسیندا جله و بۆ قه له می خۆی شل ده کات و به بیرى ورده وه شوینی ده که وی تا گه لئ مه یدانى جورا و جور بگه رێ و توانایی خۆی له هه موویاندا بنوینێ . له پیشدا دێ وهك نووسه ریکی ورد به پشت به ستن به ریوایهت و هه والی په سه ند میعراج نامه که ده نووسی و ، ئەوه ی له کتیبه باوه ریپیکراوه کانا هه یه دهر باره ی میعراج ده نووسی و ، به بیرى شاعیرانه ی خۆی گه لئ بابه تی ئەستیره ناسیی تیهه لکیش ده کات ، که باسه که به گویره ی کتیبه ئایینی یه کان ده نووسی و ده گاته کو تایی باسه که وهك زانایه کی ژیر و موسولماتیکی باوه رپته و له باسی خودادا ده لئ : وریا به و خۆت بگروه ، ئەم جیگه جیگه ی فره وژی و ده مکوتان نی یه و ئەمه دهریایه که گه لئ که سی تیدا نوقم بوه !

به لام به گویره ی ئەوه ی زانیانی دیکه بۆ رهنجووری یان نووسیوه و له دیوانه که دا به رچا و ده که ون پله ی رهنجووری گه لئ بالایه و ، زانایه کی که م وینه و ، شاعیریکی دورشوناس و ، دۆستیکی گیانی هه موو شاعیرانی کورد بوه ،

(۱) له بهرگی دوه می (که شکۆلی که له پووری ئەده بی کوردی) دا نمونه ی شاعیری (کاریزی) و (ئەحمەدی کۆر) م نووسیوه .

بۆ ئەم مەبەستە يەك دوو نموونە لە دیوانە کەرا دە گوێزینەوه ئێرە ، (ئەحمەد بەگی صاحب قەران) کە نازناوی (شەوقی) یە بەم شیۆه بۆی دەنووسی :

دەخیلم دەخیل ئەی ئیرشاد دین
پیر طەریقەت ، نووربین یەقین
سەردار عوششاق نە شەرق تا غەرب
مەجنوون ئانی سەرخیل عەرەب
جام دل (جامی) ، (نیظامی) نیظام
تەرتیب تەرکیب بینای بادە ی جام
کاشیف کەششاف سیر پەنھانی
(ئەفلاتوون) شیعار (ئەرەستوو) ی ئانی
(رەنجووری) موخلیص تەخەلووس رەنجە
رەنجت رەنجە کەرد وە دەور پەنجە ...

مەلا یوسفی (دالەرۆ) یش بەم شیۆه ی خوارەوہ بۆ رەنجووری
دەنووسی :

سەرمەست بادە ! سەرمەست بادە !
رەنجووری رەنجوور ، سەرمەست بادە !
بە بادە ی عیرفان رەنگین سەجادە !
لەوح دل جە نەقش ماسیوا سادە !
رەنجووری گەنجوور خەزانە ی ئەسرار !
نەقد دانش بەخش خەروار بە خەروار !
غەوواصی دانە ی دەریای مەعانی !
نادیرە ی ئەییام بی هەمتای ئانی !
راوہ سەرچەشمە ی حەقیقی بەردە
بەستەنش نە بەین مەجازی پەردە ...

یان میرزا نەجەف بەم شیۆه رووی دەمی تی کردوہ و شیعیری بۆ
نووسیوہ :

نادیره‌ی ئه‌ییام ! نادیره‌ی ئه‌ییام !
 مه‌ولای ره‌نجووری ! نادیره‌ی ئه‌ییام !
 دانای پره‌ونه‌ر دامیار دام !
 شوعه‌رای شیرین راز شه‌که‌رین که‌لام
 چه‌کیم حاذیق گشت دهرمه‌ندان !
 مه‌خصل‌داده‌ی خال کبیسوو که‌مه‌ندان !

دوای ئه‌مانه‌و پێش ئه‌مانه‌یش شایه‌تی (حاجی قادری کۆبی) نیشانه‌ی
 رێزو پله‌ی شاعیریتیی به‌م شاعیره‌ی به‌خشییوه که ده‌لێ :

یه‌کێ (ره‌نجووری) ئه‌هلی که‌رکووکه
 فیکری بیکری هه‌موو وه‌کو بووکه (۲)

هه‌ر وه‌ك ئه‌مه‌یش به‌لگه‌یه‌کی دیکه‌یه بو ئه‌وه‌ی که بزاین ده‌نگی زولایی
 (ره‌نجووری) به‌ زۆر ناوچه‌و شوینی کوردستاندا گه‌ییوه له‌ گۆیی گه‌لێ
 له‌ شاعیران و رۆشنیرانی کورددا زرنگاوه‌ته‌وه‌و ئاوازی داوه‌ته‌وه‌ .

خۆ دیاره ئه‌مانه‌ باشترین به‌لگه‌و چاکترین شایه‌تین له‌ مه‌لاو شاعیرانی
 هاوچه‌رخ شاعیر خۆیه‌وه‌و هه‌ریه‌که‌یان به‌جۆرێک پله‌ی زانیاری شاعیرمان
 بو روونده‌کاته‌وه‌و به‌ گۆیره‌ی بوچوونی خۆی و قه‌ناعه‌تی به‌ شاعیر له‌ هونه‌رو
 توانای هونه‌ری ده‌دوێ .

ئه‌وه‌ی له‌ ژبانی (ره‌نجووری) دا زۆر پروونه ئه‌وه‌یه که موریدی شیخ
 ئه‌حمه‌دی بۆن‌خۆش بوه‌و رییازی ئه‌و شیخه‌ی هه‌ل‌بژاردوه‌و ، به‌ سۆزه‌وه له
 کاتی خۆشی و ناخۆشییدا شیعی بو و توه‌و ، به‌ یه‌کیک له‌ شیخه‌ گه‌وره‌کانی

(۲) بروانه دیوانی حاجی قادری کۆبی چاپخانه‌ی کوردستان ، ل : ۱۰۵ .

جیهانی ژماردوهو ، چہند پارچہ شیعرمی بو وتوہ ، تا ئەنجام لە سالی ۱۲۱۹ی
کوچیدا شیخ جیهانی بەجی ہیشتووہ و رہنجووری شینیکی بەکولی بو کردووہ
لەگەڵ ئەویشدا باسی دوو شیخ ئەحمەدی دیکەیی کردووہ کہ لەو سەردەمەدا
لە جیهان دەرچوون •

مامۆستا مەلا عەبدوڵکەریم دەرەرموی : زنجیرەیی مەشایخی عەبداللان
— کہ شیخەکی رہنجووری لەوانە — وەکو بیستووومە لە ئیستووہ ئاوا
دەست پێدەکات : شیخ عەبدوڵکەریمی کوری شیخ عیصامەدین ، کوری شیخ
عەبدولقادری کوری شیخ فەتاح ، کوری شیخ ئەحمەدی بۆنخۆش ، کوری
شیخ ئیسماعیلی دووم غەزائی ، کوری کاک عەبدوڵلا ناسراو بە شیخ کاک
ئەودل ، کوری شیخ ئیسماعیلی گەرورە ، کہ وەختی خۆی لە دێی (ژاژلی) وە
هاتوو تە (عەبداللان) کہ وێرانە بوو و ئاوەدانی کردوو تەوہ بە ئیشارەتی دوو
زاتی گەرورە لە پیاوچاکان کہ پلەیی (ئەبدال) یان بوہ • ئەبداللان لە ناحیەیی
سوورداشوہ و سەر بە پارێزگای (سلیمانی) یە •

هەر وەها مامۆستا دەرەرموی : وەکو بیستووومە ئەم شیخ ئیسماعیلە
لەگەڵ خوالی خۆش بو شیخ ئیسماعیلی (ولیانی بەرزنجی) دا طەریقەتیان لە
(شیخ ئەحمەدی احسائی) وەرگرتووہ • ئەو شیخ ئەحمەدە ماوہیی لە بەغدا
بوہ لەو تەکیەدا کہ لە گەرەکی (رأس القریہ) دا بوہ ئیرشادی کردووہ تەکیە
ناوی (تەکیەیی شیخ ئەحمەدی ئەحسائی) بوہ • دوای وەفاتی ئەو حەزرەتی
مەولانا خالیدی کوردی نەقشبەندی لەو تەکیەدا ئیرشادی کردووہ ئیستە بە
(تەکیەیی خالیدیہ) ناسراوہ • ئەو تەکیە لە قەراخی دیجلە لە گەرەکی (رأس
القریہ) لە بەری (رصافہ) دایە •

دەمینیتەوہ ناوی باوک و باپیر و شوینی لەدایکبوونی شاعیر ، لە
دیوانەکەوہ لەم بارەوہ ہیچمان چنگ نەکووت ، مامۆستای مودەرریس
دەرەرموی : وەکو بیستووومە : مەلا عومەری رہنجووری کوری خالید بەگی

کورپی عومەر به گی زه ننگه یه و خه لکی دئی (گه پراوی) یه له (زه ننگه) •
 ئیتر له وه به ولا وه شتیکی و امان به دهسته وه نی یه به که میک پشته ستووری یه وه
 بیخه یه سهر کاغز •

گه شتیک به دیوانی شاعیردا

مه به ست له م گه شته ئه وه نی یه که له عاستی یه که یه که ی پارچه شیعره کانی
 دیوانه که دا بوه ستم و شییان بکه مه وه و لییان بدویم ، به لکو ته نها مه به ستم
 ئه وه یه به م گه شته ریگه بو بخوینی به پرئز خوش بکه م تا بزانی دیوانی چۆن
 شاعیریکی له به رده ستدایه و ئه م شاعیره ی که ئه یه وی دیوانه که ی بخوینیته وه
 کئی یه و له چ پله یه کدایه ، ئه مه یش به گولگه شتیک و گولبژیریک پیکدیت •
 بو یه لیتره دا ته نها له عاستی چه ند پارچه شیعریکدا ده وه ستین و بخوینیان لی
 ساره زا ده که یین •

لایه تیک که زۆر جیگه ی ریزو بایه خه له دیوانی (ره نجووری) دا ئه وه یه
 که مه و دای شیعی له بهر ههستی خویدا ته سیک نه کردوه ته وه و ، مهیدانی
 شیعی نه هینا وه ته وه یه ک ، تا مه به سته کانی شیعر بکا به یه ک دوو مه به ست و
 بهس ، به لکو ویستوو یه تی هه رچۆن بیج مهیدان به رین بکا و ، سارا گه وره
 بکا بو ئه وه بتوانی به ئاره زووی خۆی ئه سپی بیرو قه له می تاو بداو ، گۆی
 هونه ر له زۆر له شاعیرانی هاوچه رخ و پیش خۆی بفرینجی و بابه تی نوینی وا
 بنوو سی که زۆر یاش خویشی به نوئی بۆیان پروانری و به نه مری بمیننه وه •

یه ئی ره نجووری پیاویکی سیاسی نه بوه و بابه تی نه ته وایه تی بو
 نه هۆنیوینه ته وه ، ئه مه یش به پیی ئه و بارو دۆخه ی ئه و تییدا ژیا وه و ،
 به گویره ی بیر کردنه وه ی خه لکی ئه و چه رخه ی ئه و گوزه راندوو یه • به لام
 کۆمه لی تابلۆ و لاپه ره ی که له پووری و فولکلۆری بو تومار کردووین که
 هه رگیز نامرنو ره ننگه که بلیم ته نها به بیرو ئه و دا هاتوون که بیرو قه له میان

لى ۋە كارخاۋ بە ھونەرە جوانەكەى خۆى بيان پەنگىنى ، بە جۆرى كە
نىگار كىشىكى لى ھاتوۋى ئەمرومان شوين پىي ئەۋ ھەلگىرى ، ھەنگاۋ بە
ھەنگاۋ پىرەكانى ئەۋ بە رەنگ بنوئىنى جواترىن ۋ خۆمالى ترين تابلومان بۆ
دەكىشى ئەگەر زور زىادە پەۋىم نە كىردى .

بۆ نموۋنە لىرەدا خوينەر بە چەند پارچە يەك شارەزا دەكەين ۋ كەمىك
لەگەل پەنجوورىدا بەۋ باسانەۋە دەچىن .

دىمەنى چوونى كچان بۆ زيارەتى (مەحمودى سەرۋالە) كە
شەخسىكى ناودارى ئاينى يە ، ئەگەر رەمز نەبى بۆ ھەر شەخسىك ، چونكە
لە كوردستاندا - ئەۋەندەى من پى بزائم - دوو سى شەخس بەم ناۋە ھەن ،
ۋەك (مەحموۋى سەرۋالە) لى لاي (سەرگەت) ۋ (مەحوۋى سەرۋالە) لى
ناۋچەى (مەريوان) .

شاعىرمان لىرەدا دەيەۋى بۆمان بنووسى كە كچان چۆن پىگەى
شەخسىان گرتوۋەتەبەرۋ ، چۆن خۆيان بۆ زيارەت ساز كىردە .

ئەۋا يەكىك لەۋ كچە شوخانى دى كە ھەر پۆژى بەزم ۋ كۆرىكى
گەشت ۋ گەران پىكدىنى ۋ ، ھەر جارەى بۆ شوئىنى كچگەلى دى خىر ئەكاتەۋەۋ
سەر قەتارىان لى دەگىرى ۋ بە سەد عىشۋەۋ نازەۋە بەريان ئەكەۋى . .
ئەمروئىش ئارەزوۋى گەشتى ھەيەۋ دەيەۋى خۆى بگەيەتتە ئىمامى
سەرۋالەۋ لەۋى دۆعاۋ نىازى خۆى لە خزمەتيا بىركىنى ، وردە وردە دەست
پى دەكاۋ سەرۋ پىچ ئەپىچىتەۋەۋ پووشىن ئاۋىتەى سىركەبى ۋ گولەنگ ۋ
قوزاخە دەكاۋ ، زۆلفى عەنبەربۆى شانە دەكاۋ ، تاى زولفى كە كەمەندى
چەندىن (بەھرامى گۆر) ھەبەسەر تۆپە گۆلى گۆنادا پەخش دەبى ۋ ، بە
گەلى خىلى جوان لە : لاگىرەۋ ، ژىرچەنەۋ ، پىلپەۋ . . . سەرۋ پىچ
دەپرازىننىتەۋەۋ ، سەرپۆشى كەتان دەدا بەسەرداۋ ، دەرزى فەرەنگى دەدا لە

درزی یه‌خه و ، دوو کانی ته‌ختی سینه و میوه‌ی باخی خوسره و په‌سه‌ند کیلی
 ده‌داو ، چاوانی به کلی سوبحانی ده‌پرتزی و ، توو لی ته‌ری نه‌ندام هه‌زار ته‌رز
 نه‌له‌رزئی و نه‌له‌نجی . که ده‌زانی نه‌و له‌ش و لاره بی‌عه‌ییه‌ی زیاد له نه‌نداز
 نه‌خشان‌دوه ده‌ست ده‌داته جامی جه‌م و ئاوینه به دیداری شاد ده‌بیج ، ده‌بینج له
 هیچی که‌م نی‌یه ، ده‌با بنیری کچانی گوند نه‌وه‌الان و گه‌وره‌کچان و گولانی
 باخچه‌ی دی بخاته ته‌ک خوی و ریگه‌ی باره‌گای ئیسام بگره‌به‌ر ، سا به
 هه‌رچه‌ند عیشه‌و نازو منه‌تان به‌سه‌ر زه‌ویدا که نه‌وان پیی لی ده‌تین وا
 گه‌یشتنه دامینی باره‌گای ئیسام و کاتی خوریخستنه بو نه‌و زیاره‌ته‌و ئه‌و
 شوینه پیوستی به پالک و ته‌میزی و خاوینی یه . ده‌با گوله‌ندامان وه‌ک مانگ له
 په‌رده بیته ده‌رو یه‌ک یه‌ک و دوو دوو وه‌ک سونه‌ی سه‌رسه‌وز خویان له ئاوی
 چه‌وز هه‌لکیشن و شست و شو بکه‌ن و دواپی هه‌موو خو پوشته بکه‌نه‌وه‌و
 به‌ره‌و باره‌گای موراد ری بگره‌به‌ر . ئینجا له‌وی دوعا‌کردنه‌و نیازخواستنه‌و
 هه‌ر یه‌که‌و بو خوی و بو دلخوازی خوی ده‌لایته‌وه‌و نه‌و روومه‌ته‌له گول
 نازکتره ده‌سوونه به‌ردو کیلی مه‌زاری ئیسام و داوای مه‌رامی دلیان ده‌که‌ن .
 دواپی ره‌نجووری خوی نه‌کا به‌هاوه‌ده‌نگیان و دوعا ده‌کاوه‌ده‌لی :

هانا یا ئیسام دوعا موسته‌جا !
 جه پای بارگه‌ی تو ئیدمه‌ن رجا
 چونکه نه‌ی نه‌مام په‌ریزای بی‌گه‌رد
 وه پای بارگه‌ی تو ئیلتیجاش ئاوه‌رد
 نیازم ئیدنه‌ن قه‌بوول بو نازش
 حاصل بو جه لات وایه‌و نیازش
 په‌ی خاطرشادی شای شیرین خالان
 (ره‌نجووری) غولام (مه‌حموی سه‌روالان)

یان که دیت باسی جل و پیتاک و په‌روو پیتال و که‌ره‌سه‌ی ده‌رویشیمان بو
 ده‌کات — هه‌رچه‌ند دواپی ده‌لی « ما باقی ده‌رویش ده‌یزانن » — وا ده‌چیته

ناو باسه که و شت و مه که کانی سهر تا دامان رز ده کا ئە گەر دەرویشی ناوو
تقویشی ئە میننی هونەر مە ندیک زیره کانه شیعره کانی رهنجووری
بخوینتته وه دە توانی پەیکەری دەرویشییکی - ئەک ئەمرو - بە لکو
دوو صد سال لە مه و پیشمان بو بکیشی و ئەو لایه نه فۆلکلۆری یه له ژبانی
گه له که ماندا به پروونی بو نه وهی پاشه رۆژ هه لگه ری *

ده پروانه بزانه چۆن ئەو شتانهی وه ستایانه ناو هیناوه : عاسا ، خه رقه ،
تاجی بن کبیری - ره نگه مه به ستی کلای له باد بن - لۆنگ ، جامی چل
کلیل ، جزدان ، جل به ند ، به ردی قه ناعه ت ، خه ر خالی ده ستبه ند ، ره شته ی
ته سلیمی ، که لپۆس ، که شکۆل ، که مه ره به ند ، زنجیر ، جبه ی پارچه دۆز ،
شیر ، ته زیجی یه که هه زار ده نکی ، چلیپا ، که مه ند ، مووره ، حه لقه ، پیللو ،
پاپیچ ، گیوه ، شاخ ... جا وه ره ئە مانه له زه لامیکدا کو بکه ره وه - ئە گەر
کو بیته وه - دوایی بزانه چی تری ده وی بو دەرویشی !؟

رهنجووری و بابەتی میژوویی

یان جاری وا ههیه دیت لایه تیکی میژوویی به بایه خمان بو باس ده کاو
په یکه رتاشی و وینه گری یه که ی خویشی له بیر ناکات و پرووداویکی و امان بو
ده گه یه تته وه که خه منا کترین و سامنا کترین تابلوی لی دروست ده کری * ئەو
رووداوه که ره نگه هه یچ سه رچاوه یه کی میژوویی به و شیوه تو ماری نه کرد بن ،
دیاره لیره یشدا ره نجووری گره وی بردۆته وه و بابه تیکی هه لبژاردوه - که
هه ر چه ند خه ماوی یه - تام و چیتزی خۆی هه یه و خوینه ری هه ر چه رخیک
ئاره زووی زانینی ئە کات و له خویندنه وه ی په ند وه رده گری (۳) *

(۳) زیاده ره ویم نه کردوه ئە گەر بلیم : پارچه شیعره که ی (حمدی) که باسی
(سفر برلك) ده کات زیندووترین شیعری ئەو شاعیره مه زنه یه له گه ل
ئهو هیشدا که ئەو شه ره براوه ته وه و هه ر بو میژوو باس ئە کری و به س *

كاتى پەنجوورى لە كەركوك بوە ، نزيكى دووصەد ساڵ لە مەوبەر ،
 تاعوون و چاوەقوولەيەك رووئەكاتە شارى كەركوكو ، خەلك مائ و شويني
 خويان لى تال دەبى . دى لە پيشدا باسى ئاوو هەواخوشى كەركوكو ،
 دەست و دلپاكى و ، دلئەوايى كەرى بۆ فەقير و داموانى خەلكى كەركوك
 دەكات ، تا ديتە سەر باسى تاعوونو ، باسى شپرزەيى ئەو خەلكەى ، كە وەك
 سوپاى شكستخواردوو ، هەمووى هەر پائەكاو ، كەس ئاگاي لە كەس
 نىيەو ، كەس لا لە كەس ناكاتەو ، هەر كەس هەرچى پى بگرى شتى لە
 مائ هەلئەگرى - كەركوك و بار سووك - و بى پەروا ئەو خەلكە سەرگەردانە
 سەرلى شيو او پى چۆل و دەشتيان گرتوئە بەرو پەنايان بردوئە بەر داميني
 شاخ و هەردى ئەو ناوانەو ، هەموو مائ ويران و كەلەبەر پتوئە دراوو خانەخراپ ،
 لەو سەرگەردانى بەدا دەژين . پەنجوورى ليرەدا ئەو لە پيرناكا باسى
 دەروونى ئەو خەلكە بكاو ، باسى ئەو بكا كە ترس وای كردوئە خەلك
 هاموشۆي يەك ناكەنو ، خزم و خویش لە يەك ناپرسنەو ، دنيا وەك
 ريگەيرانى لى هاتو ، نەك تەنھا ئەمەيش ، بەلكو خەلكە كە لەخويانەو
 بەربوونەتە گيانى يەكترو دەلين : ئەو زەلامە پيسە ، واتە نەخوشى
 پىگەشتو ، ئەمە پاكەو هيشتا پەتاكەى نەگرتو ! لەم سەرگەردانى بەدا
 دەيان خاوەنى رووى وەك مانگى چواردە كەوتوونەتە دەشت و ساراو ،
 گرەو گەردەلوول شانەى زولفى لوليان دەكاو ، ئەوانەى ئالو و الاپۆش
 بوون و نازو نەزاكەتيان لى دەبارى . . لەناو درك و دالا گيان دەسپيرن !

ئەوانەى كە پەردە نشين و روو بە شەرم و حەيا پۆشراوو كەس نەدیده
 بوون ئيسته لە دەشتدا بى پەروا بى شەرم لە بەرخۆرو لە دەشتى گەرمدا
 عارەق ئەريژنو ، بەيانى تا ئىوارە ليوبەبارو خەفەتبار خۆرى گەرم
 هەليان دەقرچيني !

دوایی له دلسۆزی په ووهو له گیانی به زه بی هاتن بهو خه لکه بی چاره دا
دهستی لاله و پارانه ووه بو لای خودای میهره بان دریژ ده کاو ، چه ندین ئیمام و
گه وره و پیاوچاکی دین ده کا به تکا کار که خودا نه و به لا له سهر نه و خه لکه
هه لگری .

تا دوایی به پروونی نه لئی : با میژو و نووسانو نه وانه ی مه به ستیانه روژانی
شووم و خوش بزانی - بزانی نه م کاره ساته له سالی ۱۲۱۴ ی کوچیدا پرووی
داوه . وهك ده لئی :

(رهنجووری) نه رجوش ئیبدن چه دمرکات :
په حم کهر په حیم به ی گشت مه خلوقات
مه علوم بو چه لای ته واریخ وانان
حساب نه ییم نیکو به د زانسان
نهوسا که کهر کووک حالتش وا تار بی
چه (ناخوړ حوسه بن) تاعوون ئیظهار بی
به عزئی خهلق فرار ، به عزئی فاتی بی
نه و تاعوون قران (سلیمانی) بی
سه نه ی ته ئریخش (غریبا) بی نه قش
هزارو دوو صد بهك هه شتو بهك شهش

رهنجووری و رهنکی گول و میوه

جارتکی دیکه رهنجووری که ده یه وئی هونه ری خوئی له بابیه یتکی ته ری
زیندوودا بنوئینج ، دیت په نا ده باته بهر سو هیل که تازه هه لدی و سهر
دهر دینج ، ده لئی : وا سو هیلی نوئی هاته ووه خوئی نو اندو دهستی کرد به
په ننگ ریژی گول و مل و بهرو میوه . جا لی رهدا رهنجووری ناوی ده یان په ننگمان
بو تو مار ده کا - هه رچه ند به شتیکیان عه ره بی و فارسین - که گه لیتکیان لای
نه وه ی نه مپرومان نوئی به و هه ر رهنجووری به که به بی ری دوورینی خوئی نه و

پهنگانهی بو تو مار کردوین ، تا له دهفتهری نه مریدا بژین و پروژیک بیت
سوودی خوین ببهخشن .

له دیوانی چ شاعیریکی دیکه ماندا ، ئاوا به کومهل ، ئهم پهنگانهی
خوارهوه دهیین ؟ :

ئاوی ، هه ناری ، هه وری ، به لخی ، بلووری ، باواقی ، به صری ، تاری ،
ترنجی ، ته رزی ، جهوزی ، جامی ، جنگزی ، خاری ، خواره زمی ، خوخی ،
خارایی ، دهنگی ، ده بهنگی ، داری ، دارایی ، زهردی ، زه بهفتی ، زولفی ،
زهراوی ، زه پرسینی ، پهژی ، په ژاوی ، سلقی ، سماقی ، سلخی ، سیوهنگی ،
سهوزی ، سهراوی ، سو سهنی ، سلکی ، ساری ، مه شهیدی ، شه کهری ،
شاری ، عوزی ، غوباری ، فیلی ، فندقی ، فلفلی ، ماشی ، قاشی ، قوماشی ،
قهوس قه زمحی ، قیری ، قه لایی ، قامیشی ، کاشی ، کشمیری ، که بکی ، کایی ،
که ره بی ، کالایی ، له علی ، له یلهنگی ، لاولاوی ، مؤری ، میخه کی ، مه خمه لی ،
ماوی ، نه باتی نه وتی ، نه عنایی ، وه لگی ، وارانی ، هه ریزی ، هه رامی ،
یه شمی ، یاقووتی ، یهنگی ، یه مهنی ، چیچی ، چووزه بی چاره ، چه مهنی ،
به نهوشی ، نه تله سی ، خورمایی . . . تاد دواي نه مانه ش که هه موویان به
پهنگی باخ و شاخ داده نی - بیجگه له پهنگی شان - ده لی دهیان رهنگی دی
ماوه وهك ده لی :

هه نی ماباقی پهنگان جه صد پهنگ
نهوسوهیل پهی پهنگ باخان کهرد ئاههنگ
ئهی پهنگه بهخشا تمام وه داران
هه نی ماباقی کیاست وه شان .

بی گومان ئه مه نواندنی توانای شاعیره له م بابه ته داو ده کری ئه م پارچه ،
به لیکدانه وهو لیکولینه وهوه ، وهك نامیلکه ی پهنگی گول بژمیری .

په نجووری و بابته تی نه ته وایه تی

وه نه بی که ده لئین شیعه کانی (په نجووری) نه ته وایه تی نین ئیتر مانای
وابی په نجووری هیچ هستی نه ته وایه تی له دموونیدا نه بووی و دلی بو
نیشتان نه سووتابی ، نه و بارو دۆخه ی په نجووری تیدا ژباوه په نگه هر
نه و نه دهی هه لگرتبی و نه و نه دهی لی وه شایته وه ، په نگیشه زور شیعی
دیکه ی په نجووری هه بی یان له ناوچووبن یان هیشتا دووره دهست بن و له
ژیر تۆزی له بیرچووندا بنائین .

نه گه ره هستی نه ته وایه تی نه بی نه بی چی پالی به په نجووری به وه نابی
کاتی نه و په حمان پاشای بابان له (حیلله) به ند ده بی ، نه میکی که رکووی
زه نگه دوور له سلیمانی و له بابان ، بیت په نا به ریته بهر بای شه مال و تکای
لی بکاو نامه ی پیدا بیری بو عه بدو په حمان پاشای بابان ؟ زیاد له وه ناوی
بنی به ناوی (والی ویلایه تی گشت کوردستان) ئینجا بکه ویته شهر حی
حالی خه لک و دهست و دایه ره ی ولاتی بابان له کاتی دووری والیدا .

نه م پارچه شیعه سه راسه ره هستی نیشتان په روه ری و نه ته وایه تی لی
ده تکئی و وادیاره شاعیر بینی بو نه وه خوار دیتته وه که دوورو دریز بچیتته
ناو نه و باسه و گه لی بابته مان به ته ری و زیندووی بو به جی بهی لی ، به لام له گه ل
چاره په شیدا چی ده کری که نه م پارچه به نیوه ناتته وای . او نه وه و کوتابی و
نه نجامی دیار نی به !

با لیره دا دوو سنج شیعه له و شیعه پر هه ستانه ی شاعیر پیکه وه

بخوئینه وه :

دهور بهر نه مولک (بابل) بی نه ندیش
بشو وه جایی (حیلله) ماچان پیش
شهزاده ی جه نه سل به تراده ی بابان

جه نهوهی ئوجاخ مالیک ریقابان
والی ویلايهت گشت کوردستانه
ئیسیم شریفش عهدورده حمانه
ستاره‌ی بهختش قیران نه‌حسه
جه حیلە‌ی دنیا نه (حیلله) جه‌سه

ره‌نجووری و شاعیرانی کوردستان

یه‌کیک لهو پارچه شاعرانه‌ی شاعیرمان که زۆر جیگه‌ی بایه‌خن ، پارچه‌یه‌ک
شعیره‌تی که باسی کومه‌ئیک له شاعیرانی کوردی تیدا کردوه ، هه‌رچه‌ند وا
دیاره ره‌نجووری به‌مه‌به‌ستی نهوه ناوی نهو شاعیرانه‌ی هیناوه که بلنج دنیا
پووچه‌و بایه‌خی نی‌به‌و چه‌ندین زانای پایه‌به‌رزو شاعیرانی وه‌ک نه‌مانه
رویشتن و دنیا یان به‌جی هیشته . . به‌لام شعیره‌کان له روویه‌کی دیکه‌وه - که
دوور نی‌به‌ ره‌نجووری خویشی نهوه‌ی مه‌به‌ست بوو بیت - که ناوی نهو
شاعیرانه‌ی هیناوه و زۆریان ناویان نه‌بیسراوه‌و نه‌گه‌ر هه‌ندیکیشیان شتیکیان
ده‌باره زانایی نه‌وا نه‌م پارچه شعیره بۆمان دیاری ده‌کا که له چ چه‌رخیکدا
ژیان و که شعیرتکمان به‌ ناوی یه‌کیک له‌م شاعیرانه‌وه دی ده‌زانین شعیری
چ چه‌رخ و سه‌رده‌میکه .

ده‌بی نه‌وه‌یش بزاین که نه‌م پارچه شعیره ناوی هه‌موو نهو شاعیرانه‌ی
سه‌رده‌می شاعیری تیدا نی‌به‌و ته‌نها هه‌ر له ناوچه‌یه‌ک شاعیریک یان دوان یان
چه‌ند شاعیریک هه‌لێژاردوه‌و بۆ نمونه ناوی بردوون ، ده‌نا زۆر هه‌یه که
ناوی نه‌هیناون و زیاتیکه له میژووی نه‌دمب که‌وتوه . شاعیر له سه‌ره‌تادا ده‌لێ
ته‌نها شاعیره ناسراوو ناوداره‌کان ده‌لێم و دوایش ده‌لێ :

هه‌نی ما باقی شو‌عیرای کوردستان
دلداران خاص بۆل سه‌ره‌مستان

زیاد له وه پهنکه - به زوری - شاعرانی کونی نووسیږی و که متر
هاوچهرخانی خوی نووسیږی ، بونموونه له دیوانه کهیدا چند شاعریک هه به
نامه یان به شاعر بونووسیوه ، کهچی لیره دا ناوی نه نووسیون وهک ،
(هیجرانی) شیخ حهسه نی کانی بی و ، شیخ یوسفی داله پړو .

نهمه یش ناوی نه و شاعیره کوردانه که ره نجووری له پارچه شاعره کهیدا
ناوی هیناون : مه لانه جف ، خانای قوبادی ، مه لا صالحی مورادی ، بیسارانی ،
حاجی جاف ، عومر نومرمل ، عهزیز دهر دین ، محهمه عیسا به گک ، حاجی
تيله کو ، فهقی عهلی لهک ، یوسف یاسکه ، مه لا ته مهر خان ، شیخ عهلی
حه ریر ، مه لا یه عقوب جان ، شیخ وهیس گه لالی ، عهزیز وللا لور ، شیخ
محهمه جامی ، مه لای بایندر ، نهحمه دۆله یی ، عه بیاس ثانی ، باکی ،
سیاپوش ، دده سیوانی ، حهسین خان لور ، شاعر جو برائیل ، جانگیر ،
مه نصور ، میر ئیسماعیل ، نهحمه به گک ، محهمه ئاغای زهند ، ئاخه پاوه بی ،
نه ظه ر کاکه وه ند ، عهلی خواکه رهم ، محهمه ئاغا ، باکی بیموشی ، کابه ،
وهلی دیوانه ، خواجه ی نه رده لان ، شیخ شه هابه دین ، مه لا نوور عهلی ، یوسف
دهر دین ، شافی ، وهلی خان ، کاریزی ، ئیسماعیل داود ، به کر خال دانی ، محهمه
زه ننگه ، نه دهر ره وانی ، مه حمود ئاغای زهند ، مه لا کامی ، قه مه رالی ،
مه ولانا ئیلیاس ، زه بوونی ، (ذی النور) ، فهقی نهحمه د ناکام .

له لایه کی دیکه وه شاعرمان لیره یشدا زیره کی و وریایی خوی نواندوه و
له نووسینه که دا نه وه ی شوینی گومان بی روونی کردوه ته وه . ده بین ناوی
دوو شاعر دینی که هه ردوو کیان ناز ناویان (دهر دین) بوه ، هاتوه هه ر
یه که و له پال ناز ناوه کهیدا ناوه راستیه که یشی نووسیوه ، تاله لایه که وه
نه گو ترئی شاعر به هه له دا چوه و ناویکی دوو جار نووسیوه ، هه روه ها تا
ناوی نه و شاعرانه یش بزانی و یادیان بکرته وه . بو (باکی) ش هه مان کاری
کردوه و ، روونی کردوه ته وه که دوو شاعر به و ناز ناوه شاعران وتوه .

لايه تيكي ديكه كه له لم پارچه شيعره دلو له ديواني رهنجوروي
 خورشيدا - جينگه نرخوا لايه تيكي ميژووي نهدهب پروونده كاتهوه نهويه
 كه هه نديك لهو شاعيرانه ي نهو ناوي هيتاون شيعريان به شيوه ي سورانى
 هه يه ، ههروهه خويشى ، وهك له ديوانه كيدا دهينووسين ، به تايه تي شيعرى
 (دهردين) كه به شيوه سورانى به كى جوان نووسيويه . جا ليره وه
 دهرده كه وي بزووتنه وه ي نووسينى شيعر به شيوه ي سورانى ده ميك پيش
 (نالى) سه رى هه لداوه وه هيشتا نه زانراوه ريشه ي بو كه ي ده گه رپته وه وه
 رهنگه زور قوول له ميژوودا داچووبى !

رهنجوروي و مونسه به ي شيعره كانى

نهويه له ديوانى رهنجورويدا - تا نه نديك - سه رنج رايكشه وه
 ديوانه كه ي له ديوانى گه لى له شاعيرانى ديكه مان جيا ده كاتهوه نهويه هوي
 وتى به شيك له شيعره كان ده زانري و به شيكيشيان ده زانري كه ي گوتراون ،
 به لام نه م ديوانه يش هه ر له داخى نه زانينى هوي شيعر وتن رزگار نه بوه .
 پارچه بهك شيعر هه يه بو (رهنجوروي) تومار كراوه وه له كو تايدا نازناوي
 رهنجوروي تيدا نيه وه ناوي (نهحمه د) تيكيشى تايه كه گومان له وه ده كه م
 شيعرى رهنجوروي بى . زياد له وه گومانم بو نه وه ده پروا (نهحمه د) بو
 (رهنجوروي) نووسين .

نه م پارچه شيعره به بونه ي چاوئيشه يه كه وه نووسراوه ، كه ده يخوئيشه وه
 سه رتايا دلسوزي لى ده باوي و له خو بوردن بو هاوري ليره دا ده گاته
 چله پوپه ي كاتى كه شاعير به هه مو هتزو دليه وه به تكاكارى له چه ند
 پياوچاك و شيخ و پيرى كوردستانه وه له خودا ده پارپته وه كه نهو چاوئيشه له
 ديدى نهو ده رچيت و يتته چاوي شاعيرمان .

رهنجووری و نازینی به شیعره کانیدا

رهنجووری دلی به شیعره کانی زور خوش بوه و به جگر گوشه‌ی خوی زانیون و مه‌به‌ستی بوه خه‌لک بیانخویننه‌وه و که‌لکیان لی وهر بگرن و، به په‌یامی خوی زانیون ، بویه به کول له خودا ده‌پارپته‌وه که خوشی شیعره کانی بخاته دلی خویننه‌وه و به باشی بیانخویننه‌وه و به باشیان بزانیون و نه‌گر تالی و ته‌لخی به‌کیشیان تیدا بی خه‌لک هر به شیرین تامیان لی وهر بگرن ، وه‌ک ده‌لی :

یا شا شه‌مه‌بی چه فه‌یضی شیرین
نینعام که‌ی پهری (رهنجووری) ی‌ه‌زین
تا جهو فه‌یضه‌وه حاصل بو وایه‌ش
باجه‌تی شه‌ریف شه‌ریف که‌ی پایه‌ش
واته‌ی (رهنجووری) شیرین بوانان
ئر ته‌لخی تیش بو شیرینش زانانان

له جیگه‌یه‌کی دیکه‌دا له و پله ده‌ترازیت و شیعره کانی به‌جورتک سه‌رده‌کات وینه‌یان نه‌ییت و ، که‌س نه‌توانی وه‌ک نه‌و شیعر بلخ و ، پازی نی‌به تا باسی شیعی نه‌و له‌گورپیدا بی که‌س دوو کانی شیعی خوی بکاته‌وه ، وه‌ک ده‌لی :

هه‌رتا رهنجووری هانه‌سوزو ساز
که‌س دوو کانچه‌ی فهد ویش نه‌که‌رو واز
تا چهندی نه‌ییم عاریفان خاص
سه‌رافان ده‌ور ، یاران دورناس
بوانان په‌ی هم فهدو که‌لام
نافه‌رین وچان نه‌فیکرو فام
(رهنجووری) دوو کان دانه‌ی بی‌گه‌ردم
سوهیل ولاتان رهنگ‌که‌رو فهدم

رهنجووری و دلداری

لایه تیکی دیکه له دیوانی زۆر له شاعیرانماندا ههیه که ههندی جار بنووس و بخوینی دیوان له عاستیدا ئه وهستی و پرسیار ئه کاو ، گهلنج جاریش پرسیاره که بچ وهلامی دروست ده مینتته وه • ئه وه لایه نهیش لایه نی شیعی دلداری - یان روالهت دلداری - یه ، گهلنج له شاعیران هه رچی یان ده رباره ی دلداری و پیا هه لدانی جوانان وتوه وایان بو له قه له م. ده درئ که به تبه تی صۆفی گه ری یه و بو شیخانیان وتوه و دلدارو مه به ستیان هه ر شیخه کانیا ن •

بو (رهنجووری) ش که موریدی شیخیک بوه و گهلنج پارچه ی پروونو ناشکرای پر به سۆزی بو شیخه که ی گو توه •• ده گونجی ئه م باسه ی بو بیتته ئاراهه ، به لام که دیوانه که یشی به وردی ئه خوینینه وه گهلنج شیعی وامان پیش چاو ده که ویت باسی دلداری یان تیادا زۆر زه قه وه ئه وه یان زیاتر لی ده وه شیتته وه که بو دلداریک و دلبریک گو ترابن نه ک شیخیک • بو نمو نه :

چون قه مهر نه بورج سه رکیشا ئه و ده ر
شه فهق دا نه ده ور دایره ی ئه نه نوهر
په نجه ی هه نای دواز که مر د، وه دوو
کلیل که رده وه نه تو ی درز قوو
گچیش هه وا دا بچ خه وفو ئه ندیش
خه یلی که رد سه یران سه طح سینه ی ویش
نه ته خت سینه ش دو قوبه ی نوورین
دوو ماه، دوو قه ندیل، دوو زوهره ی شیرین
دوو دوگمه ی بچ خه وش سیم سپی صاف
شه فافته ر خه یلی نه کافوور صاف

هه روه ها له گهلنج پارچه ی دیکه ی شدا وه ک پارچه ی (چوار په ری) و چه ندی دیکه • به لام ئایا ئه م شیعرانه که زه ق رواله تی دلداری یان کراوه

به به ردا هەر لهو بابه ته دان که شاعیر ویستبیتی له هه موو پروانگه یه که وه شیعر
 بلیت و خۆی له بواری شیعی دلداریشدا تاقی کردیته وه ؟ یان شیعی بو
 دل به ریکی تاییه تی وتبی و ، گرفتاری ئه وینی شوخی بووبی و ، ئه وینداره که ی
 لای لی نه کردیته وه به هه زار عیشوه و نازو له نجه و لار دلی هه لقرچاندبی و
 له ئه نجامیشدا به مرامی خۆی گه یشتبی یان نه ؟؟

ئه مانه و چه ند پر سیاری دیکه یش بی وه لام ده میننه وه ، به لام کاتی له
 هه ندی پارچه دا خۆی ده باته سه رووی (فه رهاد) و (مه جنوون) ه وه و ئه وان
 به خۆ نه گرو ناته وان داده نی که ده لی :

(مه جنوون) خۆ (قه یس) بی فه رزانه ی ده ور بی
 هه ر ئه وسه زه ری ئالووده ی جه ور بی
 تاو ده رد نه به رد ، جه هه وسه ئه ی ته نگ :
 هه م ویش رسوا که رد ، هه م له یل دا وه نه نگ
 نه تاوا تاوشت کۆی غه م که رو نوش
 ویل بی وه چۆلدا ، ویش که رد فه رامۆش
 (فه رهاد) جه ته صویر (شاپوور) بی خه جل
 گورفتار نه قش (شیرین) بی به دل
 وه قتی بار ده رد نه دلدا تاو دا
 طاقه تش ناوهر د شی وه (په راو) دا
 جه ئه ندووی ده ردان هه ر قوله نگ شانا
 تا قوله نگ ویش گیانش ستانا
 هه م ویش که رد هیلاک هه م (شیرین) به دنام
 کرده شان ئیدن مه شه وره ن نه عام
 هه ر مۆ شاباش دله ی من که رده ن
 به ته رته ر جه وان گه یروده ی ده رده ن
 هه م بار مه ی نه ت ، هه م ته عنه ی به دکار
 هه م جه فای بی شو ، هه م ماجه رای یار
 گشتش ها نه دۆش ئه ر سه د ئازار من

هيمای نه جای ویش وه ئیختیارهن
(رهنجووری) جهی داخ دل کورو وه هوون
ماچان ئافهرین فهرهادو مهجنوون

ههروهها له جیگهیهکی دیکهیشدا ههمان مه بهست دوویات دهکاتهوه •
دهبی ئهه بارانه باری چ دلداریهک بیت؟ دهبی ئهوهیش بلیم که (رهنجووری)
جاریکی دیکه لهه ریازه لادهداو حالی وای لی دیت گهلی له مهجنوون
خراپتر دهبیت وهک ، پاش ئهوهی که باسی ئهوه دهکات درکی عهشق
چهقیوته دلی و هیچ چاری نییه ، ده لیت :

ههنی چهند کهسان ههر بهی خارهوه
تهک دان وه تهکیه سی مهزارهوه
نهبی پهی عیلاج ئهی دهرده چاره
دهرد بی دهرمان ئالوودهی ژاره
ئیسته ها نه توی جهرگ من سهر دان
من کهردن به تهر نه (قهیس) ههردان
ههر وه قتهن جه ئیش سزای ئهی خاره
خار بی دهرمان کوی جهرگ پی پاره
میوشوون که لیوست ، هورگیروون که شکول
چون تهنها عهبدال روو کهروون نه چول

رهنجووری به چهند شیوه شیعی گوتوه ؟

(رهنجووری) جگه لهوهی به شیوهی ههورامی و سۆرانی شیعی
وتوه ، ئهوهیش روونه که شیعی به (فارسی) ش وتوهو که شکولی (مهلا
رهسوولی تووربهیی) دوو نمونهی ئهه بابهتهی بو هه لگرتووین •

بهلام ئهه که شکولهی ماموستا دیوانی رهنجووری لی وه رگرتوه
— وادیاره — بایهخی تهنها به شیوهی ههورامی داوهو لایهنی سۆرانیو

فارسی لاختوه ، چونکه شیعه کانی بهشی هه ورامی - زهنگه - شیعی زۆر بهی به شه کانی ژیانی رهنجووری تا دوادوایی ژیانی تیدایه و هیچ باسیک له و بابتهانهی دیکه نییه ، به دووری ناگرم رهنجووری شیعی عه ره بی و - بگره تورکیشی - بووبی به لام ژیان و بووژاندنه وه له چاره یان نه نوو سراپی •

پرسیاریکی دیکهش لیره دا ده کری که : ئایا (رهنجووری) که به (مه لا عومهری رهنجووری) ناوبانگی ده کردوه ، ده بی چون مه لایه که بوویتی و بیجگه له شیعر کتیب و شتی دیکه ی دانه نابی ؟ پله به رزی و زانیاری شاعیر بی گومانه ، به لام وه لامی پرسیاره که مان گومانی تیدایه و رهنگه هر بی وه لام بمینینه وه •

پله ی شاعیریتی رهنجووری

له گولگه شت و گولبژیریدا له عاستی چه ند پارچه شیعیکی (رهنجووری) دا وه ستاین و په نجه مان بو هه ندی بابته پراکیشا که رهنگه رهنجووری دهس پیشکه ریی له شاعیرانی دیکه کرد بی و گره وی بردینته وه • ده مینینه وه نه وه بزاین رهنجووری چون شاعیریک بوه و پله ی شیعی له چ راده یه کدا بوه • که جاریکی دیکه به چاوی موشته ری به دیوانه که دا ده گه رینه وه تووشی سه رئیشه نابین بو نه وه ی پارچه یه که شیعی جوان یان ههستیکی ناسک بدۆزینه وه و گه ران ماندوو مان ناکات تا نه گه یه دیمه ییکی شیعی دلرفین •

به لی من نالیم رهنجووری له هر لایه کدا شیعی گوت بی و ده می بو هر بابته تی برد بی سه راسه ر به دیمه نی شاکار بابته که ی رازاندوه ته وه ، چونکه گه لی جار بابته تی وای وتوه رزکردنی هه ندی ناوو ، دۆزینه وه ی چه ند

مه بهست زال بوون به سهر ديمه نه شيعري يه كه داو ، پيوستى بابه ته كه
 وای کردوه لایه نی ههست و بیری دهر وونی بوته قوربانى مه بهستى سهره کی
 له پارچه شيعره كه دا ، به لام . نه مه مانای وا نی به شاعیر خاوه نی دهنگ و
 شیوهی تایبه تی خوی نی یه و ، نه يتوانیوه جوغزو مه يدانیک بو خوی دیاری
 بکات و ریبازیکی دیاری هه ییت ، به لکو جگه له وه كه دهنگی خوش ئاوازی
 بلندی خوی هه یه تا به جوانی نه چینه ناو شيعره کانیه وه و گه لی کات له گه ل
 ههست و بیری شاعیردا نه ژین نازانین كه ره نجووری و هاوچه رخانی مامۆستای
 شاعیری نه مری وه کو (مهولهوی) نو نازانین مهولهوی گه لی بابه تی نایابی
 جوانی هه یه كه گه لی جار وا ده زانری خوی دایهیناون . كه چی ده بینین
 ره نجووری زور پیش نه و خوی له و بابه تانه داوه و ديمه نی شيعری زور جوانی
 تیدا وتوون ، كه واته ناتوانین بلین ره نجووری تاكه مامۆستایه ، وه کو بو
 (مهولهوی) ناچيته سهر ، به لام نه گهر ورده ورده میژووی نه ده بسان پرووناك
 بیته وه و لیكوئینه وه ی پسپوران درن به تاریکی چهن ساله ی ته مه نو ژیانو
 به سهرهاتی شاعیران بدا نه وسا رهنگه بتوانین گه لی راستی تازه بدۆزینه وه و
 مافی خوراو بو زور شاعیرمان بگيرینه وه .

کاتی پارچه شيعره كه ی (مهولهوی) ده خوینینه وه كه ده لی :

خاڤو خاڤوتهن ، كه م واچه خاڤو
 خاڤو ده م وه بان خالانت مالاڤو
 شهرت بو من جه داخ خاڤو خاڤو تو
 ویم كه روو وه كور چوارده ساله ی نو (٤)

دوايش مونا سه به كه ی ده خوینینه وه ده لین نه مه ههر بیری مهولهوی
 خویه تی نه م (خال) و (خاڤو) رز ده كا ، كه چی كه دینه لای (ره نجووری

(٤) بروانه دیوانی مهولهوی ، مامۆستا مه لا عبدالکریمی مدرس ، پارچه ی (١١)
 تیپی (خ) .

دەبىنن پروالەتتىكى نىزىك بەم پروالەتە پىش مەولەوى گوتراوہ - ھەرچەند
 دەگونجى مەولەوى ئەو پروالەتە پىش خۆى نەدىيى و لە عاستى خۆيەوہ
 ئەمەى بۆ ھاتىي و لە بابەتى (توارد الخواطر) يىت - كە ئەم دوو دىسەنە
 پروو بەروو دەكەين بابەتەكە بى گومان دەرناچى . جا با شىعرەكانى
 (رەنجوورى) ش بخوئىنەوہ :

من لىوہى دەردىن ، زامزەدەى خاصان
 ئەو خالە ھەم كەرد فامم ھەراسان
 ممانا بەو خال لەيلى نمانا
 عەقل و ھوش و فام جە قەيس ستانا
 بەو خال ماوى ئەو عەنبەر بۆوہ
 سەوداى مەجنونىم بەرز بى جە نۆوہ
 ئەى نۆبەر نەمام ، ئەى سىي لائە
 ئىستە پەى سەوداى ئەو خال چون لالان
 ھەر خال خالەمن وە شای خالخالان
 يا شای خالخالان ئەى شىرىن خالە

ئەمە لەيەكچوونە لە روالەتدا ، خۆ گەلى بابەتى دىكە ، وەك بانگکردنى
 يەك لەدواى يەك بۆ ئەو كەسەى نامەى بۆ دەتيرى لای رەنجوورى زۆرەو
 دىنەوہ لای مەولەویش ھەمان دەستوورە ، ھەروەھا بەكارھىنانى بەشەكانى
 بەلاغە لە شىعدا . لىرەدا لە باس دووركەوتىنەوہ و نامەوى بەراورد بكم
 لەتوان دوو ديواندا ، تەنھا ويستم سەرنج بۆ ئەم مەبەستە رابكىشم ،
 كەسىك بىھوى تاسوقى خۆى بشكىنى با ھەردوو ديوانەكە بخوئىتتەوہ .

لە خوئىندەوہى ديوانى (رەنجوورى) ھوہ - وەك وتم - دەردەكەوى
 كە دەنگى زولالى بەرزى خۆى ھىوہ ، لە گەلى بابەتدا گرەوى بردوہتەوہ ،
 ئەگەر نەلىم خاوەنى قوتابخانەيەكى تايبەتى خۆيەتى . جا با ھەندى بە
 ديوانەكەدا بگەريين و چەند نموونەيەك بگوئىزىنەوہ ئىرە .

ره نجووری پاش ئه وهی باسی ئه وه ئه کات که (نهوسوهیل) چۆن
 رهنگ رهژی گولان و نه مامان و بهری دارانی کردو کاری خۆی گه یانده
 چله پۆپه ، له ناکادا و هیشوومهی سهخت وهك دز له که له وه سهردینیی
 بهر ئه بیته رهنجی نهوسوهیل ، جا هر مه گهر ره نجووری بهو شیوه جوانه وا
 پرو پر بۆمان بگێرته وه :

ناگه و هیشوومهی شیت هال نهزان
 سه رکیشا نه کهل چون حه رامی یان
 نهوسوهیل روو کهرد جه رای به مهن شار
 بارگه و بارخانهش گشت مهن نه ههوار
 ههوای تۆف توند ، و هیشوومهی شهردۆز
 رهنگ رهژی سووهیل به کسه کهرد ئالۆز
 زلهی (زیرو بهم) خیزا نه کاوان
 شیوهن ئاخیز کهرد نه پای خیاوان
 کالو و الاشان ته مام کهرد عوریان
 و هیشووم نه مامان گشت وست وه گریان
 تۆف باد سه هرد بهو طهوره تاو دا
 رهنگ رهژی سووهیل گشت دا وه ئاودا

یان که ره نجووری دهسه و دامینی بای شه مال ئه بی و ئه ییری بۆ لای
 شوخه گوله ندامه کهی ، بزاین چۆن باسی دل به ره کهی بۆ بای شه مال
 ده کات و ، چۆن ریی بۆ داده نی که بچیتته خزمه تی و زیزو زویری نه کا ، وا
 کاتی بۆ دیاری ده کا له نیوه شه واو له شیرین خهوا بگاته به ره وه ، جا با
 پیکه وه گوئی بگرین :

دماي نیمه شه و داخل بهر وه جاش
 بی داواو دهنگ بهر تا مشی وه لاش
 نهوسا مونی هانه شیرین خاو

نه ته ختهی سینهش [جی که ردهن ولاو !]
 طورهی زولف دیز لوول به ستهن چون حهی
 په شتانهن نه دهور سینهو خال و بهی
 بهیان زهردهش چون نو بن به ستهن
 لیمو تار یه قهی خو وه لا وس تهن
 به وینهی حویاب نه سینهی کافوور
 که یلهن جه بادهی (شهرآبهن طه هوور)
 جهو دهمدا زولفان سیای سهرده لوول
 بشان وه ههمدا وینهی تایی مهفتوول
 دهم دهم بای شه مال ! ویت دهر وه حهیدا
 تایی حهی ئاویتز بو وه بان بهیدا
 وهختی جه سهردیت بهی کالان بین سهرده
 نه خاو شیرین - شیرین ئاخیز که رده
 دمای عهرض حال ئهر نه بی بی رام
 دهست راست کیشا پهری زولف خام
 تایی جهو که توون که ترف پر گرنج
 هوور که ندو نم دا وه ئاو چای زنج
 وه له بان لال نه فسوون گهری که رده
 وه گهرده خالان خاص پهروهی که رده

یان جاریک - وا دیاره داوای کردوه - نوسخه بی دهرمان بو حه ماغای
 مه صرفه ده نووسی ، جا بزانه چوون نوسخه و دهرمانیکتی بو ده نوینی !

نوسخه بی پهی ده فع دهرده دل ئیشان
 بو اچوون په ریت ، زهین بدهر پیشان :
 بیخ به نه فشهی ئه بروی خه مییده ،
 چهنی مه غز صاف بادام دیده ،
 به رهزای تایی زولف سهرگونای گولنار
 تیپ سونبولان ، موژهی دل پی خار ،
 جهوز بینی وار ، عوناب دوو لهب ،

نارنج گۆی زنج ، ترنج غه بغب ،
 قهند گهردن طهرز ، سهر دو گمهی لیمۆ ،
 عهره ق نه مابهین لیمۆی عهنبه ربۆ
 ئەهی دهرمانانه ههر یهك دوو دیرهم
 باوهران وه هم بئ زیادو گهم
 بئ سه لایه ی سه حق ، بئ ته شو بیه ی نار
 نه شیشه ی دلدا بگيران قهرار
 نه وسا دل حاضر حوضوور یار بو
 گهرم و نه رم شهوق شه مع رو خسار بو
 دل جه گهرمی مهیل جوش مدو دهروون
 میوت نه و قیوام بو وه مه عجوون
 دیرهمیش په ی دفع دهرد دل وه سهن
 دل بئ ئەهی دهوا رهنجش عه به سهن
 (رهنجووری) په ی دل ئید عیلاج زانا
 ها داش نه دهفتهر په ریت کیانا

لیره دا بهم ئەندازه دەس هه لده گرم و بخوینی ئازیز روبه پرووی
 دیوانه که ده که مه وه ، به لام ئەوهی که لای من له (دیوانی رهنجووری) دا له
 گهلی شتی دیکه گرنگتره ئەو بیره بلاوهی شاعیره که خۆی بو زور بابته
 کوتاوه و گهلی شتی نوئی و نه مری بو تو مار کردو وین و به دوو سئ بابته تی
 شیعی ده سبه ردار نه بوه • بهم کارهیش — به رای خۆم — پله ی شیعی
 له ژوور پله ی شیعی گهلی له شاعیرانمانه وه یه •

رهنجووری و وه لی دیوانه

رهنجووری وه کوو شاعیریکی ناسراوی سه رده می خۆی و وه کوو
 دلسۆزیکی شاعیران و ئەدیبانی کورد له گه ل شاعیرانی زور ناوچه ی
 کوردستاندا پیوه ندی دۆستانه ی بوه و — بئ بوونی یه کیه تی نوو سه ران —

خۆی به هاوهلی هه موو نووسه ریکی کورد زانیوه ، نامه ی بۆ گه لیکیان ناردوه . ئەوانیش وهلامیان داوه ته وه ، یان ئەوان نامه یان بۆ ئەم ناردوه و ئەم وهلامی داوه ته وه ، ئەم پێوه ندی به ی رهنجووری له مهرزو سنووری ولات نه گهراوه ته وه و له شاعیرانی کوردستانی ئیرانیشه وه نامه ی بۆ هاتوه و وهلامی داوه ته وه .

ههك ته نهها ئەمه به لكو جاری وا بوه شاعیری نه دیوه و ته نهها له ریگه ی شیعره کانیه وه ناسیویه ، کهچی هاتوه نامه ی بۆ ناردوه و ستایشی کردوه . ئەم کاره له گه ل (وهلی دیوانه) دا زۆر روونه ئەوه تا وهلی دیوانه له وهلامی (رهنجووری) دا ده لئ :

هه ر چه ند وه خد مه ت تو ئاشنا نیم
 به ئی جه فیکرت لادی غافل نیم
 دل په روانه وار جه شه و تا وه رو
 هه ر هانه خه یال وه صل و دین تو
 من که هام ته رکیب عومرم نام تو
 نیشاط زه نیم کوی که لام تو
 نادیده حوبیت جا گرتنه نه دل
 هه رگیز جه سه ودات دل نی به ن غافل

بریا ئەم نامانه ی رهنجووری زیاتر بوایه ن تا زیاتر له بارو دۆخی دۆستایه تی و هاوه لایه تی ئەو شاعیره دهروون پاکانه شارمزا بوایه یه ن و زیاتر نه یینیمان بۆ روون بوایه ته وه . لیره دا یهك دوو خال هه یه ده رباره ی وهلی دیوانه به پێوستی ده زانم به سه ریانا نه رۆم :

۱ - تا ئیسته سی چوار جار دیوانی وهلی دیوانه چاپ کراوه و له سه ری نووسراوه و ، ده یان وتار له سه ر وهلی نووسراوه ، به لام کهس بۆی

دەرنەكەوتوھ ناوی راستی شاعیر چی یە • لە دیوانی رەنجووریدا لەسەر پارچە شیعرێك نووسراوە كە رەنجووری بۆ (میرزا محەمەد وەلی دیوانە) ی نووسیوە • واتە وەلی ناوی راستی شاعیر نی یە و شاعیر ناوی (محەمەد) ه •

۲ - تا ئیستە وا باوە و وا نووسراوە و سەپاوە كە وەلی دیوانە (كە مالهیی) یە لە عیلى جافی (مورادی) •

بەلام رەنجووری پەردەى لە رووی ئەم باسەیش لاداوە و تیرە و عەشرەتى وەلی بۆ دەسنیشان کردوین ، دیارە كاك عوسمان ھەورامی ئەو شتەى بە سەردا تێپەریوە و نەیزانیوە ئەو شیعرە بە راستی بخوینیتەووە و ئەو ھەلەى لە کیس چوہ كە وەلی بیاتەوہ سەر بنەرەتى خۆى • رەنجووری لە شیوەنو لاواندەوہ كەى (وەلی دیوانە) دا لە تاكێك شیعردا ئەم مەبەستە روون دەكاتەوہ ، بەلام تاكە كە لای كاك عوسمان كەمێك ئالۆزاوە و مەبەستى دۆراندوہ •

تاكە كە لە دیوانی رەنجووریدا ئاوا یە :

وہ عەشرەت (گێژ) بی بەلێ (۵) وەش تەرز بی
نام گشت عەشرەت جە فەیفیش بەرز بی

ھەر ئەم تاكە شیعرە لای كاك عوسمان ئاوا نووسراوە :

وہ عوشرەت گێج بی ، وەلێ وەش تەرز بی
نام عەشرەتش بە فەیفیش بەرز بی

دیارە لێرەدا (عشرت = عەشرەت) كراوە بە (عوشرەت) و (گێج) و (گێژ) یە نزیكەن لە یەكەوہ و گۆران رووی داوە ، بەلام گۆرانیكە زۆرى

(۵) ئەگەر لەباتى ئەم (بەلێ) ، (وەلێ) بێ وەك دیوانەكەى (وەلی دیوانە) شیوەكە لەبارترو ماناكە جوانتر دەبێ و ، لە ژێر پەردەیشە وە ئیشارەى بۆ ناوی (وەلی) تێدا دەبێ •

گۆرپيوه ، كه به (عوشرهت) گيچ و حۆل بى چۆن خوش تەرز ئەبى ؟ يان
 چۆن سەرى عەشرەتى پى بەرز ئەبىتەووه ؟ شاعىر ناسكى و وردى يەكى بەكار
 هيناوه ، دەلىق : له عەشرەتى (گيژ) بو بەلام ئەم (گيژ) نەبوو خوش
 رەفتار و خوش تەرز بوو سەرى عەشرەتە گيژە كەيشى بەرز كردبوووه .
 دەمىتتەووه ئەووه كه بزائىن عەشرەتى گيژ ئىستە له ناوچەى گەرمياندا
 دادەنیشن و له لای گوى چەمى (نارين) له نيوان (قەرەتەپە) و (كفرى) دا
 نىشتەجى بوون .

دواى ئەمانە پارچە شىعرەكانى رەنجوورى و وهلى ديوانە هەندى
 جياوازىي كه ميان هەيه تەنها يەك جياوازىي ديارى هەيه كه له ديوانە كەى
 (وهلى) دا له نامەكەى مەلاعمەرى رەنجوورى بو (وهلى ديوانە) دا دوو
 بەيت هەيه كه له ديوانەكەدا شوينيان جياوازه ، ئەمەيش دوو بەيتەكه
 بە گوێرەى ديوانەكەى (وهلى ديوانە) :

وهختى فيكر تو ئاوهردم وه هەم
 عمرم ياوا بى (!) وه پەنجاه پەنج كەم
 جە سەنەى هەزار دوو سەدو نوذا
 نامەت وهى تەوره لای بەندە روو دا

له (ديوانى رەنجوورى) دا ئەم دوو بەيتە وان له دواوايى ميعراج
 نامەكەووهو بەم شيوەى خوارەووه نووسراون كه جياوازىيان له گەل ئيترەدا
 زۆره .

ئەو سال كه ئەى فيكر ئاوهردم وه هەم
 عومرم ياوا بى وه پەنجاه پەنج كەم
 جە سەنەى هەزار دوو سەدو نوذا
 ئەى ميعراج نامە جە لای من روودا

هه ندى جياوازى ديكه هه يه كه له ديوانه كه ي رهنجووريدا راستر
ديارنو من ليره دا نايان نووسم . چونكه جيگه يان ديوانى (وهلى ديوانه) يه و
بهلكو له چاپى داهاتوو دا لايا ن لى بكره تته وه .

بابه ته كانى شيعرى رهنجوورى

وه كو وتسان رهنجوورى مهيدانى شيعرى له بهر ههست و بىرى
خويدا تهسك نه كردوه ته وه و . بالى بىرى بو گه لى بابته رويشتوه و له م
باره يه وه خوى له گه لى له شاعيران جيا كردوه ته وه . ده توانين به كورتى
بابه ته كانى شيعرى رهنجوورى له م به شانەى خواره وه دا كو بكه ينه وه :

۱ - دلدارى . ئەم لايه نه له گه لى بابته يان زورتره !

۲ - نامه ي هاوه لان و دوستان .

۳ - كومه لايه تى و فولكلور .

۴ - صوفى گه رى ، (التصوف) .

۵ - نيشتسانى .

۶ - ئايىنى .

۷ - ميژوو .

۸ - گول و رهنك و بهارو پيا هه لدان .

۹ - شين و لاواندنه وه .

شيعره كانى ئەم ديوانه م چون ريكخست ؟

ئهو كه سه ي ديوانى كى شيوه ي هه ورامى بخويى تته وه دوايى بى يه وى
چه ند شيعرى ك له پارچه شيعرى كدا بدوزى تته وه رهنك ناچار بى هه موو
ديوانه كه بيشكنى تا مه به ستى خوى چنگ ده كه وى ت . به لام له ديوانى
شاعيرانى ديكه ي وهك : نالى و ، مه حوى و ، كوردى و ، وه فاي و ، سالم . . دا

کار جیاوه بخوین که قافیه یه که بهیتی زانی گورج پارچه شیعره که ده دۆزیتته وه ، هۆی ئەمەیش ئەوه یه که شیعی شیوهی هه ورامی له سه رانسهری پارچه شیعره کاندایه پیرهوی یه که قافیه ناکرێ تیا یانداو ههر بهیتیک و قافیهی خۆی هه یه .

مامۆستا مه لا عه بدولکه ریمی موده ریس له دیوانی (مه وه لوی) دا پیرهوی ئەوهی کردوه ههر پارچه یه که سه ره تاکه ی به تیپی ئەلف ده ست پێ بکات هه مووی به رودوا کو کردوه ته وه و ، دوایی تیپی بی ۰۰۰ و تاد . واته دیوانه که ی به گویره ی پیتی هیجا ریکخستوه ، به لام ئەم کاره ته نگ و چه له مه بنه بر ناکاو هه موو گرێ یه که ناکاته وه ، چونکه بخوین کاتی وا هه یه ئاگای له سه ره تای پارچه که نی یه ، یان پارچه که لای ئەو به پیتی تر ده ست پێ ده کات وه که بۆ نموونه له جیاتی (های شه مال) بنووسری (ئای شه مال) دیاره بخوین سه ری ده زوه که ی له ده ست به رده بی و ناگاته ئەنجام .

بۆیه لیره دا من پیرهوی ئەم ریبازهم نه کردو هاتم شیوهی بابه تم به کارهینا که تائه ندازیک له ریبازی پێشو و باشر بی و جه مسهری پارچه کان زیاتر به یه که وه بیهستی و بخوین به ئاسانی مه بهستی خۆی بدۆزیتته وه . هاتم دیوانه که م به گویره ی مه بهستی شیعی ریکخست ، واته ههرچی بابه تی دلدار ی هه یه به جیا و ، بابه تی صوفیه تی به جیا و ، بابه تی ئایینی و مونا جات به جیا و . . . جاری وایش هه یه پارچه یه که بۆ دوو لا ده ست ده دات زیاتر به کامیان بگونجی له ویم داناوه . دوایش له ناو بابه ته کاندایه پیرهوی هیجای سه ره تاکانم فه رامۆش نه کردوه .

سه رچاوه ی ئەم دیوانه

له پێشه کی به رگی یه که می (که شکۆلی که له پووری ئەده بی کوردی) دا نووسیم : « ره نگه شتیکی سه یر نه بی ئەگه ر بلیم : ره نجووری به هۆی

خۆی و دیوان و شیعو به سه رهاتیه وه به قهد دوو پارچه شیعی - که بو وهلی دیوانه‌ی وتوون - نه ناسراوه .

به لئی سهیر نی به به لام جیگه‌ی داخه شاعیریک و زاناو پیاویکی وه کوو ره نجووری به و شیوه له بیر چوو بیته وه و پشت گوی خرابی ، که دیوانه که ی به وردی بخوینینه وه و بیریک له و بابه تانه بکهینه وه که نه و بویان چوه و خۆی لی داون ده زانین چ زانایه کو شاعیریکه ، به لام - دیسان داخ - که نازانین چون ژیاوه و له کوئی ژیاوه و شیعه کانی چی یان به سه رهاتوه .

بی گومان نه وه ی له بهرده ستماندایه ته واوی دیوانی شاعیر نی به و رهنگه به شیکی که می بیت ، چونکه تائسته دیوانی شاعیر خۆی دیار نی به و زور نریکه که له ناو چوو بی و له وانیشه - بیجگه له مه ی بهرده ستمان - چه ند بابه تی به زخی تیدا بوو بی و له ناو چوو بن .

سه رگوزه شته ی نه مه ی بهرده ستیشمان چونه ؟ به شی زوری ئه م دیوانه له ده سخه تیکی ماموستا مه لاهه بدولکه ریمی موده پریس وه رگیراوه که سالی ۱۹۷۲ له بهر ده سخه تیکی کونی شر نووسیویه تیه وه و نه مان توانی جاریکی دیکه ده رده ستی بکهینه وه و به راوردی بکهینه وه . ماموستایش که دیوانه که ی روو نووس کردوه هه مووی به باشی بو نه خوینراوه ته وه و هه ندی جیگه ی به گومانه وه ماوه ته وه و منیش نه و شوینانه م به گومانه وه نووسیوه له ناو که وانه ی ئاوادا [!] دامناون .

به شه کانی دیکه ی له دوو سی ده سخه تی لای خوم وه رگیراون که به کیکیان (ده سخه تی موفتی) به که له پیشه کی به رگی به که می (که شکولی که له پووری نه ده بی کوردی) دا باسم کردوه . به کیکی دیکه یان که شکولی (تور به بی) به که له پیشه کی (دیوانی وه فایی) دا باسم کردوه .

به شی ئایینی

میراج مامه ی چه زرهت - د -

بسم الله الرحمن الرحيم

جه (ليلة القدر) جه (ليلة القدر)
شهوئ شهريفتهر جه (ليلة القدر)
به راتئ جه و شه و صد شه و وينه ي بهدر
(قهدر) و (بهدر) شه و ياوان وه رووي صدر
شه و ديباچه ي سه عادهت دوز بي
شهو ق دين شه و چراغ شه فروز بي
شه و شه و شهوئ بي رياضان جه ننهت
جه ننهت رازنا وه هزار زيننهت
شه و ماليك بهست قايي نه رووي نار
به و تهور كه دووديش هم نه بي ئيظهار
شه و جه ئاسمان شادي هه رزان بي
نوورواران چون سهيل وه رووي هه رزان بي
شه و گورگ و ميش بي خوف بين جه هم
يهك جه يهك شه مين خالي بين جه غم
شه و طهيرو وه حش ساكن بين جه خه و
پراحت چه ني هم بي صه داو بي دهو
شه و غولو كهفت نه ئاسمانان
(سبحان الذي اسرى) موانان
غوئغوئله و مه ذاق قودسيان پاك
شه و نيشت نه رووي تو تاق شه فلاك

ئەو شەو كە پەسەول پەوش نە مەراج بى
جە گەردىن شەوان ئەو شەو سەرتاج بى
نەسەش نەفجەى بەهەشت مەيزا
هەواش نوور ئەفشان هەم نوور مەيزا
نە سەرد بى نە گەرم ، نە سەداو دەنگ بى
شەوئەى ئەعجازش سەدەزار پەنگ بى
بەى تەور مەشهورەن جە مەردان دىن
پاويان راست وە (علم اليقين)
ئەو شەو كە پەسەول مەراج تەلەب بى
بەست و هەفتم شەو ماە رەجەب بى
سالى تەئەرخش بەو تەورە جەم بى
جە پەنجاو دوو سالى سى چار ماە كەم بى
ئەو شەو چوون وادەى كامەرانى بى
سەيد نە حوجرەى (ام هانى) بى
چەم نە شەكەرخاو وە دىل بیدار بى
ئەنتەزار ئەمر شەى كەرمەدار بى
ئەو شەو بە فەرمان پادشەى داوەر
جە (سەيدە) خەيزا (ناموس اكبر)
ئاما وە سەرعەت ، هەچ نەكەرد مدار
تا ياوا وە لای مەحسود موختەسار
دەش كە ها نە خاوە كەرامەت ئەنگەيز
ئەدەب كەرد واچۆ . جە خەو كەر ئاخەيز
جە پەوى ئەختەرام نەوانا نامش
وە نەرمى مالا پەر نە ئەندامش

دیدش کرده وه ، دیدهی دنیاو دین
 واتش : مهرهبا (یا روح الامین)
 خهیر بۆ جهی شهودا ئامای بیواده ؟
 جیبریل به نهرمی لهب کهرد گوشاده
 وات : (یا مصطفی) گیانم فیدات بۆ !
 سهرم وه سهرگهرد شهرتو وهفات بۆ
 بهشارهت پیمهن وه (عین الیقین) :
 طهلهبکارتهن (رب العالمین)
 زومرهی مهلایک جوملهی خاصو عام
 ئینتیظارتهن وه صهد ئیحتیرام
 بهو طهور ئهمرش کهرد پادشای موطلهق
 ئیمشهو بیساوی تو وه لیتقای حق
 سهیرکه ر ئه یوان تو طاق ئهخضهر
 شهریف بۆ جه پات سهماوات یه کسهر

پهسوول ئید ئهژنهفت ئاخیزا وه ذهوق
 کهمه ر به ندیش کهرد به صهد شادی و شهوق
 جه شادی ئهی باس چون عهنبهر بۆ دا
 دهست شوکرانهش ئاوهرد وه روودا
 مهدهد طهلهب کهرد نه بینای بی چون
 نه حوجرهی شهریف ئاما وه بیروون
 دیش که بوراقی چون بهرق پههوار
 مدران نهو جادا موکه مهمل تهیار

وه توندى چون باد . وه پهران چون بهرق
 نيمه مهيدائيش جه غهرب تا شهرق
 وه گوش چون قهلم ، يال چون زولف حوور
 پيشانيش چون صوبح پير جه شوعلهى نوور
 شان و پشت يه كسان ، كه فهل وينهى كو
 دهست و پا ته يار دايم نه سسكو
 به و طهور شيرين بى جه دوم تا وه دم
 مواتت صوور هت كيشيان وه قهلم
 به صوور هت چون نه سپ ، به سيرهت نادر
 كه مئى كه متهر بى جه ستهش نه قاطر
 زين و سه رزين پاك مور هصهع ته ند بى
 لوجام و ريكاب جه واهير به ند بى
 جو بره ئيل واتش : سه ييد سالار
 يه پهى تو ئامان وه نهش بى سوار
 سه ييد خه راما دهست دا نه لوجام
 بوراق جو نبوش كه رد وه نهش نه بى رام
 جو بره ئيل پيش وات : مهر نه دباريتهن
 يه چ بى رامى و بى قه رار يتنه ؟
 يه فه خر عالم (ختم الرسول) هن
 يه سالار دين حاجهت قه بوولهن
 چون فامئى دارى مهر بى فامهنى ؟
 چونهن جهى ده مدا بى نارامهنى ؟
 بوراق جه شادى عه رهق ريزان كه رد
 گه ساكن ، گه رهم ، گه گوريزان كه رد

وات : یا جو بره ئیل نیازی داروون
 جهو پی ویم وه دهست ره سوول مه سپاروون
 حاجه تم ئیدن : ره سوول سه روه
 وه من سوار بو نه سارای مه حشره
 ره سوول وات : شهرط بو ئه ر به ختت بو یار
 جه عرصه ی مه حشره وه تو بوون سوار
 بوراق ته سلیم بی جهو دهمدا به و طهور
 سوار بی ره سوول وه بی جه فاو جه ور
 ئه و دم که شهید سالار روی دین
 پانه ریکاب بی شی نه خانه ی زین
 صه دای (صلی الله علی محمد)
 به رز بی نه سوککان سه رای تو گونبه د

به عزتی راوی یان صاحب یغتیبار
 به و طهور ره قه م دانه حرف ئه خبار :
 وه رته ر جه ره سوول ره هنوما ی نوممه ت
 په ی گونا هکاران شافی شه فاعه ت
 که س نه یهن سوار به و ئه سپو زینه
 غه یر جه (ختم الرسل) مه کان مه دینه
 راوی نه ی جادا که رده ن ئیشیتیا :
 هه ردوو سوار بین ، یا ئه حمه د ته نها ؟
 بوراق وینه ی به رق جونبوش دا ئه وسا
 قه دم دانه پای (مسجد الاقصی)

جبه قاپی ئەقصاصەید بی پیا
 جەو حەلقەو جەو میخ جە ی وەر ئەنیا
 بوراق مەستن هەم بوراق بەستن
 (اخى) بەست یا ئەو جە بەستن رەستن
 جەو دەمدا بە ئەمر قەییوم قادر
 ئەنیا و روسول یەكسەر بین حازر
 صف بەستن تەمام بی نازو نیاز
 (خیرالبشر) بی وە پیشوای نومماز
 پیشە و ایش کەرد دوو رەكەت تەمام
 دۆعا وازان گشت جە دانای عەلام
 پە ی صەلای ئەحسەد بەحر نوور جۆشا
 هەرکەس خەلاتی نوورانی پۆشا
 هیسەت وازیش کەرد رەسوول بەرحەق
 روو نیانە را رای چەرخ موطلەق

ئیختیلافی هەن هەم جە راوی یان :
 بوراق سووار بی یا وە نەردە بان ؟
 وە بی ئیختیلاف رەسوول ئەفضەل
 وە سیرەت یا وە ی چەرخ ئەو وەل
 جو برە ئیل چون باد قاپی کەرد گوشاد
 موژدەو بەشارەت بە قودسی یان داد
 ئالای نوورانی کیشان بەستن صف
 تەبەق تەبەق نوور گرتن نە رووی کەف
 صەدای دەلالان وینە ی بووق کووس
 زەر ئەفشان کریا جەو چەرخ طاووس

پاش نیا ره سوول نه و سه مای نه خضهر
خهرمان به ست دهرلاد نه دهورش قه مهر
نیگاش که رد ره سوول دیش نادم نیشتهن
نه طرفش ته مام زومره ی فریشتهن
وات پیش : مهرجه با (یا ابا البشر)
وات : صهد مهرجه با (یا نور البصر)
ناماش وه پیشواز دؤعا که رد پهریش
ره سوول راهی بی پا نیا نه پیش

وه چهرخ ثانی دهرلاد بی وارید
عه طاریزان که رد پهری عه طارید
ساکنان مولک دائیره ی ثانی
پازنان پهریش ئالای نوورانی
دیش یه حیا و عیسا هه ردوو جه نوور غه رق
مهرجه باشان وات گوزهر که رد چون به رق

روو که رد نه سه مای سیهم وه ته غجیل
قاپی که رده وه دهرلاد جو بره ئیل
چون جه سیهم چهرخ ره سوول پا نیا
ته پل نه و وه نام نه حمه دی ژنیا
(زوهره) دامانش قائیم که رد چون گورد
نه رای ره سوولدا چۆپی وازان که رد
دپاش رووی یوسف جه و سه ما وه زه وق
نه حوسن و جه مال چون نوور مدا شه وق

وات پیش : مهرحه با یا شیرین جه مال
 وات : صهده مهرحه با (یا بدر ال کمال)
 پروو نیا نه چهرخ چاره م به سیرعت
 جارچی جارش دا وه صهده به شارعت
 ئافتاب په ریش بی وه ئافتاوه
 دهست و پاش پاک ششت جهی خالک و ئاوه
 بهرز بی صهده ای زیکر (تکبیر) و (تقدیس)
 دیش که نه و جادا حه زرت (ئیدریس)
 مهرحه با پیش وات گوزهد که رد بی غم
 داخل بی وه مولک دائیره ی پینجه م

(مریخ) ستاره ی نحووسهت کار بی
 جه ته شریف ئه و سه عادهت بار بی
 دیش دی نه و جا جه ناب (هارون)
 مهرحه با پیش وات سهید به قانون

پروو نیا نه چهرخ شه شه م به دلشاد
 ره وان قاپی چهرخ که ردن جیش گوشاد
 (موشته ری) ئه وسا گه وه ره باران که رد
 نه قد ویش شاباش شای سواران که رد
 (کلیم الله) دی نه شه شه م موقیم
 وات پیش : مهرحه با یا موسای که لیم
 وات : صهده مهرحه با یا بولنه ند هیمهت
 وه صیهت بو جه لات دو عا په ی ئومهت

دووعا جیش وازا حهیب ئه کره
پا نیا نه خهط دائیره ی هفتهم

(زوحهل) موشکولات قه دیمش هل بی
چون طه وافچی پای (ختم الرسل) بی
(اطرقوا) دوور باش (کرّوبی) خیزا
نوور ئاما نوورش نوور نوور مریزا
دیش که ئیبراهیم (خلیل الرحمن)
جهدد که بیرش نه هفت ئاسمان
دیده و سهر بوسان چون بابو و فه رزه ند
هممهت وازا جیش فه رزه ند دل به ند

نه هفتهم سه ما چون که ردش عور و وج
مایل بی وه مولک (منطق البروج)
چهرخ ئه طلّه س که رد ئه طلّه س پایه نداز
(ثوابت) مالان پروو نه پاش وه ناز
ئهر (نصر واقع) ئه گهر طائر بی
په روانه ئاسا ده ورش دائسیر بی
جوبره ئیل وات پیش : یافه خر عالم
نه ظه ر که ره وه دار وه ی جاگه ی خوره م
یه دار (سیدره ی موته ها) جامه ن
ئهی یورت و مه نزل په ی من مه قامه ن
هه نی نه داروون په ی ئامان طاقه ت
(الله معک) شو وه سه لامه ت

جهو دهمدا خيزا ئيسرافيل وه زهوق
 ره فرهي ئاوهرد پهريش به صهه شهوق
 ره فرهف سو جادهي سهير چار كه نار
 نيشت نه رووي ره فرهف مو صطه فاي موختار
 چار نه فهر مه لك ره فرهف زوو به ردن
 مو صطه فاي وه عرش نه عظم سپهردن
 نه دهب كه رد ره سوول پا تو نه رووي عرش
 نيدا ئاما ليش : عرشم په ريت فـهـرش
 قه دم نه نه عرش تا شه ره فناك بو
 عرش و فه رش په ريت كه متهر نه خاك بو
 ره فرهف مه ند نه عرش، عرش مه ند چه ني وه رد
 نه وسا وه ماواي (بي ماوا) جا به رد
 ياوا وه جايي خالي بي نه جا
 نه جا بي نه كهون نه مه كان نه را
 نه شه و بي نه رو نه شهش جي هت بي
 ته نه زات پاك والا شه و كهت بي
 هه رچه ند ده هشت گير شاي (ذو الجلال) بي
 (نيدا) ليش (ادن) (تعال ، تعال) بي
 ژنه فتش كه لام قه ييوم قادر
 بي حور ووف و صهوت هه رمبي ظاهير
 زات بي چوون دي به دوو ديدهي سهه
 وه بي چه ندو چوون (هكذا خبر)
 زه نك حدوثات به شهري جيش شوست
 چون زاتش نوور بي ههم وه نوور په يوه ست

(ره ننجووری) یه جای دهمزه نی نریهن
 یه به حرین چند کهس تیدا غرق بی یهن
 یه سیررین عظیم قه عرش ناپنه یدان
 عظیمی نهی سیر نه عام هوه یدان
 عقل و فهم و دهرک نهی جادا لالهن
 لال بی زووان واتش به تالهن
 بی دهنگی نهی جا خاصته رهن نه گشت
 (والله اعلم) چون بی و چون گوزه شت
 چونکه رحمت بی پهری عالمین
 وه رحمت یاوا وه یا گهی یه قین

جه پرووی رحمت کرد رجا پهی نوممت
 هرچی طه لب کرد پیش دا وه خلعمت
 پنج نماز ئاورد پهی نیشانهی دین
 پهی عبدان خاص وه صیدق و یه قین
 چند نازو نیاز جه مابهین و یهرد
 هیچ کهس بهو سیرره نه صلا را نه بهرد
 ئیدنش طه لب کرد جه دانای عه للام
 موراجعهت کرد شای (خیر الانام)
 وه یه که دم یاوا هم وه یا گهی ویش
 وات به یاوهران هرچی یاوا پیش

هر کهس ته صدیق کرد نامش بی صیددق
 هر کهس شهك ئاورد وانان وه زیندق

نه عام مه شهوور بي گرد كه ردن قه ببول
 ياوا وه مي عراج وه ته حقيق ره سوول
 يا ره سووله لالا كان كوگاي نوور!
 عرضه داشته شهن (ره نجووري) ره نجوور
 مه قصوودم ئي دهن چونكه بي چاره م
 جه كردار خاص صد توون ئاوارهم
 وه سيله نه بي بگيرووش به دست
 په نا پيت ئاوه رد جه گشت خاس و كه ست (ا)
 واتم: ئه ي مي عراج وه سيله سازوون
 به ي وه سيله وه حاجت جيت وازوون

ئه و سال كه ئه ي فيكر ئاوه رد م وه هم
 عومرم ياوا بي وه په نجاه په نج كم
 جه سه نه ي هزار دووسه دو نو دا
 ئه ي (مي عراج نامه) جه لاي من پروودا
 نیازم ئي دهن ره سوول موختار!
 په ي گشت عاصيان جاي هاناو هاوار!
 بوازي جه لاي (قاضي الحاجات)
 حاجات ره وان پهرئ ئيجابات
 ئه ووه ل جه ي دنياي پر علامه تدا
 جه ي (ئاخر الوقت) روي قيسامه تدا
 حيفظم جه ئافات دونياو دين كه رو
 رحمان هر ئه وهن ره حمي پيم دهرؤ

دهست قودره تش په ریم حه صار بو
 تا (فارغ البال) سه لامهت کار بو
 تا ئه ورؤ نه فهس جیا بو جه لام
 ته و فیکش یار بو پادشای عه للام
 هم به فضل ویش نه زعم راحت بو
 پوچ وه بی جه فاو دین سه لامهت بو
 جه تاریکی قه بر ، جه تهنگی مه زار
 په حمی پیتم که روؤ (ذو البطش الجبار)
 فراوان که روؤ هم پو شن گویم
 راست که روؤ زووان له نگ و لال تورم
 نه وسا کووره ی نار دوزه خ مجوشو
 مه خلوقات جه تاو یه کسه ر مخروشو
 جه و ده مدا به لوظف په حمهت بی شو مار
 باوهرؤم نه سیک طائفه ی نه خیار
 هیچ ماجه رای بی نارؤ نه وسهرم
 به خشو عیصیان جه حد نه وده رم
 هر صد به دی من کوکو بو چون کو
 چ نامی دارؤ جه لای لوظف تو ؟
 بی خه وفو نه ندیش بی ترسو بی بیم
 پیتم دهرو سه رای (جنات النعیم)

یا ره سووله للاً بی ده سسته لاتم
 سه رتاپای نه ندام عیصیان خه لاتم
 خاصیم هر نیهن هر به دی دارام

جە خۆف پۆی حەشەر وە بێ مەدارام
 تۆ دارای دەوڵەت من جە دەوڵەت دوور
 من کۆر ظوڵمات ، تۆ سەرمایەیی نوور
 چونکە وێم دەخیل میعراج تۆ کەرد
 پەنای بێ کەسێم وە لای تۆ ئاوەرد
 جە لای خوداوەند مەقبوولەن کـسـارت
 لوظف حەق دايم هەر هانە بـارت
 ئەهی مەطلەبانە عەرض کەردم یە کسەر
 طەلەب کەر جە حەق پەری سایەیی سەر
 حەق پەواش کەرۆ پەری پەضای تو
 ئەرجووم هەن وە تو چون تووی جای ئەرجو
 ئامین هەر کەسێ بواچۆ ئامین
 گوناش بەخشۆ (رب العالمین)
 هەر کەس حاضرن جە یاران دین
 پەری قەبوولش بواچان ئامین
 ئەو سەنەیی میعراج نەظمش وە کۆ بی
 تەئریخش هەزار دووصەدو تۆ بی

- ۲ -

دە یجوورەن ئیمشەو ، دە یجوورەن ئیمشەو
 یاران پەیی بەختم دە یجوورەن ئیمشەو
 سۆمای دوو دیدەم بێ نوورەن ئیمشەو
 پەنجووریم ، جەستەم پەنجوورەن ئیمشەو

زامانم ته مام پر ژانن ئيمشه و
هيجرانم بي حهد گرانن ئيمشه و
هه ناسم دوودی دوخانن ئيمشه و
سه رتا پا جه ستم گرانن ئيمشه و
گره م وينه ي تاو ته نوورن ئيمشه و
ره نجووريم ، جه ستم ره نجوورن ئيمشه و

زام توبه ستم کولياوه ئيمشه و
چون چه م گل که ران هيج اوه ئيمشه و
تا سه هر گيلام وه پاوه ئيمشه و
چ خه ير بي ده ليل ناماوه ئيمشه و ؟
دیده م ئينتظار رای دوورن ئيمشه و
ره نجووريم ، جه ستم ره نجوورن ئيمشه و

کو به ستن کوکو جه لام تهم ئيمشه و
مؤبه تم گهر من چهنی غهم ئيمشه و
پراحت جه لای من که رده ن ره م ئيمشه و
ئه سر خون گرتن په رده ي چه م ئيمشه و
نالهم چون ناله ي طه نبوورن ئيمشه و
ره نجووريم ، جه ستم ره نجوورن ئيمشه و

مه جنوون چۆلگه رد بي خاوم ئيمشه و
فه رهاد کوکن په راوم ئيمشه و

په پهی جهرگ و دل زووخاوم ئیمشه و
زووخ توش جه زمان پرتاوم ئیمشه و
دنیا وه دیدم خاپوورهن ئیمشه و
په نجووریم جهستم په نجوورهن ئیمشه و

قامت چهفت و چه م چون دالم ئیمشه و
شهیداو رسوا بار نه ودالم ئیمشه و
هه ی هاوار - یاران ! - وه مالم ئیمشه و
زیاد نه گشت شه و به دحالم ئیمشه و
زایلهم نه عام مه نشوورهن ئیمشه و
په نجووریم ، جهستم په نجوورهن ئیمشه و

ئیمشه و شهوی بی عه جه ب سهخت ئیمشه و
داوام بی تا پو چهنی بهخت ئیمشه و
تاو ناگر داش پهی من جهخت ئیمشه و
شیونا جه هم بهخت و تهخت ئیمشه و
مهرگ ناره زوومهن ، ناخ دوورهن ئیمشه و !
په نجووریم ، جهستم په نجوورهن ئیمشه و

دل بی پهی دهردان وه ناماج ئیمشه و
بازار مهرگم گرت په و اج ئیمشه و
شای شادیم غم بهرد وه تاراج ئیمشه و
یاران پهی به ختم یهک عیلاج ئیمشه و

طهيب جه دهر دان نفورهن ئيمشه و
ره نجووريم ، جه ستهم ره نجوورهن ئيمشه و

تا رۆ پيچم وهر د چون مه فتوول ئيمشه و
جه كردو كارم بيم مه لوول ئيمشه و
يا ره سووله لالا شاي ره سوول ئيمشه و
ياوي وه دادى ئه ي جه هوول ئيمشه و
موساي دل نه بورج كوئى طوورهن ئيمشه و
ره نجووريم ، جه ستهم ره نجوورهن ئيمشه و

يا حه ي جه لاي كه س نى به ن رووم ئيمشه و
هر وه زات توو هه ن ئه رجووم ئيمشه و
ئه ر صه د كه شه و بى په ريم شووم ئيمشه و
كه لب كه فته ي خاك قاپى تووم ئيمشه و
په ناهم وه زات غه فوورهن ئيمشه و
ره نجووريم جه ستهم ره نجوورهن ئيمشه و

يا شاه شاهان ! يا غه فوور ئيمشه و
يا (ستار العيب) يا صه بوور ئيمشه و
باجه تى ره سوول مايه ي نوور ئيمشه و
بيه خش (ره نجوورى) دل ره نجوور ئيمشه و
دل وه فه يض توو مه عموورهن ئيمشه و
ره نجووريم جه ستهم ره نجوورهن ئيمشه و

موناجاتی رهنجوری

(کریم الذات) ی (کریم الذات) ی
یا حہی توو حکیم (عظیم الذات) ی
فہرد بی شہریک ئەعلا صیفاتی
طہراح تو ئەرض تو سسہ ماواتی
تاک بی ئەندیش پاک بی بیمی
بہخشندی عیسیان خہطای عظیمی
پۆزی دەھەندی وحووش و طویوور
خہبەردار جە حال ہەر مارو ہەر موور
بینای بی وەزیر رووی پەردە ی غہیی
پہی گوئەکاران پۆشنندی عہیی
زات توو بہحرین پیر جە مەوج مەد
موبہرپران جە میثل ئەزەل تا ئەبەد
وہصف زات توو نمە یۆ وہ دەم
غہرقەن غہ وواصان جەو بہحر ئەعظەم

ئیسستە باجەتی^(۱) زات قەدیمت
بہ ئەسمائوللای حوسنای عہظیمت
بہ نوور مەستوور جە لامەکانت
بہ پەردە ی ئەسرار سیر پەنہانت

(۱) باجەتی : سووکراوی (بہ حاجەتی) یہ .

بهو پهيك مهخفي نامشهن رپه فرپهف
 به دين مهجوبوب ویت كهرد موشه رپهف
 به عه رشو كورسی به له وح و قه لیم
 وه مه لائیکان زومرہی موکھ رپهف
 بهو فریشته کان نه ده ور عه رشت
 بهو كه رپرووبی یان سهر نه پای فهرشت
 بهو مه لائیکان جه خهلق په نهاننه
 بهو زومرہی ظوهوور جه وه هفت سه یوانه
 وه جا موقیمان هفت ئاسمانان
 ئیسیم ذات تو دائیم موانان
 به (حه مهل) به (تهور) ، (جه وزا) و (سهره طان)
 به (ئه سه د) به (قه وس) ، (سونبوله) و (میزان)
 به (عه قره ب) به (جه دی) به (ده لو) به (حوت)
 به ماواو مه کان ته کیه ی مه له کووت
 به نه حسی (میرپریخ) وه توندی (زوحه ل)
 به سه عدی (زوه ره) و (سه ماك) ئه فضه ل
 باجه تی بازار (موشته ری) ئه یوان
 ههم به (عه طارید) ، (به هرام) و (كه یوان)
 به قوطب جاگیر جفته ی فهرقه دهین
 به سو مای سوهیل رشته ی رهنك زهین
 به (بنات النعش) سه بهی سه یاره ت
 به زینه ت ئارای گردین ستاره ت
 به قاپی ئه قصای (بیت المعمور) ت
 به قودس خهلیل كه عبه ی پری نوورت

باجه تی تهورات زه بوورو ئینجیل
به صوحوف پر نوور عه طیهی خلیل
به شه رافه تی ئیعجاز فورقان
(حجة الاسلام، ارجح البرهان)
به سوورهی ئەلحه مد سه بهی مه ثانی
به ئایهی شهریف وه حی ره بیانی
به پینچ و بیست و چه هاردهی ئاخیر
باجه تی سی جزم جه عالم ظاهر
به شه صت و شه صه د شه ش هه زار و شه ش
ئایه ی قورئانی پریشه ی دلان کەش
به بای (بسم الله) حەرف نوورانی
به توژده حورووف سپر سو بجان
به و چار عونصور عالمه ن به و شاد :
ئابەن ، ئاتەشەن ، خاکەن ، چەنی باد ،
به ده ریچه ی شه مس مه نزلان دوور
به بورج قه مهر چار فصل مه عموور
به گه رمی ه امین ساردی زمستان
به رشته ی خه زان ده ستان به ده ستان
به چه تر پر نه قش کالای نه و به هار
به قه تره ی شه ونم گولان کو سار
به سوژ ناله ی بولبولان سه هەر
به تاب پرتاب په روانه و شه ره ر
به هو هوی دو پرراج نه پای خیاوان
به په رواز بال سو نه ی سه راوان

به ئاواز دهنگ مهلو مووران گشت
شهو ساکن نه کوړو ویل نه پرووی دهشت

به خاك ئادهم صهفی دل صافت
به که لیمه ی فهضل ذیکر نه لطافت
باجه تی نوح و ئیلیاس و نه ییووب
به شیث و ئیدریس یوسف و یه عقووب
به ئاهو ناله ی (یه عقووب) که نعان
به حوزن (یوسف) نه قه عرزیندان
به صهبر (نه ییووب) چه نی زامه تان
به زهجر (جهرجیس) نه و نه دامه تان
به ضهرب نه پره ی (زه که ریای) زا کیر
به ناله ی (یه حیا) جگر کوی ئایر
به شق (ئیبراهیم) خلیل و پرده حمان
ئایرت په ریش که رد وه گوئستان
باجه تی (ئیسحاق) به مه قام (لووط)
باجه تی (یونس) مه نده ی به طن حووت
به شق (ئیسماعیل) به (ذو الکفل) و (هوود)
باجه تی (شوعه یب) به نه غمه ی (داوود)
به موهر حکمهت (سوله یمان) صاف
په وان بی حوکمش جه قاف تا به قاف
به (موسای عیمران) نه پای طوور گوستاخ
حه واری نه یمن ئاما په ی چراخ

باجه تي (هاروون) به (خضر) زينده
 ده سگير دلسوز خهلق دهرمه نده
 به شه رافه تي (عيسا) بن مهريهم
 به عه صاي (مووسا) ي قودره تي نه كرم
 به سان و سوپا و حوكم (نه سكه ندهر)
 به و فه يله سووفان په ريش بين په هبه ر
 به عيلم لوقمان جه كيم حال زان
 ویت نامت واتن نه نايه ي قورئان
 به بي هوشي خاو (عوزه ير) يه كصده سال
 باجه تي (حونه ين) هم به (دانيال)
 باجه تي ليواي سولطان سه رمه د
 (خاتم الرسل محمد احمد)

باجه تي (بووبه كر عومهر و عوتمان)
 به زور سه مصام (علي) شاي مهردان
 به ئال و نه ولاد نه صحابان ته مصام
 به بارگه ي پر نوور هر دوازده ئيمام
 به سه رمه زهه بان دين محمه د
 (شافيعي و نوعمان ماليك و نه حمه د)
 به ره وضه ي (ئوه يس) شاي همه تداران
 به بارگه ي (بالوول) ديوانه ي شانان
 به (موساي كاظم) چراخ ئيسلام
 به شاي شه هيدان نه (مه شهه د) مه قام
 باجه تي (مه عرووف) به مه نصوور دار
 به نه وليايان بورج به غدا شار

باجه تی ئیخلاص (شیخ گهیلانی)
 مهظه ر فهیض و لوظف ره بیسانی
 باجه تی سه ودای (شیخ سهنعانی)
 به عشق عوششاق جه عشقا فانی
 به سیر نه و میر (بانه) ماواشنه
 به (قاضی بهئی) جه (سه رکۆ) جاشهن
 به (سهید صادق) جانه (شه ره زوور)
 به (پیر میکائیل) نه عالم مه شهوور
 باجه تی نه و پیر (پیرو ت) ش نامه ن
 به (عومر گه دروون) مه نشوور نه عامه ن
 به یومن بارگهی (شیخ نه بدالان)
 به طه ییار غه یب ، وه شیخ (په هله وان)
 به شق بارگهی به رز شای (عومر مه ندان)
 به ده رویش (غولام) سه ردار په ندان
 به (شیخ بایه زید به سطامی) مه کان
 وه (شیخ به دره دین کامل الایمان)
 به شق (خالخالان) وه شیخ (نه رزانی)
 به شیخ (جو برائیل) جه رگهی شیخانی
 به (سهید عهلی) ماوا (همه دان)
 به زیکرو ته وحید مه ولای قه صیران
 به پیران پاک مه علووم و په نه مان
 باجه تی خاصان زه مین و زه مان
 به نه اه و زاری یه تیم بی فسه رد
 به گریه ی ده ردین بیمار په نگ زه رد

به تاب حسرت غریب شاران
 به یا هوو یا هووی طهریقه تداران
 به عه صاو که شکۆل لۆنگ دهر ویشان
 به جهستهی زهلیل پۆل دل پیشان
 به کزهی دهر وون عاشقان پاک
 به هه ناسهی سهر دعه بدان غه مناک
 وه سی رۆژهی صهوم ، وه شه شهی شه ووال
 به چار نوقطهی (په مل) ، به شازده ئه شکل
 به دوو لهیل عید ، به قه درو ، عاشوور
 به له بیهیک له بیهیک حاجی بان دوور
 به جومعه و جه مات پینج فهرض دایم
 به شه و یی تداران نه رای دین قایم
 باجه تی ئه و خاص دۆعا موسسته جان
 جه قاپی مورد (مقبول الرجا) ن !
 ئیدمه ن نیاز پادشای غه فوور
 بیه خشی به لوظف (په نجووری) په نجوور
 په نجووری غه رقه ن نه به حر عیسیان
 راگهی ئه مر تۆش خاس که رده ن نیسیان
 جه خاسی موفلیس جه عیسیان داران
 بی یه ن وه سه ره ژان رۆی رۆز گاران
 ئه وه ند به د فیعلیش جه حه د ویه رده ن
 یا ها ئیلتیجاش وه خاسان به رده ن
 یا شائهی خاسان نامشان به رده ن
 وه قاپی نیاز عه رضشان که رده ن

تۆ خۆ جای ئومیسد وایه دارانی
منه نه هه ندهی رجا کارانی
ئه وان رجاچی ئه من خه تاکار
جه لای که ریمی چون تۆ که ره مدار
ئومیدم ئیسه ن به قاپی مورد
وه رجا جای خاسان بکه ریم ئازاد
که م ویریم که رده ن وینه ی که م ویران
به لئی خۆ خاسان رجا شان گیران
ئومیدم ئیسه ن پیم ده ی ئازادی :
جه دنیا مورد ، جه مه حشر شادی
یا شا (ره نجووری) دل هه راسانه ن
ئه رجووش وه رجا جای رجا خاسانه ن (۲)

— ۴ —

هامسه ران (نه نده ن) هامسه ران (نه نده ن)
واده ی ئاخرو هت هه زارو (نه نده ن)
دنیا زۆر جه ده ست صاحب دین سه نده ن
دین نه رووی دنیا هه ر نامش مه نده ن

(۲) جگه له وه ی که ئه م پارچه شیعه مونا جاتیکی ئایینی یه و شاعیر به سۆزو
کوئیکی گه رمه وه له خودا ئه پارێته وه و داوای لیخۆشبوون بو گونا هانی
ده کا . . ئه م پارچه شیعه ئاوینه یه کی روونی تواناو شاره زایی جۆراو
جۆری شاعیرمانه ، ده بینین له گه لێ بابته ی جۆراو جۆردا پهل ده کوتی و
له هه موو لایه کدا مه له وانێکی به توانایه و به و په رێ شاره زایی یه وه ده دوێ ،
هه ر له بابته ی گه ردوون و ئه ستیره ناسی یه وه ، تا ده گاته بابته ی میژوو
مروناسی و شاره زایی له ناوو شوێن و شوهرته ی ناودارانی جیهان . . .
به جۆرێک که ئه م پارچه شیعه ده کړی گه لێ لئو پۆبی لێ بکریته وه و
گه لێ باسی الهه ر بنووسری .

ئەسەسەى ئىسلام شىۋيان يەكسەر
 كەس نە راي حەقىق نە دارۆ خەبەر
 قاپى شىرەى شەرع مەسەدودەن تەمام
 راگەى نامەشرووع واز بىيەن نە عام
 فەتوا (حسب الخوان) ! بە ھەواى چەفتى
 (يجوز ، لا يجوز) ھاوہ چىگ موفتى
 نە ئەمر سوبحان ، نە واتەى پەسەول
 نە فەتواى مەزھەب مەسئەلەى قەبوول
 نىيەن جە مابەين غەير جە دەعوای مال
 بى مال گشت دەعواش بەتالەن بەتال
 طەرىقەت ئەرزان بى قەدر و قىمەت
 بى طەورو ئاداب ئالوودەى عىللەت
 مەردان كامىل دانايان خىساس
 ھەر يەك نە كونجى نىشتەن وە بى باس
 ھەر تاو رشتەى مەطرەق بازىيەن
 پاسە مزانان يە دىن سازىيەن
 نە نام و نىشان نە ئىجازەو ناو
 گوم جە لاي خەلق چون (سەنگ ژىر ئاو)
 نە مەندەن ئاداب راي شەرم و حىجاب
 بى شەرمى دابەن پەرى شىخ و شاب
 بى بەصىرەتان جە دىن بى خەبەر
 كەفتەن نە بازار ھەواى دەردى سەر
 گا زەمزەمەى دەف ، گا شەقەى مەطرەق
 جە مەطرەق بازى ئامانەن يا حەق !

وه صیه تم ئییدن : په فیکان دین
شاریع بان وه شرع قائیمه ی مه تین
بوازان دوعای صوب سه حرگامی
جه لای خوداوه ند سپی و سیاهی
ئییدن ئیلتیجای (په نجووری) په نجوور
مه حفووظ بان جه شه ږ دنیای ږر شرور

- ۵ -

یاران نه مه ندهن ، یاران نه مه ندهن
نه شئی شهوق نه پرووی عالم نه مه ندهن
سای سته م سو مای سرووری سه ندهن
تاقی نیشانه ی زه مانه ی هه ندهن
شاهان بی شکوه ، میران که م که ره م
مالداران مه لوول ، موفلیسان ماتم
عالیمان بی وه عظ شیخان بی باطین
دهرویش دلریش گشت وه جه سته ی من
علامات عالم نه عالم ته ندهن
نیشانه ی راستی زه مانه ی هه ندهن
نه مه ندهن ئاداب په رده ی ئاب پروو
که م بی بهن ئه فراد بهین کوهنه و نوو
که س نه په رسو نه راگه و ئه رکان
هه رکه س سه ربه ویش بی بهن وه لوقمان

نه حق شناسی مه ندهن وه ئیخلاص
نه صاحب دلان خالین نه وه سواس
نه شهرطو ئیقرار نه صیدق و صفا
نه مهیل مؤبته نه بهین و وه فسا
نه شهوق و نه ذهوق پهری خاص و عام
نه یتکی و ئاداب ، بهحث نهنگ و نسام
خانه قاه خالی ، مه دره سان بی پرهنگ
مه کته بان ویران بی صه داو بی دهنگ
نالهی عاشقان نه دارو ئه شه
شیوهی مه عشووقان خه یلی جه و به تهر
گره ی کووره ی گهرم دهردینان دهرد
بی یهن وه سروهی نه سیم صوب سهرد
ناز نازداران له یلی میثالان
ئیعجاز نه داران په ی قهیس خه یالان
زه مانه به و طهور چه واشه و چه وتنه
جای حاتم وه دهست نامه ردان که وتنه
ته کیه و ناز بالشت ، ئاصف کرداران
ها که فتنه وه چنگ شه یطه نه ت کاران
خه لوه تی په رده ی مه شوهره و ته دبیر
که یلهن جه غولام ساده ی دل په ذیر
کورسی روسته می قاره مان سامان
بی یهن وه یاتاغ ساده غولامان
جای جهنگ (برزو) جه ولانگهی (کوکوش)
ئیسته ها وه دهست ساده ی صه فابه خش

جياتى (ساتور) تيزهى جان ستان
 مگيران وه دهست (ئاوينه) و (كلدان)
 غيرت كوچ كهردهن ، نامووس بهرشي يهن
 جهى وهرتهر شاهان مهر بهى طهور بى يهن !
 مواچى كهس حهرف مهردى نه وه ندهن
 تاقي علامات زه مانه ي هه ندهن
 زالمان دندان ته مع تير كهردهن
 ناله ي مه زلوومان نه چهرخ ويهردهن
 مه خلوقات سه رسام ويل و پر گه ندهن
 يه گشت علامات زه مانه ي هه ندهن
 كهسى ويل نه كو ، كهسى نه دامان
 ويل ويل مگيلان وينه ي بى فامان
 چون راحت نه پرووى روزه گار شى يهن
 هيچ كهس نه هيچ جا سه بووريش نى يهن
 په شيوى بهى طهور كهس كهس ژنه فتن
 چه پى واز بى يهن ، راستى چه فتن
 سه خى يان خه سىس ، نانداران بى نان
 هه ر نامى مه ندهن نه عه رصه ي دهوران
 ميران بى ته رتيب ، نو كه ر بى ده ستور
 كه مه رزه پريان نه راي ئه ده ب دوور
 گشت وه هه واي بهرگه زهردو سووره وه
 به ئىستىغناو كيير راي غورووره وه
 يه ند عوجبو غوروور وه خهلق منمانان
 ويشان نه شيخان خاسته ر مزانان

عيلم شهيطه نهت شوووشان كه ردهن
 پاسه مزانان گرهوشان به ردهن
 عه رهب تا عه جهم ماتو مه لولوهن
 تاقي ئاخو هه ند واتهي ره سوولهن
 قهرنمان ياوان وه (يوم البتر)^(۱)
 به لئي ره ستاخيز ، به لئي دهر د سهر
 قاعيده و قانون قه ديم بي بهن رهد
 به لئي واوه يلا ، به لئي رۆژ به د
 به لئي ماجه راي كهس چار نه به رده
 به لئي سياست جه حد ويه رده
 ئهي سياسته تان كهس نه ديهن وه چه
 عالم مات بي بهن نه سه رچه شمه ي غم
 عالمان شيخان عارفان صاف
 بلا وه حه رهم نه واچان خيلاف
 به يان وه دهر گاي داوهر بلالان
 هم دوور شوون ئهو ره ننگ جه ي وهر تر سالان
 ئه رنه زينده گي به تالهن به ي طهور
 مه خلوق پامال بين چه ني جه فاو جه وور
 تاهو رۆ ئه ييام مه هدي ظوهور بو
 (ره نجووري) جه داخ دنيا ره نجوور بو

(۱) (يوم البتر) ده گونجی مه به ستي (يوم البه تهر) بي . نهك (يوم البتر)
 كه (به تر) به مانا برينه .

میژوو

- ۱ -

دلّه دامه‌نی ! دلّه دامه‌نی !
عه‌جائب پابه‌سست دانه‌و دامه‌نی
سه‌رسام دنیای بی‌نارامه‌نی
شیت غه‌له‌تکار که‌متسه‌ر فامه‌نی
جاری نیا که‌ر وهی سه‌ردوونه‌دا
وهی پر ژه‌نگ مه‌وج ده‌ریای هوونه‌دا
هر جه‌رۆی نه‌ووه‌ل تا‌وه‌ئاخر ده‌ور
شاهان شازادان به‌گله‌ران به‌ور
زۆرداران زۆر ، حوکومه‌ت وه‌ مشت
مه‌عرفه‌ت‌داران هرچی تیک‌و‌زشت
کئی جه‌دام به‌ندئه‌و بی‌یه‌ن خه‌لاص ؟
کئی نه‌سای گه‌ردوون نیشه‌ن وه‌ بی‌باس ؟
سه‌رداران وه‌ زۆر سه‌رداری به‌سته‌ن
که‌س جه‌دام سه‌خت دنیا نه‌په‌سته‌ن
بشو‌وه‌ فامدا وینه‌ی خیروازن
باوه‌ران وه‌ ییاد نوکته‌په‌ردازان
زومره‌ی دلداران باوه‌ر نه‌ده‌فته‌ر
چیشان خه‌یال بی ؟ کیشان به‌رد وه‌ سه‌ر ؟
باپیت‌عه‌رض که‌روو نام‌مداران
کوگای گه‌نج فه‌رد ته‌وار نه‌طواران :

فیردهوسی و ، سه‌عدی و ، طوسی و ، نظامی
 خوسره‌وو ، ده‌له‌و ، مه‌ولانای جامی
 نه‌نوه‌ری و ، طالب ، حافظ شیراز ،
 فوضوولی و ، عورفی و ، شه‌مس شه‌که‌ر‌راز ،
 نه‌سیم‌ی و ، صائب ، هیلالی و ، جانی
 مه‌ولانای پۆمی و ، مه‌لای نه‌فغانی ،
 شه‌و‌که‌ت و ، عیصه‌ت ، مه‌غریبی و ، فه‌بیاض ،
 خاقانی و ، ظه‌هیر ، سه‌نائی مومتاز ،
 کاتبی و ، هاشم ، هاتینی و ، نه‌هلی ،
 مه‌ولای ئامولی ، نایی و ، سه‌وه‌یلی ،
 عاریف پۆمی ، نه‌ققاش و هش حیفظ
 عونصوری و ، (خواجه) طهرز شیرین‌تهرز
 وه‌حشی و ، به‌ره‌مه‌ن ، مانی پر هیمه‌ت
 عیراقی و ، که‌لیم ، هم سه‌ید نیعمه‌ت
 ظه‌هووری و ، فه‌یضی ، عططار نادیر
 هه‌نی ماباقی هه‌ریه‌که‌ جه‌یه‌که‌ عصر
 نه‌هل که‌مالان عه‌ره‌ب‌تاعه‌جه‌م
 نه‌یۆ نه‌ ضه‌بط به‌ واته‌و قه‌له‌م

شوعه‌رای کوردستان گۆن‌دان خاص
 هه‌رچی مه‌شه‌ووره‌ن په‌ریت که‌روو باس :
 مه‌لا نه‌جه‌ف نام ، خانای قوبادی
 یه‌که‌ مه‌لا صالح جه‌رگی مورادی

مهلا مصطه فای یساران مه نزل
 مهلا حاجی جاف ، عومهر ئومهر مل
 عزیز دهر دین ، محمهد عیسا به گ
 حاجی تیله کو ، فهقی عهلی لسه ک
 یوسف یاسکه ، مهلا ته مه رخان
 شیخ عهلی حریر ، مهلا یه عقووب جان ،
 شیخ وهیس گه لالی ، عزیزو لالا لور ،
 شیخ محمد جامی ، مهلا باینسدر ،
 نه حمهد دو له یی ، عه بیس ثانی ،
 باکی و ، سیاپوش ، دده سیوانی ،
 حهین خان لور ، شاعیر جو برائیل
 جانگیرو ، مه نصور ، هم میر ئیسما عیل
 نه حمهد به گ ، چه نی محمهد ئاغای زه ند
 ئاخه پاوه یی ، نه ظه ر کاکه وه ند
 عهلی خودا که ره م ، محمهد ئاغای نام
 باکی (بیموشی) ، کابه ی فام ته مام
 وهلی دیوانه ، خواجه ی ئه رده لان
 شیخ شه هابه دین^(۱) شاقه لآ ئه یوان
 مهلا نور عهلی ، یوسف دهر دین
 شافی و ، وهلی خان ، کاریزی حه زین

(۱) ده بی مه به سستی له م شیخ شه هابه دینه شیخ شه هابی کاکو زه که ریا بی که
 له بهرگی یه که می که شکوئی که له پووری نه دهبی کوردیدا شیخ عیریم
 بلا و کردوه ته وه .

ئیسماعیل داود ، به کبر خاللدانی
محه مه د زه ننگه و ، نسه دهر په وانی
مه حموود ئاغای زه ند ، مه لا کامی نام
قه مه رالی نام ، په وانی مه قسام
مه ولانا ئیلیاس ، زه بوونی ، دینوور
یه ک فه قی ئه حمه د وه ناکام مه شهوور
هه نی ماباقی شوعه رای کوردستان
دلداران خاص پۆل سه ره مه ستان
یا نه هه ر یه کئی جه یه ک دیاری
عه لامه ی ده ور بین جه رۆزگاری
صاحب که یفو دیواخانه بین
هه ر که سه په ی که سی ویران یانه بین
حه ککاکو غه ووواص کان گه وهه ر بین
صاحب فه ردو به یت سه ودانه سه ر بین
ئه ی دنیای بی شهرط چون دار شه طره نج
یه ک یه ک نما نا پیشان یانه ی ره نج
هه ر یه ک وه په نگی وه ندشان جه پا
خه لتان شان که رد نه خاک سیا
ئسته نه مه نده ن غه یر جه نامشان
غه یر جه واته ی فه رد نه که لامشان
هه ر ئید مزانی چه رخ پپر خه ته ر
موه زۆت نه دام جه وان به ته ره ته ر
وه ره جه رۆی مه رگت فه ردی که ر ئیجاد
پاران دمای مه رگ باوه ران وه یاد

هامسهران هر پۆ جه پرووی ضهرووری
بواچان : ئاخ ئاخ پهری (پهنجووری)
(پهنجووری) دهروون پر نیش خارهن
پهی وادهی مهرگش وه ئینتیظارهن

پهنجووری ئەم چهند شیعره‌ی له کاتی ناساگی خۆیدا له میژووی
ههزارو دووسه‌دو بیستدا وتوه .

- ۲ -

شیخم ! ئوستادم ! شیخم ! ئوستادم !
مورشیدم ! پیرم ! شیخم ! ئوستادم !
مه‌قصوودو مه‌طلب وایه‌و مورادم
خه‌یاڵم هر تۆی دایم تۆی ییادم
نه‌واچی تۆ شیت نه‌پهرده‌ی پیوار
دل مه‌یل دۆ وه کهس وه کهس واچۆ یار
قه‌سه‌م به‌و دیدهم ! وه شای زیباو زشت !
وه سپرر سینه‌ی ئەولیا یان گشت !
تا جه‌ی ده‌روون دوون پییم ماتۆ نه‌فه‌س
تا نه‌فه‌س یاوۆ وه هه‌ناسه‌ی په‌س
دل په‌روانه‌وار سۆزانه‌ن په‌ی تۆ
ئاره‌زووش هر تۆن ئه‌ر شه‌وه‌ن ئه‌ر رۆ
(پهنجووری) وه مه‌یل لوظف تۆ شاده‌ن
تا یادێ دارۆ هر تۆش نه‌یاده‌ن

قیلهم بئ خاو بو ، قیلهم بئ خاو بو !
تا کهی جه دووریت دیدهم بئ خاو بو ؟
ئهسیرین دیدهم تا کهی به تاو بو ؟
تا کهی دهروونم هوونو زووخاو بو ؟
تا کهی چون خهزان زایفو زهرد بو ؟
شهوان تا سهحر نالهه نه بهرد بو
تا کهی چون مهجنوون بیزار نه دهیر بو ؟
خه مبارو خه مناک بئ صه فاو سهیر بو
تا کهی چون فههاد نه کوی بیستوون ؟
ویم کهروون خه لتان چه نی خالک و خوون
چیسهن جه لای تو به دبه ختیم به ختهن
رو بهرؤ سزای زامانم سه ختهن ؟
ئه لبهت خدمه تم باخلاص^(۱) نه که ردهن
ئیسه سهر وه شون گونای ویم به ردهن
په وکه گیرم دان من بهی ده رده وه
بهی نالهی نه بهرد ئاه سه رده وه

قه ییووم قه ههار ! قه ییووم قه ههار !
قادر به قودرته قه ییووم قه ههار !

(۱) (باخلاص) سووکراوی (به ئیخلاص) ه له بهر کیشی به یته .
کراوه .

باس باس (کەرکوک) ئابادی ئەو بی
 عهظیمیت عهظیم حکمەت بی شومار
 (شدید العقاب • ذو البطش الجبار)
 والی زه بهردهست ، پر زۆر دانا !
 تهوانایی بهخش هەر ناتهوانا !
 فەرد بی شەریک ، واقیف به هەر حال !
 گهراندهی دەور رۆژو مەهو ساڵ !
 وه صفت به حریوێن ناپهیاو بی پهی
 به واته و قه له م هیچ نمه بو طهی
 لوظفت بی حیساب رهحهتت بی شۆن
 مهخلووق گشت ئه رجووش وه که ریبی تۆن
 هه رتا که فه یضان لوظفت نه دهو بی
 بی شییهو مانه ند حو کوومهت ئیظههار
 خه به ردار جه حال مه خفی و ئاشکار
 (ئیران) تا (تووران) (شام) تا وه (شیراز)
 هیچ شه هری نه بی بهی طه رزه دلواز
 په نا پهی فه قیر جای بی جاران بی
 نیعمه تش پهی خه لق وینهی باران بی
 پر نازو نیعمهت زه و قش ته ممام بی
 شیرینی شاران جه ئەو سه رسام بی
 گو فتو گوئی شاران ئه ر سه د وه یاد بی
 هه وای فه ره ح به خش که رکوک زیاد بی
 که متهر ته جه لای قه هرت نما نا
 زه ووق مه عسووریت وه هه و شانا

خهلق كه ركوكت يه كسر فيرار — ر
 هه يه تي بهي خهلق نساناي بي چوون
 موانان نامش به (و دباو طاعوون)
 چيني چون سوپاي شكهست ئاوه رده
 كهس نه زهر وه حال هيچكهس نه كه رده
 هه ركهس به طهرحي كوچ به ندي كه ردن
 جا وه ساراو چوون پاي جه بهل به ردن
 هه ر نه ندوي غه مبار دهر وون پر نه ترس
 به وينهي روي حه شر كهس جه كهس نه پرس
 ئايري بهي طهور نه قودردت گسريا
 چهند نازو ناخوون گشت جه هم برپيا
 چهند يانه دهر بهست . چهند مال خه راب بي
 چهند دهر وون داخ داخ . چهند دل كه باب بي
 راگهي ئاموشوي فهدو قهوم كهم بي
 دهر ديسان سه ركهيل سيلاب غه م بي
 به رهنگي رشتي رهنگي پهي فيرار
 باوه جه فهرزه ند نه بي خه به ردار
 داميش ته نده وه شه يطان ئيبليس
 يهك به يهك موات : يه پاكهن يه پيس
 هيچ باس كردهي حهق نمسه وانان
 مهرگ حهق پهي خهلق وه عار مزانان
 گرپه و گهرمي باد ، لوهلهي گيجه لوهول
 مشانان جه هم كوگاي زولف لوهول

نازك ئەندامان سەھەند پەرودە
نەزاكەت داران خودا خاس كەردە
وئىل بىن نە پاي ھەرد چۆل وە يۆرت كەردن
پەنا وە ساي سەنگ پاي جەبەل بەردن
چەند كەس كە والا وە بالاش بار بى
دەستش ھام گرۆي خاشاك و خار بى
چەند كەس كە جاشان پەردە و پەنا بى
پۆشيدەي پەردەي شەرم و حەيا بى
نيشتن نە پرووي دەشت بى پەروا و بى شەرم
عەرەق مېرزان جە پرووي دەشت گەرم
جە صوب تا ئىوار خۆر مدۆ ئىشان
مىشن غەمناك و ئىنەي دلپىشان
تەبارە كەللا زاتت عەظىمەن
جە زەرەي قەھرت عالم پىر بىمەن
يا حەي تۆ عەللام عالم وە زاتى
باخەبەر جە حال گشت مەخلووقاتى
پەھمى كەر وە حال خەلق ئەي شەھرە
باھەم جە لوظفت بوينان بەھەرە
وەس وئىل نە ھەردان پاي جەبەل گرد بان
وەس سەرعى و سەرسام ئەي ھەردا و ھەرد بان
سەفحەي دەروونان خالى جە غەم كەر
پەرگەندە ئىشان جە تۆو جەم كەر
باجەتى پەنج كەس شەشەم جوبرا ئىل :
محەمەد ئەمىن پەي ئومەت دەلىل ،

عهلی بوو طالیب ، فاطیمه ی ره سوول ،
 حه سهنو ، حه سین ، شهید مه قتوول ،
 مه خلووقات جهی دام ظولمهت نازاد کهر
 باجه تی نهی شهش شه شدهر گوشاد کهر
 باران فهضلت باوهر وه هوجووم
 بمالۆ خاشاک نهی هائیله ی شووم
 تو صاحب نه لطف ایمه خه تاکار
 به خشنده ی بهخش ایسمتهن غه ففار
 (ره نجووری) نه رجووش ایدهن جه ده رگات
 رحیم کهر رحیم بهی گشت مه خلووقات
 مه علووم بو جه لای ته واربخ وانان
 حساب نه ییام تیک و بهد زانان
 نه وسا که کهر کووک حالش و اتار بی
 جه (ناخویر حوسین)^(۱) طاعوون ایظهار بی
 به عزی خه لق فیرار به عزی فانی بی
 نه و طاعوون قپران سلیمانی بی
 سه نهی ته ئریخش (غریبا) بی نه قش
 هزارو دوو صدهد یه که هه شتو یه که شهش

— ۱۲۱۴ —

(۱) ناخویر حوسین : ناوی گه ره کیکه له کهر کووک .

هامسهران یاوان هامسهران یاوان
وه جهستهی خهستهم ئازاری یاوان
سهردیش چون نهشتهر دهر وونم کاوان
گهرمیش سهرتاپام وه همدان تاوان
قادر به قودرعت کهردهنش تهقدیر
په یوه ستهن وه ههم گهرمی و زهمه ریر
وهختی که سهردیش سهرد مېو ته کرار
پهروانان دهستوور گیان مدان ئازار
موددهی دوو ساعت ئهی سهرمای مؤلق
به ندبهنه مکهرؤ ئیستیخوانم شفق
جه و دما گهرمی بی زیادو کهم
به وینهی بوخار فحوای جهه نهم
گرگر گر مارؤ گهرمیش پهی گیانم
مسؤزؤ نهعضا تا ئیستیخوانم
ئهوسا جه گهرمی شهرارهی دهر وون
ماوه رؤن ئه و یاد به فر پای (گودروون)
تا نهزدیک وهقت وادهی شه بهق زهر
گلاراومهن من چهنی ئهی دهر
جه و دمانه جوش ئهی شهراره و تاو
سهرتاپای بالام غهرق مېو نه ئه
ئهوسا به تهقدیر پادشای بی چوون

جهستهی دهرد وهردهم میؤ نه سکون
 راضیم نهو سهردی نه رووی مهعانی
 سهرد کهرؤ مهیلیم جهی دنیای فانی
 شادم نهو گهرمی بهیؤ وه دهوام
 بسووچنؤ وجود نهفس پرههوام
 ئومیدهن بهو شای بی شهریک و فهرد
 باجهتی نهو نوور جه ویش جیا کهرد
 بهخشؤ خهتام ههرچی کهم تا پیش
 بکیایؤ شیفام جه خهزانهی ویش
 نهوسائهی نازار پهریم پابهست بی
 تهئریخ عومرم نه سه نهی شهست بی
 سه نهو سال ودقت هیجرهت موختار
 هزارو دووصه دچه نی بیست و چار
 خؤر نه (بورج قهوس) وه (جدی) تهحویل بی
 (ئات ایل) ناره زووش پهی (قوئین ایل بی)
 (یا خالق الخلق) رهحمی پیم دهری
 عیلاج جهستهی (رهنجووری) م کهری
 (رهنجووری) م رهنجوور ههر نه نازارم
 دهخیل دامان عهره ب سوارم

دلدارى

- ۱ -

ئەي زولف عەبىر ! ئەي زولف عەبىر !
ئەرى نازەنن زولف مایەي عەبىر !
ئەرى نەوپەرەواز باز نەو نەخچىر !
ئەرى گیسوو دام مورغ دل پى گىر !
ئەرى دیدەمەست ئاھووی سەر قەتار !
ئەرى سوسەن خال شوخ خاطر دار !
ئەرى دەنگ دەرمان دەرد بيماران !
ئەرى سەردەلیل دیدە قەتاران !
ئەرى بینایى دیدەي بی خانان !
ئەرى دەوابەخش دەروون زووخاوان !
ئەرى نازەنن نەزاكەت نازان !
ئەرى نەونەمام شای دیدەبازان !
ئەرى باز تۆر پارچە بەندجە زەر !
ئەرى مل پى ماس جەيران جا بەر !
پەي بالای نەوخیز چوز چووب چنار
پیشەي جەرگ کیت نەکەرد پىر جە خار ؟
پەي دیدەي سیای مەست فیتتەجۆ
وہ کى مەنمانای ئەلەودای رۆرۆ ؟
پەي ئەبرۆي قەتران چون حەلقەي کەمان
دلەي کیت نەوست نە دەریای خەمان ؟

پهی گیسووی ته پپیچ چون طورهی که مه ند
 بهرد بنچینهی کیت جه بن نه که ند ؟
 پهی شدهی قولاخ بهستهی رووی چاره
 کیت نه که رد نه زید ضامن ئاواره ؟
 پهی شیوهی دلگیر پر چه غه مزه و ناز
 په ری جه رگ کیت نه دا نه رووی گاز ؟
 پهی خه ندهی مه زاق شه که رین شیوه
 کیت نه که رد وه (قهیس عامیری) لیوه ؟
 پهی نیم نیگای ناز پیوار په رده
 کیت نه که رد - نازیز ! - وه نازیز مه رده ؟
 پهی لاو ، لاگیره و ، لووته وانه و ، دم
 کیت نه که رد ئاوین نه گیزاو خهم ؟
 پهی ئالو والای رشتهی لیکای حوور
 یانهی کیت نه که رد خه راوو خاپوور ؟
 ئینصافه ن مه دن باز نه و په رواز (!)
 گول نه ندام نه ندام شای شه که رین راز
 دلهی (ره نجووری) ته ر که ردی نه هوون
 وه قته ن نه سه ودات بیو وه مه جنوون
 ره حمی که ره رحمی وه جهسته و حالش
 وه قته ن باد بهرؤ کوگای زورخالش

- ۲ -

ئیشه و جه نه حسی و سیایی چاره م
 گوشاد بی په ردهی قایی په ژاره م

هه ریه‌ند خه‌یالان دهر وونم تاودا
 ناغافل خیزا گپرم جه ناودا
 جه گپه‌ی ئاییر به‌رز بلیزه
 دهر لاد هه‌وام سه‌ند وه صد ستیزه
 جه به‌رز بی بلیس گپه‌سته‌ی تاوم
 جه هه‌ی داد، هه‌ی داد! هه‌ی ئاو ، هه‌ی تاوم!
 ته‌ز ئاوا بی جه سه‌ر تا پایین
 گشت مبان بیدار جه خاوشیرین
 میان موینان کووره‌یی وه تاو
 ده‌و مده‌ن وه ده‌و په‌ی ئاوه‌رده‌ی ئاو
 وه‌ر جه گشت که‌سان نه‌زان حاله‌یی
 دنیا نه‌دیده‌ی چوارده‌ سساله‌یی
 جه‌لدو چاپووک خیز به‌رمیو نه‌خاو
 چون ته‌یر تیژ بال ده‌و مدو په‌ی ئاو
 میو مویتو ها گۆزی که‌هوتنه‌ن
 مواچو ئاوه‌ن ، ته‌ز ئه‌و نه‌فته‌ن !
 وه ده‌س ئیشاره‌ت ، وه زوان لالام :
 هه‌ی نه‌فته‌ن هه‌ی نه‌فت مه‌شنه‌ وه بالام !
 جه نه‌حسی طالهم هه‌رچه‌ند واتم نه‌فت
 ئه‌و ئاما وه لام ، صدای من نه‌شنه‌فت
 ده‌س به‌رد وه بالا گۆزه‌ی نه‌فتش شه‌ند
 بلیسه‌ی به‌رزم ئه‌وج هه‌وا سه‌ند
 شه‌و بی وه شوعله‌ی چراخان نوور
 من گرم تاو به‌ست چون تاو ته‌نوور

تا سهحر سووزام من بهی نهفته وه
بلیسه م گر بهست ههی نه سرهفته وه
سهحر سفتهی سوّم چون چلو سک دار
بی وه زوو خالین وامه ندهی ههوار
(ره نجووری !) هه رکهس دل دا وه خه یال
ئاخر سه رتاپاش مبو وه زوو خان

— ۳ —

ئه ری غونچه دهم ! ئه ری غونچه دهم !
ئه ری لهب عه قیق ! په ره ی غونچه دهم !
ئه ری جام جه مین ! جه مین شوعله ی شه م
ئه ری دیده مه ست ! ئه ری قه تران چه م !
ئه ری زولف عه نهر ! مایه ی ئاهووی تار !
ئه ری شه ده شوړ ! شوخ خاتر دار !
ئه ری نه و بهر طوول ! نه مام نه و خیز !
ئه ری دهم نه بات ! چه شه ی شه که ر ریز !
جه وساوه یاوان سالت وه دوو ههفت
من فام جه خانه ی دهروونم دوور کهفت
واتم : ها بهر شیت جه حال نه زانی
یاوای وه ئه ییام رووی کامه رانی !
هه نی جه فاو جه ور جه لات مبو که م
شه رطو بهین لهیل ماوهری وه هه م

یہ چ خیرتہن دیدہی (رہنجووری) ؟ !
ہر های نہ خہیال بی مہیلی و دووری

— ۴ —

ئازیز مہندہ بۆ ! ئازیز مہندہ بۆ !
ئەر عهقل و فامت جہ لات مہندہ بۆ
ئەر صہد کہس تاوان پهریت تہندہ بۆ
حہیفہن خہط بہ دەست خہط نہوہندہ بۆ
خہط و خال خاس رہژیئدہی قودرہت
جہ لای نہزانان نہدارۆ قیمہت
ہہر کہس نہوانان حہدیث و ئایہت
کہی مزاتۆ قہدر زولف و خال و خہت ؟ !
فیدای بالآت بام شای بولہند پایہ
خہط و خال ویت مہدہر وہ زایہ
مہوزہش وہ دەست کیتاب نہوانان
نہک بہ قہدر زولف سیا نہزانان
بسپارہش وہ دەس موشتاقان عہشق
تا ہہر بنویسان جیاتی سہرمہشق
نہک بی بہ تووش ناشنہختہوہ
گیر بدہی بہ جہور جہفای سہختہوہ
بیئکۆ طہبہق لیت بیۆ بہ خار
خاطر تہرت بکشۆ ئازار

باد موشك ناف ! باد موشك ناف !
باد عه نبرين ! بۆ چون موشك ناف !
سه يياح صادق په يك سينه صاف !
شنيار ظو غراي لهرزا نوؤ كلاف !
مه خرهم په رده ي كس وا نه كه رده !
بني په روا په رواز وه هر جا به رده !
حه كيم دارووي دهر دينا ن دهر د !
طه ييب حاذيق شاره زاي پاي ههر د !
شه نده ي شكوفه ي كالاي نه ووه هار !
به زاز رشتي پاي ههر رده ي كوؤ سار !
نه و باز جا بورج بارگه ي ئوؤ جاخان !
توؤ ز غم نه سه ر تهخت سينه م كه رده ن خان
روؤ شن كهر ديده ي ليلى بني نوورم
شيفاي دهر د قهلب خهسته ي ره نجوورم
طاقهت دهر وه ضه عف دار داهوؤلم
دهوا دهر وه دهر د كه هلهه ي كا پوؤلم
نه پاكوؤ ئه وده ر خه مان كوؤ بهسته ن
سه ر تا پام وه ئيش دهر د يار خهسته ن
مه ر هم چون هه كيم حالزان حالان
توو بهري عه رضم په ي له يل سالان
شه رح كه ري جه لاش گراني دهر دم
پيش واچي ئه حوآل هه ناسه ي سه ر دم

تۆمۈر دەردم جە لاش بوانى
 ئىظھار كەي جە لاش سىرر پەنھانى
 ئەوسائەر چون لەيل دلسۆز مەجنوون
 نمانا مەرھەم پەي خەستەي مەجزوون
 باوەرە جە لاش دەواي بىج تاييم
 شىفا پەي دەروون دلەي كەباييم
 ئەر وئىنەي شىرین هوون فەرھاد رىژ
 نەبەردش دەواي دەرد دەرمان يىز
 پەيم باوەر جەواب تا چەنى دەردان
 قەيس ئاسا وئىل بىم نە پاكۆي ھەردان
 پەي چىش (پەنجوورى) م پەنج وە خەروارم
 ۋەقتەن سەوداي قەيس بىو ۋە بارم

- ۶ -

باد شى كەردە ! باد شى كەردە !
 شەمان شىيار ! باد شى كەردە !
 نامەي دەردىنان پىئەي دل بەر بەردە !
 ئەحوال دوورى دل بەر ئاوەردە !
 شكۆفەي شكەنج شامار ۋەش بو !
 شەمىتەر جە عطر گولان شەبو بو !
 ئەو ساراگەردىت ھەم باوەر ئەو ياد
 خاتران جە بەند مەينەت كەر ئازاد

قامه تم جه بار دوردان بي يهن خهم
 چون گۆشه ي که مان سه ر ني يان وه هم
 تاسه ي دوور وه طهن سه ندهن تاقه تم
 خصوصاً ناره زووي ئه و سه ول قامه تم
 ئيشه وه وه ده وان بهر نامه وه لاش
 ويت مله ما کهر چه ني خاك پاش
 سائو مپه رسو : شه مال يه چۆنه ن ؟
 ئه ي عه رضه عه رضه ي کام دل پر هۆنه ن ؟
 واچه : شه رح دهر د به نده ي شه ر جووره ن
 چون يه ره نجووره ن جه ئاستانه ت دووره ن (۱)
 ئه ر په رسا نه جام . واچه : هه رده ي کو
 ئه ر واتش : دهر مان . واچه : زولف تو
 ئه ر به هانه ش بي بي به هانه ش کهر
 ويت ده خيل وه خاك ئاستانه ش کهر
 شه مان ئه ر به ي طهور ماجه راجوينا
 چه ني تاما ي تو ده وای دل کريا
 چاره ت کهر د ئاخ ئاخ صوب تا ئيواره م
 ئاستي به يو زوخ نه ديده ي تاره م
 شه رط بو سه رو مال (ره نجووري) ره نجوور
 سه رف را ي تو بو وه ره ضا و ده ستوور

(۱) جه ئاستانه ت بو ئه ودي کيشه که ي ره وان بي دهبی و دک (جاستانه ت)
 بخوینریتته وه . ده شگونجی نیوده ي يه که می ئه م به يته ئاوابی :
 (واچه : شه رح دهر د به نده به ي جوړدن)
 چونکه له ده سخه ته که دا باش ناخوینریتته وه و کووژاوده ته وه .

باد ریزوان بۆ ، باد ریزوان بۆ !
باد فەرح بەخش رەوضەى ریزوان بۆ !
سەییاح صوبخیز مەکان کەش و کۆ !
مەحرەم پای تەخت شوخ لەیل خو !
دەوا بەخش دەرد دل پەر هونوان !
مەششاطەى کلاف خەیاطەخوان !
دەلیل پارەو ! داروودەرى دەرد !
پەى دەواى دەردم هانام وە تو کەرد
نەسیم بۆ بە عەشق ئیمامان زید
چون زیاد جە گشت وە تۆمەن ئومید
هۆردارە نامەى پەر شکایەتم
شەرح ئاخ و داخ بی نیهایەتم
بەر وە ئاستانەى ئەو گۆل ئەندام
ئەو شیرین شیوەى پەریزاد سام
دماى نیمەشەو داخڵ بەر وە جاش
بی داواو دەنگ بەر تا مشى وە لاش
ئەوسا موینی هانە شیرین خا
نە تەختەى سینەش جی کەردەن گولاًو
طورەى زولف دیز لوول بەستەن چون حەى
پشتانەن نە دەور سینەو خال و بەى
بەیان زەردش چون نەو بن بەستەن
لیمۆتار یەقەى خۆ وەلا وستەن

به وینهی خوباب نه سینهی کافوور
 که یلهن جه بادهی (شرابا طهور)
 جه و دهمدا زولفان سیای سهرد لوول
 بشان وه ههمدا وینهی تایی مهفتوول
 دهمدم - بای شه مال ! - ویت دهر وه حهیدا
 تا حهی ئاوئیز بو وه بان بهیدا
 وهختی جه سهردیت بهی کالان بین سهرد
 نه خاوشیرین - شیرین ئاخیز کهرد
 دمای عرض حال ئهر نه بی بی پام
 دست راست کیشا پهری زولف خام
 تایی جه و که توون که لف پر گرنج
 هور که ندو نم دا وه ئاو چای زنج
 وه له بان لال ئه فسوون گهری کهرد
 وه گهرد خالان خاص پهروه ری کهرد
 داش وه دهست تو مروه تن شه مال
 راهی بهر ره وان چون طهیر تیژ بال
 بارهش وه ته عجیل چون دهوای حه کیم
 بمالووش نه زام ساکن بو پهی ویم
 ئینشالا شه مال - باد بی قو صوور -
 ئهر بیت وه باعیت ماجه رای پای دوور
 (ره نجووری) ره نجوور تا وه نه فخ صوور
 بو وه ده لال تیک نامیت مه شهوور

به خارانه وه ، به خارانه وه (۱)
قیلهم وهس سفتهم به خارانه وه
وهس جهرگم بدهر (۲) به خارانه وه
با وهس دل خار بو به خارانه وه
وهس زالم به یش شکاوانه وه (۳)
با وهس بگیلوون به کاوانه وه
مایه ی بی مه یلیت بشاران وه
با باست نه شو به شارانه وه
بکیانه په یکی به یاران وه
مه جنونت جه نه جد بیاران وه
عرضه ی وه فاو به ین مه پیچانه وه (۴)
با هر بماتو به وه په یمان وه

-
- (۱) له بهرگی به که می (که شکولی که له پووری ئه ده بی کوردی) دا چهند پارچه شیعیکم به ناوی (رهنجووری) به وه بلاو کرده وه ، کاتی ئهم دیوانه م دهست که وت بهراوردم کردن اتنها چوار پارچه یان - که لهویش نازناوی رهنجووری یان تیدایه - لیره دا هه بوون . نهو دوا ی - جگه له بهشی سو رانیه که - به گومان لیکراوم زانین و لیره دا بهراوردم نه کردن ، نهو چوار پارچه لهم دیوانه دا - هه ریه که له جیگه ی خویدا - بهراورد نه که مو جیاوازی به کان له بهراویزدا ده نووسم و بو که شکوله که نیشانه ی (مف) دانه نیم چونکه کاتی خو ی له که شکولی بنه ماله ی (موفتی) و مرگراون .
- (۲) بدهر (مف) بدهن .
- (۳) اله م به یته وه تا به یتی « عرضه ی ... » له (مف) دا که وتوه به هو ی دران و له ناو چوونی نهو به شه ی ده سخته که وه و کاتی خو ی به چهند خالیک نه وه مان دیاری کرد .
- (۴) مه پیچانه وه (مف) وه په یمان وه .

لهیل ئاسای قه‌دیم وهرجه رۆی وه‌فات
 با عام بزنان به شهرطو وه‌فات^(۵)
 نه‌با ناغافل جه‌رگه‌ی به‌دواچان
 جه‌ رۆوی بی‌به‌نیت جه‌رفی بو‌اچان^(۶)
 (ره‌نجووری) ره‌نجه‌ن^(۷) به‌ ره‌نجه‌نه‌وه
 هه‌نی وه‌س دلش پره‌نجه‌نه‌وه

- ۹ -

چراخ وه‌ بالین چراخ وه‌ بالین
 ئیمشه‌و من به‌ردم سه‌ر وه‌سه‌ر بالین
 واتم : یه‌ وه‌قته‌ن دل نه‌بو خه‌مین
 لادی دیدهم شو نه‌خاو شیرین
 ناگا دیم خه‌یال خال جه‌مین گۆل
 په‌یدا بی جه‌ لام چون مه‌رگه‌ مووصل
 هه‌رچه‌ند لالیام نه‌شووم نه‌ده‌روون
 نه‌با قه‌یس ئاسا ویل بیو نه‌توون
 نه‌ژنه‌وا ناله‌ی لالیای لالم
 شکاوا‌ی سینه‌ی نه‌ غه‌م پامالم
 چون نه‌شته‌ر نه‌تۆی زامان پر ئیش
 جاگیر بی نه‌جای قه‌دیم یانکه‌ی ویش
 ده‌روون جۆش ئاوه‌رد چون کووره‌ی هه‌داد
 دل نه‌ده‌رووندا هه‌ر مواتش : دات

-
- (۵) ئه‌م به‌یت‌ه‌و به‌یتی دوا‌یی له (مف) دا به‌رودوان .
 (۶) بو‌اچان (مف) به‌دواچان .
 (۷) ره‌نجه‌ن (مف) ره‌نجش .

چونکہ ئەنجامش یاونسا وە تاو
دڵ جە بۆتە ی دەرد تاویا چون ئاو
یاران (پەنجووری) جە و پێ پەنجوورەن
ئێستە نە جای دڵ غەمان جاگیرەن

- ۱۰ -

چراخم ئەو یاد! چراخم ئەو یاد!
ئەو ئەندەم مادەم ماوەرووت ئەویساد
بە دیدەت سۆگەند - شوخ پەری زاد! -
وەقتەن جە تاسەت عومرم شو وە باد
خەیاڵت بی یەن جە دڵدا وە خار
خار پەر جە ئیش گەستە ی گاز مار
مگنۆ وە ییادم هەر دەم دووانت
پاز تووتی ییز شەکەر زووانت
جیلووی جام ئاسای جەمین صافت
شەن کەردە ی شەمال گیسووی کلافت
شیووی دلفریب زولف حە ی تارت
عیشووی پەر جە ناز دیدە ی خومارت
لەنج لیو بەخش بالای نە مامت
خەندە ی غونچە ییز شیرین کەلامت
یەک یەک چون نەشتەر مشکاوۆ جەرگم
منماتۆ ئاداب رووی مەوت و مەرگم

گا شهوان تا صوب بهی خه یاله وه
 منالووم بهی جهرگ کوی زووخاله وه
 گا پرووان تا شهو هام بهی تاسه وه
 تاسه ی دهر د سهخت بی قیاسه وه
 یه ند تاسه ت طاقت ته وانام سه ندهن
 نه ته خته ی سینهم یهک نه فس مه ندهن
 نه جهل دهور مدو په ی رۆی مه ماتم
 وه قتهن هۆر که نهۆ ریشه ی حه ییاتم
 نه مه ندهن ئومید دین تو جه لام
 گلاراومهن چهنی ئیش زام
 مه ر ههم زات پاک قه ییووم قودرته
 جه خه زانه ی غه یب بکیانو ره حمته
 دیده مان شاد بو ههم به دین تو
 ساریش بو زامان سهخت کونه و نو
 کوتاه بو ن ئاهان صوب تا ئیوارم
 رۆشن بو دیده ی دوور جه تو تارم
 ئه رنه (ره نجووری) سهخته ن ئازارش
 وه قتهن ئاوا بو ماوای مه زارش

* ● *

- ۱۱ -

چراخ دهر د نه بو چراخ دهر د نه بو (۱)
 تاته ن تاویای تاو دهر د نه بو

(۱) ئه م پارچه ییش له وانیه له (که شکۆل) دان .

تا ماوام چون قهيس نه پای ههرد نه بۆ
شهرد بۆ مهيل تۆ جه لام سهرد نه بۆ

تا جهستهی خهسته م خاس پامال نه بۆ
تا سهرد تا وه پام وه زووخال نه بۆ
تا دنيای شیرين جه لام تال نه بۆ
تا زووان^(۲) جه راز له ننگ و لال نه بۆ
تا کوورهی دهروون کهیل^(۳) دهرد نه بۆ
شهرد بۆ مهيل تۆ جه لام سهرد نه بۆ

تا دیدم شهوان وه بی خاو نه بۆ
تا پیشهی جهرگم وه زوخواو نه بۆ
تا زامم ناسۆر^(۴) گلاراو نه بۆ
تا نزگه رههی نه زع گیانه لالو نه بۆ^(۵)
تا خدیتم گریان رۆی نه بهرد نه بۆ
شهرد بۆ مهيل تۆ جه لام سهرد نه بۆ

تا گۆش نه شنه واو^(۶) چه م بی نوور نه بۆ
تا به دهن ضعیف زاتو زوور نه بۆ

(۲) زووان (مف) زبان .

(۳) دهروون کهیل (مف) دلگم تاو .

(۴) تا زامم ناسۆر (مف) تاکه بیناییم .

(۵) تا . . . (مف) نزگه رهه و نالین گیانه لالو نه بۆ .

(۶) نه شنه واو (مف) نه ژنه وان .

تا چه نبر^(۷) جه لام (گل وه دوور) نه بو
تا شین قهومان جه پای موور نه بو
تا زایه لهو شین قهوم و^(۸) فهد نه بو
شهرط بو مهیل تو جه لام سهد نه بو

تا رۆح جه قالب نه پهرواز نه بو
تا تن مات مه ندهو که متهر ناز^(۹) نه بو
تا قاپی قه برم جه غیب واز نه بو
تا پهیک ئه جهل وه هامپراز نه بو
تا ماوای سهرم خاكو بهرد^(۱۰) نه بو
شهرط بو مهیل تو جه لام سهد نه بو

تا شار خاموش وه یانهم نه بو
تا تهرک دنیای دیوانهم نه بو
تا سهردی بازار زه مانهم نه بو
تا مونکهر نه کیر هامخانههم نه بو
(رهنجووری) تا تن ریژهی گهرد نه بو
شهرط بو مهیل تو جه لام سهد نه بو

-
- (۷) چه نبر (مف) چه مهر .
(۸) تا زایه لهو شین (مف) زایه لهی فهریاد .
(۹) مه ندهو که متهر ناز (مف) مه ند گیرودار .
(۱۰) خاكو بهرد (مف) خاك سهد .

چراخم ناز بۆ ، چراخم ناز بۆ
عاشق ئەو خاصەن نازکیش ناز بۆ
ئەر پەرەى جەرگش نه گىروگاز بۆ
گازندەش نه بۆ ، بى گلهو راز بۆ
گاگا حسرت ئاو نه دیدهش وارۆ
غەير جه دۆست خەيال کەسى نه دارۆ
گۆش و هۆش تەسليم نه راگهى دۆس بۆ
ساتى وه بى دۆس کۆس کەفتهى کۆس بۆ
خۆرالک و خاوش دین دلبر بۆ
بى دلبر دايم سه هودا نه سه ر بۆ
تازیندەن بازار عەشقىش يه کرهنگ بۆ
يه کرهنگ بى زهنگ نه قش پرووى سهنگ بۆ
بى پهروا نه حرف بهدان بۆ بهو طهور
نه ژنهوۆ هەرگيز تەعنهو جه فاو جهور
پهى نهنگ و نامووس نه بۆ خاطر تەنگ
بهلى وه بى سوود دۆست نه دۆ وه دهنگ
فیکر سه ربازى عەشقىش په نهان بۆ
نهک رسواى عالم ئەبلهه زووان بۆ
شهوو رۆ سه رسام زام نه دهروون بۆ
دهروونش نه دهرد پر مهوج هوون بۆ
ئەر جهستهش نه تاو بسووچۆ يه کسه ر
نه راگهى ئاداب پا نه نیۆ وه دەر

هه زكەس بەه دەستوور گيرۆدهی دڵ بو
(په نجووری!) ئەو كەس موراد حاصل بو

- ۱۳ -

چراخم وهندی چراخم وهندی
نامهی بێ مهیلیم ههه جه تۆ وهندی
پیشهی دڵ وه ماس جه ییخدا كهندي
ههه نمهك وه زام كهردهی ویت شهندی

ئارۆ دڵ بهردی وه بۆتهی ئایسیر
مایهی بێ مهیلیت تهمام كهرد ظاهیر
وهقتهن جه داخت ئهروام چون طایر
بهرشوۆ نه قالب بایر وه بایر!
تهواناو تاقت صهه بووریم سهندی
ههه نمهك وه زام كهردهی ویت شهندی

ئهری بیناییم سههرو سههه ئازاد
پهنج رۆزگار با نهشۆت جه یاد
من جه سۆنگ توو ویم كهرد وه فههاد
چهن شهوان تا پۆ واتم: خودا داد!
دادو بێ دادم رۆی نهه وهندی
ههه نمهك وه زام كهردهی ویت شهندی

ئىنە چەن وەختەن - گول ئەندام چىن ! -
توو ھەر خاتەر شاد ، من ھەر دل غەمگىن !
من ھەر ئاوات واز ، توو ھەر وە نەفرىن !
تەمام يىزار بىم جە گيان شىرىن
چىش بى ھەر پەردەى بى مەىلى تەندى ؟
ھەم نەك وە زام كەردەى وىت شەندى !

ئەرى بى ئىنصاف خۆ من نەبىم گەور
تەمام ولاتان جە داخت دام دەور
وېم كەرد وە ئاماج تانەى جەفاو جەور
ئەسرىنان خورىانە دیدەم چون ھەور
ئىسە جە بەختەم ھەر دل وە فەندى
ھەم نەك وە زام كەردەى وىت شەندى

توو خۆ وىت زانای بە جەستەو حالەم
چۆن بى چۆن وىبەرد جەى وەرتەر سالەم ؟
ئىستە ھاپەى توو جە غەم پامالەم
عالمە موىنۆ كوگای زوخالم
بە پەى چىش ددان دوستى كەندى ؟
ھەم نەك وە زام كەردەى وىت شەندى !

رسواتەر نە قەيس ، عالم پىم زانانا
نامەى بەدنامىم گشت ولات وانانا

چهند وه رهنگ زهرد وه بئ تهوانا
ئهر وهقت ئهر بئ وهقت وه تووم كهرد هانا
به واتهي بهدان دهرگاي دل ژهندي
هم نمهك وه زام كهردهي وئت شهندي

قيلههم ئهر سهد بار توو بئ مهيلهني
وه لاجه لاي من ههر ئهو لهيلهني
گوشادي خاتر جه غهم كهيلهني
جه پؤل خاصان توو سهرخيلهني
(رهنجوري !) رهنجور توو جه پاوهندي
هم نمهك وه زام كهردهي وئت شهندي

- ۱۴ -

چراخم به شهو چراخم به شهو
شهوي چون شهوبؤ با بؤت بؤ به شهو
شهو بؤت نه دهماخ شهوبؤ دهوري دؤ
تاشهوبؤ جه بؤي ئهو شهو بؤنخوش بؤ
شهو بؤي شهوبؤوان جهو پئ وهش شيوهن
شهو بؤيش جه بؤي شهوبؤي توو پئوهن
رؤ رهنگت مدؤ شهوق وه نوور چه
شهو شهوبؤت نه دل هيچ نمازؤ خم
ئهر شهوي شهوبؤت بهيؤم نه دهماخ
پهي بؤي شهوبؤوان كهي مكيشام داخ ؟

ئەر شەو بۆت بدۆۋە من بۆى شەو بۆ
شاللا رۆى رۆشن جە لام چون شەو بۆ
(پەنجوورى) ھەر شەو ئارەزووش بۆى تۆن
جەو پى دەماغش پىر عطر شەو بۆن

- ۱۵ -

چراخ نازداران چراخ نازداران
ئەر صەد نازداران پەى دى نازداران
نازشان پەى دى چون گاز ماران
نازدارم ھەر تۆى شای چەم خوماران
جەى قاف تا ئەو قاف ئەر بیان جەم جەم
جەرگەى خالخاصان نە يەك جا بان جەم
ھەر يەك وە شىۋە شىرىن شىۋەش بۆ
صەد قەيس عامير شەيداو لىۋەش بۆ
دى جە گشت بىزار پەى توو مەيلشەن
پەى توو شەو تا رۆ ھەر واوەيلشەن
نەوباوەى سەراو ، نە بىشەى كەمال
سپى سەول قامەت شوخ چەم غەزال
ئەر لەيلاو ، شىرىن ، گولەندام چىن
(بدیع الجمال) گولچىھەى ماچىن
كىسىا بانوو ، پەرىزای ئىرىم
پەرى دۆخت دەور ، عەذراى غونچەدەم
زىندە بانسەو مەيل دەران وە دى
دى ھەر بەند توون ، جەمىن پەرى گول !

نه قش عه شق توّم نه دل جاگیره
سه ودای گشت ئاوین هر توّم نه ویره
نه هوا بوچی یه زوانی یه
(ره نجووری) غولام جاویدانی یه

* ● *

- ۱۶ -

چراخم نالان چراخم نالان
دل جه داخ توو چون نه بو نالان؟
وه دیدهت سه وگه ند، شای دیده کالان!
سه رمایه ی عومرم توو دای وه تالان

* ● *

جه ی وهر که باخچه ی حوسنت ناکام بی
بالای نه و تو و لت نه و بهر نه مام بی
جه دهرده داران کئی توش نه فام بی
خواجه ی کام کهس بیت؟ یا کیت غولام بی؟
باوهر نه خاتر نه و ماه و سالان
سه رمایه ی شادیم توو دای وه تالان

* ● *

وهر جه گشت کهسی من بیم وه دامت
شه و تا رۆ دایم موانام نامت
واتم: سا جارئی کو میو فامت؟
بزانی وه ره نج بهرده ی غولامت
هر بی پرامیت که رد وینه ی ناهالان
شادی و جوانیم گشت دای وه تالان

ئەوئەند وە ئیخلاص خدەتت کەردم
گرەو جە گرۆی دلداران بەردم
سەوگەندان وە خال چارەت مەردم
عالم عیبرەت کەرد نە پەنگ زەردم
شەو تا پۆ جە دەرد مەردم نالان
ئاخر جوانیم گشت دای وە تالان

ئەو پۆ کە ئینشای غولامیت وەندم
ددان خاسان پرووی زەمین کەندم
دەبدەبەهی خاسیت نە عالم ژەندم
بەذر بەینداریت جە هەر جاشەندم
هەر بەین دروست بیم چون قەیس سالان
توو شادی و عومرم گشت دای وە تالان

ئەوئەند شەو تا پۆ دەردم وە کو بی
پەژارەو فیکرم هەر دین توو بی
ئەر صد زامەتان هەنیم بی شۆ بی
زام گشت سارپیش زام تووم نو بی
خیلافم نی یەن شای چەم غەزالان
شادی و جوانیم توو دای وە تالان

ئاوازی خاسیت یەند واتم دەم دەم
بە خالخاصی توو باوەر کەرد عالم

دلداران يهك يهك پهی دینت بین جهم
سهودای عشق توو عالم وست نه غم
من غهرق بیم نه بهر سهوداو خه یالان
سهرمایه و سوووم توو دای وه تالان

(په نجووری) پهی توون دل وه تاسه وه
تاسهی ته وهن تاو بی قیاسه وه
بوانهش به شهرط بهین خاسه وه
با نه شو وه زید کس نه ناسه وه
حه یفنن په ری توو ، وه شای نه ودالان !
بهی طهور شای شادیش بشو وه تالان

- ۱۷ -

خاسان خارتان خاسان خارتان
هه نی مه دن لیم تیر خارتان
چون پهی کس نی یه ن یعتیارتان
هه نی توبه بو جه یقیرارتان

چون شه یطان شوومه ن خار شه صتتان
غهیر جه بی شو نی نی یه ن قه صتتان
په ری کس نی یه ن بهین و به سستتان
ئاله م نالو گشت جه ده سستتان
نه فرین وه ئاداب وه بازارتان
هه نی توبه بو جه یقیرارتان

ئەي حال نەزانان چۆن بى حالتان ؟
چەند دىدەي وىم كەرد وە پامالتان ؟
چەند كەردم سەيران خەطو خالتان ؟
چەند چەشتم شەربەت لەب لالتان ؟
هېچ نەيىن وە تەنگ عەيبو عارتان !
هەنى تۆبە بۆ جە ئىقرارتان

ئەوسا كە من بىم - مزانن وىتان -
سەرم چەنى مال منيا نە رىتان
چەند وەقتو بى وەقت راگرتەم لىتان
چەند سىاسەتان كىشام پەرىتان
دل بىيەن يىزار جە ئازارتان
هەنى تۆبە بۆ جە ئىقرارتان

چەند كىشام طەغەي قەومو يىگانان
چەندى قەيس ئاسا شىم بە وىرانان
كەردەم من ئىدەن عالەم بزنانان
خاستان كامەن ؟ بوورين بنمانان !
سەرم سىر مەندەن من جە كارتان
هەنى تۆبە بۆ جە ئىقرارتان

چەند كىشام ئازار غەمزەو نازتان ؟
چەند بىم وە هامپراز رىزەي پازتان ؟

چه‌ند وهی زه‌نیم که‌رد په‌ی وهی وازتان؟
چه‌ند وه‌گیان کیشام من نیازتان؟
به‌دی گشت ئاله‌م ها‌جه‌ بارتان
هه‌نی تۆبه‌ بۆ جه‌ ئیقرارتان

هه‌رتا دل دام بی په‌ی ته‌سخیرتان
ویم مکه‌رد ده‌خیل دامه‌ن‌گیرتان
ئه‌وسا هه‌ر من بیم نه‌ جای پیرتان
ئسته‌ نه‌مه‌نده‌ن هیچ نه‌ ویرتان
گره‌ی نار خیزۆ جه‌ مه‌زارتان
هه‌نی تۆبه‌ بۆ جه‌ ئیقرارتان

ئه‌رئ بی‌مه‌یلان سزاتان که‌ردم
جام زوونج‌زام نه‌ راتان وهردم
چونکه‌ به‌ مه‌یل بین جیتان ویه‌ردم
وینه‌ی صوفییان تۆبه‌ی دل که‌ردم
بناسان به‌نده‌ی تۆبه‌که‌ارتان
هه‌نی تۆبه‌ بۆ جه‌ ئیقرارتان

ئه‌رئ خال [شیرین] شوخ به‌رز ده‌ماخ
یه‌ند جه‌‌ه‌یفتان کیشام ئاخ و داخ
ئه‌گر په‌شیمان به‌ر باوه‌ردا شاخ
من شاخم [خاسته‌ر به‌رز مبی] چون باخ

به وهزن جهستهم [سهودای] خارتان
هه نی تۆبه بو جه ئیقرارتان

- ۱۸ -

دلّه خه یالان ! دلّه خه یالان
وهس دهرهه ئازار چه نی خه یالان
وهس شه و شووم کهر لیم چه نی شه و نالان
دریغ بمردای جهی وهرتر سالان !

ساکن بی جهی وهر توو جه مولک ویت
زید (باوه لباو) قه دیم جاگه و جیت
غیر جه شادی و زهوق هیچ نه بی خدیت
چیش و اچون ؟ چون بین هاسهران پهریت ؟
ئیسته گشت زهوقت هاشی وه تالان
په ی چیش نه ماردی جهی وهرتر سالان ؟

ئهوسا جه لای گشت رهوا بی نازت
خوصووصهن جه لای دۆست دلوازت
دلواز ویت بی دایم هامسپرازت
فهلهك شیونا ئه و سۆزو سازت
شای شادیت غهه بهردیه کسه ره وه تالان
په ی چیش نه ماردی جهی وهرتر سالان ؟

نمەز دلەي شووم وئىل سەرگەردان
پاکۆي سىياسەت هيجرانو دەردان
توو بى ئەو وەشى چۆتتەن ئىيان
فەلەك سەد داغەش وە جەرگت نىيان؟!
ئىستە ھەر دەور دەور وئىنەي ئەبدالان
درىغ بمەرداي جەي وەرتر سالان!

نەصیب جەو زامن يەكسەر بى فىرار
غەربىي شاران پەي وئىش دا قەرار
بى قەدر و قىمەت ، بى ھامدەرد بى يار
بەتەرتەر نە قەيس رسواو سەودابار
بى سوودەن بى سوود نالەت چون لالان
پەي چىش نەمەردى جەي وەرتر سالان؟

- ۱۹ -

زلىخا زونتار ، زلىخا زونتار
زلىخا زەرىف زولف ھەلقەي زونتار
جەمىن قەمەرسو ، دىدە ئاھووتار
پەسەندەي خاسان خاص خاتردار
بەشق دىدەي وئىت شوخ دىدەمەست
ھەرفى مپەرسوون وەنەت نەئو كەست :
ئانە چ مئوئىن وە پرووى سىنەوہ
پىچانت وە بەرگ دىبای چىنەوہ؟

سهراویژ نه رووی سینهی بی کینه
 گجیت نمازۆ وینووش چه وینه
 وه نۆ بن بهستن هیما ناکامهن
 په نهان نه په ردهی رووی یه قه و جامهن
 به یهن ؟ نارنجهن ؟ لیمۆن ؟ یا نارهن ؟
 یا میوهی قودرته سیف خوانسارهن ؟
 شه مامهی وهش بۆن سه هه ند په روه ردهن ،
 یا دوو دوگمهی سیم صاف بی گهردهن ؟
 قیله م من حه رفیم نه ژنه فتهن به ویم
 دیدم نه ر راستهن راست بواچه پیم
 مواچان : ئانه میوهی قودره تنهن
 شیفایهی مهربیض دهوای عیلله تنهن
 نه ر پاسهن - نازیز - شیفان پهی دهردان
 من خو سه رتا پام هیجرانان سه ردان
 که ره م که ره پهی من وه نه ت بیۆ پام
 من چون مه له م بیۆ وه شیفام (!)
 نه ر که ردی ئینعام بۆیی جه و میوه
 جه و میوهی نه عیم شه مامه شیوه
 (په نجووری) په نجوور تا رۆی قیامت
 دۆعا گۆن پهی توو سپی سه ول قامت

- ۲۰ -

زلیخا پاره ، زلیخا پاره
 په ردهی ظلومات نه روو که رد پاره
 به و طهور داش هه وانه چین چاره
 نمانا جه مین چون صوب ستاره

(تبارك الله) چون پروو نمانان
شوعاعش نه شمس خاور ستانان
چون قه مەر نه بورج سه ركيشا ئه ودهر
شه فقهق دا نه دهور دائيره ئه نورەر
په نجه ئه حه نايى دراز كهرد وه دوو
كليلى كهرده وه نه توى درز قوو
گجيش هه وا دا بئى خوڤ و ئه نديش
خه يلى كهرد سه يران سه طح سينه ئه وئيش
نه تهخت سينهش دوو قوبه ئه نوورين
دوو ماه ، دوو قينديل ، دوو زوهره ئه شيرين
دوو دو گمه ئه بئى خهوش سيم سيمى صاف
شه فافتهر خه يلى نه كافوور صاف
ناگا خوڤش كهرد نه ديده ئه بهدين
په ردهش به سته وه چون په رده ئه په روين
زوهرهش ئاوين كهرد ، مهتاب به رده وه
شوولئه ئاقتاب ئاوين كهرده وه
تا خه يلى زه مان خاطر گوشاد بو
سپه رده ئه خاسان بورج به غداد بو
(ره نجوورى) ره نجوور هه رتا بو فسانى
دووعاگون په ئه تو زليخا ئه ثانى

* ● *

- ۲۱ -

زليخا به سته ، زليخا به سته
دوو ده سته كلاف موشك بو به سته

دوو سیا ثوعبان ریشهی دل گهسته
 که ردهن وه په رچین گونای گول دهسته
 شنهش بای شه مال مشا تو شه وه
 زارزار وه زه ربان مسانو شه وه
 سانسان جه سیما ها وه سه ماوه
 لا ولاو لاو مسدو لاف لاف وه لاوه
 لا وه لا شی یهن لالا وه لادا
 تازو پو که فتهن تاتا وه تادا
 تهل توول مه فتوول لوولهن وه نهیدا
 تو تو توور بان وه بان بهیدا
 چین چین چین به ستهن چون نه خش چینی
 خه خه خه میدهن جه حهلقه ی بینی
 ئەلف ئەلف لام وست وه عینه دا
 لام ئەلف کیشا وه مابهینه دا
 یا حافظ مه حفوظ بهدکار بهد بو
 ئەییام عومرش دوو په نجوا و صد بو
 تا قهرن ئەییام دهوران بماتو
 هر رو بای شه مال زولفش بشاتو
 شه خصی که (یوسف) زه پر خه ریدش بو
 چ خاسه ن غه م پوش غه م که شیدش بو^(۱)

(۱) ئەم پارچه نازناوی (په نجووری) تیدا نیه و ، شاعیریشمان که م شتی وا ده کاو اله دوا بیدئا ناوی (یوسف) هاتوه وه له دوا به تیدا به و ده شی بکری به نازناوی شاعیر ، ئەگەر ئەوه بچیتته سهر گومان له وه ده کری ئەمه شیعی (په نجووری) بیت .

زلیخا خوانسار زلیخا خوانسار
دوو سیف ئاوه ردهن نه موک خوانسار
به ند که ردهن نه سه طح سینه ی صه ده فوار
عطر ئه و سیفه جیم سه ندهن قهرار

سیف سپی و نازک ساوای گول وده دم
تازه بن به ستن ناوبریان وه مه م
ئه رقه صد گه ستن یه ک دم که رو دم
وهر جه و دم هه ردوو متاویان جه هه م
چون قه تره ی شه ونم مواران به وار
عطر ئه و سیفه جیم سه ندهن قهرار

شیرینه نه طه رح فنجان فه غفور
هه ردوو که یل جه ئاو (شرابا طهور)
سو ما مبه خشان وه دیده ی بی نور
یا حه ی دیده ی به د جیشان که ری دوور
بو شان به رمیو چون حوققه ی عطار
عطر ئه و سیفه جیم سه ندهن قهرار

نه توی جامه ی قوو زه ربه فت والا
دهم ده م جه لهرزای ته مام بالا

سیفان پهری سهر نمانان کالاً
عجهب کالائین ! یاران ماشاللاً !
نمانان وه نهجم پای چهرخ دهووار
عطر ئه و سیفه جیم سهندن قهرار

ئه و ههردوو سیفه دوگمه ی توبه ستهن
سیف خوانسارش بو وه ییز وستهن
ئه و میوه واردن ئید شیفای خه ستهن
ههر کهس جیش چه ستهن جه عیلله ت پره ستهن
بی شک دهرمانه ن په ی دهر د بیمار
عطر ئه و سیفه جیم سهندن قهرار

بالا بی عه یینهن پر شیوه ی نادیر
سینه ته خته عاج عه جائیب فاخسیر
پیوه به ند بی یهن دانسه ی جه واهیر
ئوستای جه وه هرساز ئید که رده ن ظاهر
بنازوون وه صونع بینای که ره مدار !
عطر ئه و سیفه جیم سهندن قهرار

صهر پرافان ماچان : یه شه کره سیوه ن
به لئی ! شه کره سیف جه کو به ی شیوه ن ؟
سیفان صه فاشان په ی زارو لیوه ن
ئه ی سیفه دهرمان دهر د دل پیوه ن

جه قودرهت ژنيان بي نوکته و په رگار
عهطر ئه و سيفه جييم سهندن قهرار

(رهنجووری!) وهسهن وهس کهر خه يالان
خه يال سه ودای سيف نه و حالان
نهندهن جه لات جازييهی سالان
(بارشش نيهن هه ور بي نالان)
پهی چيش مواچی جه صوب تا ئيوار
عهطر ئه و سيفه جييم سهندن قهرار

- ۲۳ -

سهول باغ من ، سهول باغ من ،
دهليل شو وه لای سهول باغ من
شای بالا بهرزان بهرز دماغ من
مه رهم پهی دهر وون پر جه داغ من
واچه پيش : شاباز ديدهی بازان ييز!
وهی واز ، وهی جو ، کوورهی وه ئهنگيز
ئيمه جهی وهرتهر پاسه مان مژنهفت
ئيسان که سالش ياوا به دوو ههفت
صاحب عقل و فام وهفادار مبو
جه هر بابته تی خه بهردار مبو
هم ئادهم شناس هم ئادهم مبو
جه گشت وهسواسی خاطر جه م مبو

تۆ وهختهن وه سى بياوۆ سالت
 چ خه یر بی جارئ خاس نه بی حالت!
 هيچ نه كهردی فهرق خاسان جه ناخاس
 يه كسان بی جه لات ديو چه نی لال ناس
 سه وگه ندم به خال گونای گول بیزت
 به جیلوهی جان به خش بالای نه وختیزت
 نه گهر بی پرامیت هه نی نه بو وهس
 بی مهیل بی رام طائفه هی چه ركهس
 وه چار جانییدا مكه روۆ فریاد
 حاصل بو وه نه ت شهش كهس چون جه لاد:
 نه ووهل: غه مزه ی ویت دوهم: نیگای چه م،
 سییه م: ناز نه نداز موژه ت بو وه هه م،
 چاره م: چین خه شم جام جه مینت،
 پینجه م: نیم نیگای پیر ئاییرینت،
 شه شه م: شیوه ی له نج وهی نه نگیز وهی
 تاین بان په ریت هه ر شهش په یاپه ی
 کاری پیت كه ران وه زینه هار زینه هار
 باوه رات چون دیل وه بی ئیختیار
 وه ساق نه رگس، وه شاخ سونبول!
 وه چۆی دارچینی، وه سه ره شاخ گول!
 به وه لك ریحان، به بهرگ نه سرین!
 وه دانه ی عه بهر، وه ناف موشكین!
 نه ووه ند لیت ده ران بگیری نه سته ق
 تا وهس وهی كه ری، وهی كه ر وه ناحه ق

عیبرهت بگیران جهرگهی ناهالان
 هه نی جهفای کس نهدهن وه تالان
 (رهنجووری) جه داخ بی پرامیت بی رام
 با بو وه مهجنوون سه رگه شته ی ته ییام

- ۲۴ -

سهوّل سایه دار ! سهوّل سایه دار !
 سهوّل سایه روهر ! ساوای سایه دار !
 زهنده ی زام سهخت زامت پر نه ژار !
 سه نقار تیژ چه ننگ شاهین بالدار !
 شوخ شهیدای نار نه زاکهت گران !
 باز توند پهرواز ، ته پرلان بهرز لان !
 باشقه ی ته وار ، رسته ی یه مانی !
 باش مهجووبان پوّل (بیسان) ی !
 سه رخیل خاصان (خاصه) نشینان !
 به گزاده ی بی عیب گشت نازه نینان !
 سه رهم ره ویتل له بجوی خاصه مال !
 (خاصه) جه خاصیت خاص بی یه ن زولال
 فهرواراتنه ن وه (سه ننگه سار) دا
 بهو ماواو مه کان بهو جاو دیاردا
 (سه ننگه سار) هه ر مال توو جیش مگنی دوور
 سه ننگ جیش موارو (حور العین حور)
 هه ر جه (سه ننگه سار) تا وه سه ر (خاصه)
 میری خالخاصان پهری توو خاصه

ئەگەر لال ناسان خاص وەنەت زانان
 نام توو وە خان خاسان موانان
 نىيەن هام شىۋەت شوخ (بيانى)
 وەقتەن شەوق جە شەم خانان بستانى
 دىوانە پاي (شەم) ، من پەي توو داخەم
 داخدار ، زووخ توش ، دەروون پىر ئاخەم
 پىران باطين بەدەران پەنسات
 تا خەيلى ئەيىام كەم نەبۇ صفات
 تا چەندى زەمان هېچ نەكەي خەيال
 غەير جە سورمە و جام ، سەندەل ماوى خال
 دۇغاي (رەنجوورى) ت پەرىت (ئەسپەر) بۇ
 سەرتاپاي بالات دوور جە زەرەر بۇ

- ۲۵ -

شەمال يەك رەنگى ، شەمال يەك رەنگى
 شەمال توو شەوگەرد شىۋە يەك رەنگى
 دەلال دۇسان بى داواو دەنگى
 غەمخوار ياران دل جە غەم تەنگى
 دۇست ئەمىنى بى جىلەو مەكرى
 زىندە وە فەيىز بى فەيتتە و فەكەرى
 بى غەلل و غەرەز پەيك شارانى
 شارەزاي شاران شىراز تا شارى (!)
 بى كىنە و بى بوغۇز دەور هەم تەزى
 مەحرەم خالان رووى پەردەي رازى

تۆ ئه و شه مالى وه ختى كه ردی مه يل
نامه ی (مه جنوونت) يا ونا وه (له يل)
شه رح ئاخ و داخ (فره هاد) كو كه ن
وه ندی نه پای ته خت (شیرین) ئه رمه ن
بو ی جامه ی (یوسف) جه میصر ئا وه ردی
دوو دیده ی (یه عقووب) پئی پۆشن كه ردی
نالهی نمه دپۆش (به هرام) دیرین
یا ونا ی وه گوش (گوله ندام) چین
هه نی ماجه رای یاران دلدار
یه کایه ك شه مال ! توو كه ردی ئیظهار
منیچ چون مه جنوون قنیاتم خه مه ن
فیکر فره هادیی خاص جه لام جه مه ن
چون یوسف غه ریب دوور جه ولا تم
به جه سته ی به هرام نمه د خه لا تم
توو هه ر به و خه یال خیر نه ندیشی ویت
عه رض كه ر حالمان ، خیر میو نه ریت !
ده ستم دامانت باد صاحب خیر
شو وه لای قیلهم وه موبهت دیر
هه ر وه قت پیش یا وای ئه ر صوب ئه ر ئیوار
خوف مه كه ر جه هه رف ره قییان خار
ده ست وه سینه وه پابؤس پاش کسه ر
په ی ده وای زامان هه م ئیلتیجاش كه ر
سا ئه و مزاتو چیشه ن مودده عام :
ده ردم کام ده رده ن ، وه چیشه ن شیقام

هەر حەرفی پیت وات بگێرەش نە گۆش
زینهار سەد زینهار نەبۆت فەرامۆش!
دەرلاد بێ مەدار هۆربگێل سەو
پروو کەر وە زامن قەیس وێل سەو
ئینشاللا ئەر سەد ئالوودە ی جەفام
ئامای تۆ - شەمال! - مەو وە شیفام
شەمال! (پەنجووری) دەردش کاری یەن
داخڵ بە زنجیر رستگاری یەن

- ۲۶ -

شیرین خالان دا ، شیرین خالان دا
پووی سەیقەلساز زولف و خالان دا
حوسن ئارای لەیلای قەدیم سالان دا
شیوێ شیرینان گشت وە تالان دا
زولفان سەرئاویز نیم زولفان لوول کەرد
قەلبان وە قوللاب نیم لوول مەلوول کەرد
جۆق جۆق گیسووان جا دا نە جۆی پشت
حە ی کەرد وە حەییان دل مۆردە گان گشت
حە ی وە چان نە پیش سەر کەرد سەرئەندەر
سەرنگوون سەر کەرد سەرداران یە کسەر
جەبەت نە مینای بێ غەش قەرار دا
شەفەفەش شیفای دەرد بیمار دا
شوعاعش نە شەمس سەما ستانا
ئەو بە مەجاز وەند ، ویش حەقیق وانا

که چ کیشا وه قهصت دائیره ی ئه بروو
 تا که چ نیگهان راست که روژن جیش پروو
 چه م پیاله ی مه ی مبه خشا مهستی
 مهستی عه شق پاک په ی حه ق په رستی
 موژان موژده به خش حه یات باقی
 عه ی عه ی شه راب موژانش ساقی
 بورج یینی بهرز هوویدا جه به ی
 په ی یینی به رزان (برزخ العینین)
 هر دوو خو خیتام خامه ی نوورانی
 به عنی که س نی به به ی میله شانی
 گوّل گوّل نما نا گوّل غونچه ی جه مین
 فه ر جه فه ره نگ سه ند چین وست وه ماچین
 ته به ساره که لّلا جه ی نووره پاکه
 جه ی نوور بی عه یب دوور جه ئیدراکه
 زه نجش زه نگ وه رداشت نه پرووی سه رسات
 « فیها ما فیها من الاسرار (!) »^(۱)
 چای زه نه خ مه ملوو جه فه یض نه قدس
 گشت عالم موحتاج فه یض هه نی وه س
 هر که س جه وه فه یضه زه ره ی یاوا پیش
 بی جه فا یاوا وه مودده عای ویش
 یا شاه ممه یی جه فه یض شیرین
 ئینعام که ی په ری په نجووری حه زین

(۱) دیاره (الاسرار) هه له یه ، چونکه (اسرار) کوی (سر) ه ، نه م کوبش
 جاریکی دیکه گرد ناکریته وه .

واته‌ی (ره‌نجووری) شیرین بوانان
هه‌ر ته‌لخی تیش بو شیرینش زانان

— ۲۷ —

شیرین به‌تال‌که‌م ، شیرین به‌تال‌که‌م
خاصه‌ن دل‌جه شه‌رط وه‌فات به‌تال‌که‌م
هه‌ر تا‌که‌ی په‌ی توو خووم ویران حال‌که‌م ؟
جه ماهو سالان کامت خه‌یال‌که‌م ؟

* ● *

هه‌ر جه‌ورۆ ناسام من چه‌پم جه‌راس
مه‌شق عه‌شقم که‌رد جه ئینشای غه‌وواص
جه گشت خال‌خاصان توو زانام وه‌خاص
ئینشای غولامیت وه‌ندم وه ئیخ‌لاص
جه را‌گه‌ی ئیخ‌لاص ویم وه پامال‌که‌م
جه ماهو سالان کامت خه‌یال‌که‌م ؟

* ● *

چه‌ند رۆ ، چه‌ن هه‌فته ، چه‌ند ماهو ، چه‌ند سال
من هه‌ر سه‌ودای توو که‌ردم وه خه‌یال
وه سه‌ودای خالت جه‌مین سپی لال
بیم به‌واته‌و په‌ند واته‌ی که‌رو لال
ئیسه‌ من منای کام که‌رو لال‌که‌م ؟
جه ماهو سالان کامت خه‌یال‌که‌م ؟

* ● *

غەير جە عەشق توو - جەمىن پەپەرى گول ! -
جە سال طيفليت هەرتا يىم كامىل
هەنى هيچ نەقشيم جا نە كەرد جە دل
لادى جە سەودات نەيىم دل غافل
هيچ نەز ، پەي كى من شەرح حال كەم ؟
جە ماو سالان كامت خيال كەم ؟

بەرشىم جە زىنەت چون نازىه تداران
چون تەنھا عەودال دەور دام نە شاران
سەير كەردم بالاي سىپى قەتاران
هەر تۆم بى خيال سەباو ئىواران
ئىسە با وس من وىم وه عەبدال كەم
جە ماو سالان كامت خيال كەم ؟

قىلەم چەن ويەرد رۆي رۆزگارەن
رۆوان رۆرۆم بى چون نازىه تداران
شەوان شىنم بى چەنى پەژاران
من مايەى عومرم وهى طەور وىاران
هەرتاكەى پەي تۆ وىم وه زوخال كەم ؟
جە ماو سالان كامت خيال كەم ؟

تۆ هەر بەى بالاي سىپى تارەوه
بەى بورج دەماخ لەنجو لارەوه

من هر بهی جهای روزگار هه
هاتهكدام وه سال سی و چاره وه
من تا که ی حساب ئهی سه نه و سال که م ؟
جه ماه و سالان کامت خه یال که م ؟

کام رۆ بی داغت داغ نه که رد جه رگم ؟
کام داخت وه زووخ ره نگ نه که رد به رگم ؟
ها دیاردا لیم نیشانه ی مه رگم
(ره نجووری) م جه ره نج سوچیا جه رگم
رۆی رۆشن تا که ی وه دیده م تال که م ؟
جه ماه و سالان کامت خه یال که م ؟

- ۲۸ -

شیرین دادم بۆ ، شیرین دادم بۆ^(۱)
تا که ی نه^(۲) جه ورت من هر دادم بۆ ؟
تا که ی شه وو رۆ هر فه ریادم بۆ ؟^(۳)
شرط بۆ بی شرطیت هر وه یادم بۆ

من یه چند سالهن میؤ نه ویرم
وینه ی به ندی یان هه بس زنجیرم

-
- (۱) ئەم پارچەیش یه کیکه له وانه که له (که شکۆل) دا بلاو کرا و نه ته وه ؛
(۲) نه (مف) جه ؛
(۳) تا که ی .. (مف) تا که ی چون فه ره هاد ره نج وه بادم بۆ ؟

پابه‌ستم وه دام به‌ستهی شهرطو شوون^(۴)
 دایم کوگای غم جه لام هر وه کون
 تاجه‌ی دامو به‌ند من ئازادم بو
 شهرط بو بی شهرطیت هر وه یادم بو

پۆسه واتهن پیم^(۵) مه‌ردان کامل :
 « موراد جه کوگای صهر بر مبو حاصل »
 من چهنده صهر برم که‌رد هیچ نه‌دیم وایه
 وایه و سه‌رمایه‌م گشت شی وه زیاه
 تا کوچ دنیای بی بونیادم بو
 شهرط بو بی شهرطیت هر وه^(۶) یادم بو

چه‌ندی جه‌فام به‌رد ئهر وه‌خت ئهر بی وه‌خت^(۷)
 چهنده کیشام سزای ئازابان سه‌خت
 چمان باغه‌بان ییدو زهل^(۸) که‌ردم
 بارئ^(۹) جه باره‌ی کرده‌م نه‌وه‌ردم
 تا که‌ی چه‌م ئه‌رای وه‌ختو وادم بو ؟^(۱۰)
 شهرط بو بی شهرطیت هر وه یادم بو

-
- (۴) پابه‌ستم . . (مف) نه‌زانام که‌رده‌ن وه بی شهرتو شوون .
 (۵) پۆسه واتهن پیم (مف) پۆسه‌شان واتهن .
 (۶) وه (مف) جه .
 (۷) چه‌ندی (مف) چهنده جه‌فام به‌رده‌ن به وه‌ختو بی وه‌خت .
 (۸) ییدو زهل (مف) ییدو زهره‌د .
 (۹) بارئ (مف) پارچه .
 (۱۰) تا که . . . (مف) تا که جه‌م ئارای وه‌خت دادم بو .

تۆم (۱۱) گول کاشتم موغیلان بهرشی
 فهрман خاصیم نافهрман بهرشی
 جهفا هر ئاوین (۱۲) ، ره نجم هر عه بهس
 رهنج نارهوام هه نی وه سهن وهس
 با رهنجه رۆیی چون فه ره هادام بو
 شهرط بو بی شهرطیت هر وه یادم بو

قیلهم من حهرفی جهرگم که ردهن لهت
 ئه و رۆ که بهستی چه نی من بهینهت (۱۳)
 چهند قهسهم واردی ، نازیز ! وه که لام
 چهندی دهس کیشای وه ره وضه ی ئیمام
 داد جه دهست تو ! وه کی دادم بو ؟ (۱۴)
 شهرط بو بی شهرطیت هر وه یادم بو

قیلهم وه سهن وهس با بهیو رامت
 خو فیکر جه سهوگه ند (۱۵) وه ردهی که لامت

-
- (۱۱) توخم (مف) تۆم .
 (۱۲) جهفا هر ئاوین (مف) جهفام بی سوودهن .
 (۱۳) ئه م بهیته له (مف) دا نیه و له باتی ئه م بهیته ئه م بهیته ی دیکه هه یه له گه ل
 پاش و پیشدا .
 چهند شه و تا وه رۆ حه سره تان و مردم
 ساعهت وه ساعه ت گران بی دهردم
 (۱۴) داد . . (مف) داد جه دهست تون ، تا که ی دادم بو ؟
 (۱۵) سهوگه ند (مف) قهسه م .

دل بیهن خه ریک وه دانسهی دامت
فامی بهر نه دل با جهم بو^(۱۶) فامت
(رهنجووری) م جه رهنج باهر^(۱۷) دادم بو
شهرط بو بین شهرطیت هر وه یادم بو

- ۲۹ -

شیرین جامه‌ی جهور ، شیرین جامه‌ی جهور
روئی بهزم جهنگ شی نه جامه‌ی جهور
دهستی جه ماران زهندهی پرووی دهور
واز کرد پهی وه زهند چون طائفه‌ی گهور
لوول لوول ، پیچ پیچ ، کرژ کرژو ، خهم خهم
ئاوهرد دا نه دهور لووته وانه و دم
سه یقل دا خالان سو سه نی دانه
دانه‌ی دلفریب سه ودای زهمانه
زنجیره و ، زه رباف ، لهرزانه و ، لاسهر
نیگا کرد پهی شهوق جهمین نه نوه
چون توول نه وخیز قامت دا قیام
وه دیده‌ی شه‌باز نیا کرد نه جام
زانش نه دهوران دیده‌ش خومارهن
موژه‌ش تیر مهرگ هر راویارهن

(۱۶) نه (مف) جه . جهم بو (مف) بیو .

(۱۷) باهر (مف) بالا .

به لاره و له نجه و به غمزه و به ناز
پروو کهرد نه سارا شوخ دیده باز
داخو به دبختی کام سیابهخت بو
پهی کام سیابهخت تاره زووش سهخت بو
من چونکه هیجران مه جنوونی پیمهن
زیاد نه گشت کهس هر وهی پروی ویمهن
ناگاه دیم شیرین به و گشت لاره وه
به و گشت غمزه و ناز تو پرو تاره وه
زولف کهرد وه بهیداخ ، قامت کهرد وه نهی
جه یانهی دلان خیزا بانگ وهی
وه نیم نیگای چه م وه عیش ووه و لاره
په ری دلهی من کهردش ئیشاره
هر کاتی زانام واوه یلا خیزا
مینای جهرگ و دل وه هم دا ریزا
جهرگ کهرد وه پاره ، دل وه دیل بهردش
یانهی دهروونم یهخته سار کهردش
یاران ! هاسهران ! هاسهردان دهرد !
شیرین شیرینیش پهی من نه کار کهرد
تا زندهم ره نجوور نه و شیرین دیده م
(ره نجووری) م ره نجوور قامت خه میدم

فهرهح ئهفزای دل ، فهرهح ئهفزای دل ؟
یا باد صوبخیز ، فهرهح ئهفزای دل !
شکاوای شکوف غهنج عونچهی گول !
سائیدهی سه ر وه لگ سهول سای سونبول !
شه و گورد سه ییاح جهرگهی خاصان دوز !
پهی دهرده داران سینه پیر نه سوز !
له رزنای لهرزان لاگیره و لاسهر !
شه ندهی طوغرای زولف کوی گیسو و شه ن کهر !
نه سیم نوور بهخش ، نهر د نه جات شه ن !
زینت نارای کاخ گولزار نه گولشه ن !
بوی میسک نافهی قه طاران نه بار !
عه طر عه نبهریتز عه ططار عه ییار !
والا نه رووی ناز نازداران دهور دن !
پهردهی شهرم نه دهست مه هوهش وه زور شه ن !
مله مای بالای نه وتوول نه مامان !
خاویدهی خهرگای جه مین چون جامان !
دهرزی نه رووی درز قوو وه ههوا دهر !
طه و افچی سینهی سیم صاف پهروه ر !
نامانه ن شه مال ! جهرگم بی پاره
نامانه ت فهرضه ن فهرض بو دووباره
هیچ مه کهر مدار چون حاجه ت مه ندان
شو وه دامه ن بوس شای زولف که مه ندان

بیۆسه دامان پر مایه و مه تاش
 رۆشن کهر دیدت وه گهرد جای پاش
 [واچه : ئه و دووی دل طوفان ئه نگیزه ن !]
 شه راره ی ئاهش پۆی مه حشه ر بیزه ن
 قنیات وه قه تره ی تکه ی زام که رده ن
 پرسوایی سه وداش نه حد ویه رده ن
 بیه ن وه سوورته کیشای نه قش سه نگ
 په ی مه رگ مگیلۆ نه گنۆش به چه نگ
 ما رزه وه عییره ت واته ی ئه ییام بو
 سه رسامه ن په ی چیش ئه ودی ! سه رسام بو
 بو اتۆشه وه ده وای دهرده ش کهر
 تا سه ر ئازاد بای جه عهرسه ی مه حشه ر
 ئه رنه (په نجووری) چون قه یس پای ههرده
 سه یل غه م شادیش گشت وه تاراج به رده

- ۳۱ -

قیبه م قه ضاجۆت ، قیبه م قه ضاجۆت !
 به دیده ی قه طران مه ست قه ضاجۆت !
 به قه وس میحراب طاق دوو ئه برۆت !
 به بۆی کلافان زولف عه نبه ربۆت !
 به بالای به یداخ نه و نه مام نۆت !
 به سینه ی بی خه وش به قویبه ی لیمۆت !
 به نازو غه مزه ی فیتنه ی کۆبه کۆت !
 به لارو له نجه و نازو ئاموشۆت !

سهوگه‌ند بهو نازيز بئ گشت خدئ و خوت !
دلہی (رهنجووری) دائيم رهنجه پوت
به‌ندن وه قوللاب كه‌م‌ه‌ند گيسوت
به‌ندی به‌ند تون - خال دانہی ياقوت -
تائہ و پوت كه پروش دوور گتو جه پروت
حه‌سهن به جه‌ستہی هاروت و ماروت

- ۳۲ -

قيلم خالانہن ، قيلم خالانہن
سردار سوپاي سوسن خالانہن
شاي نه‌ونه‌مامان ديده كالانہن
فيداش بام نه‌شه‌كل له‌يل سالانہن
زولفش چون كه‌م‌ه‌ند به‌هرام دل‌به‌ندن
چون دام نه‌ده‌وران جه‌ميش تهن‌ندن
پيشانيش چون شمع ديوان‌خانانہن
پہی شولہی شه‌وقش دل چون په‌روانہن
يا ماي دووه‌فتن ، يا ميناي صافن
ميناكہی بهی طهور تهمام شه‌فافن !
نه‌بروش چون هيلال قودرت خه‌ميدن
ئوستادان به‌نووك جه‌دوول كه‌شيدن
يا قه‌وس قودرت قه‌زح دستورن
يا رشتہی سوبحان ته‌جه‌للاي طورن
چہم پيالہی مه‌ست جه‌باده كه‌يلن
يا (تحت الهلال) سوماي سوه‌يلن

يا ديدەي غەزال مودبىر ماسانەن !
يا قەضا فرۆش لال شوناسانەن
يىنى ويىنەي حەرف ئەلف ئەبجە دەن
عەكشش چون بلوور يا زەبەر جە دەن
يا مەد دەن چون مەدد [بسم الله] عەظىم
هەر جە ياي هيلال تا وە يانەي ميم
گوناش گول دەستەن يا شوعلەي نوورەن
يا دەستە چراخ موساي پای (طور)ەن
يا گول (گومبەت)ەن يا صافى عاجەن
يا كەبەي شەرىف وايەي حەججا جەن
دەم چەشمەي حەيات زىندە گانى يەن
هەر كەس منۆشۆ خۇسەر ثانى يەن
يا (ماء الورد)ەن ، يا هەر شە كەرەن
يا زەمزەم ئاسان ، يا خۆ كەوئەرەن
نەفس بۆي عەبىر مەجمەرەي خانەن
يا عەطر عەططار مەندەي دوو كانەن
يا پرائىحەي رەوح رەوضەي بەهەشتەن
يا نەفح جىبرىل مەسىحا چەشتەن
دندان چون دانەي شەوچراي شەوون
يا صەدەف ئامىز مۆزەي خوسرەوون
يا مروارى يەن مەعدەنش دوورەن
يا نوختەي پەرگار طەلىسم نوورەن
زەنەخ ويىنەي سىب غەبغەب بى عەيبەن
چاي زەنەخ چون طۆپ رەژىدەي غەيبەن
يا ماواي هارووت يا چاي مارووتەن

یا (دار الاقلیم) جای مهله کووتهن
 گهردن شووشه‌ی زهر یا سیم پهروه‌ردهن
 هوون عاله‌میش هر هانه گهردهن
 یا ته‌خته‌ی بلوور یا رای طه‌وافسن
 یا سوراحی‌یهن بهی ته‌ور شه‌فاهن
 سینه‌هده‌فوار ، عین کافوورهن
 نه سه‌طح سینه‌ش دوو قوبیه نوورهن
 یا ته‌خت سه‌ردار سلیمانی‌یهن
 یا قوبیه‌ی نووربه‌خش موسولمانی‌یهن
 یا دانه‌ی یا قووت جه‌واهریر دانهن
 ته‌لای ده‌سته‌فشار مه‌نده‌ی زه‌مانه‌ن
 سه‌رتاپا بهی ته‌ور ته‌مام بی‌گهردهن
 فریشتن نه باغ جه‌ننه‌ت پهروه‌ردهن
 یا ره‌وضه‌ی ره‌سوول مه‌نده‌ی مه‌ده‌نی
 یا قوبیه‌ی پر نوور (ویس القرنی)
 یا بارگه‌ی (بالوول) له‌ه‌رده‌ی (داله‌هۆ)
 یا (عومه‌ر گودروون) ماوا (گودروون کو)
 هه‌رتا خو‌ر نه بورج خاوه‌ر ئاوین بو
 قبیله‌م دوور جه‌ه‌رف واته‌ی به‌دیین بو
 رۆبه‌رۆ جه‌زه‌وق پایه‌ش زیاد بو
 (ره‌نجووری) په‌ریش خاطر گوشاد بو

(۱) لیره‌دا جینگه‌ی سه‌رنج نه‌وه‌یه که (بائوول) - نه‌گه‌ر مه‌به‌ست بالوولی
 له‌مه‌ر (هارون الرشید) بی - چی گه‌یاندوو‌یه‌تی یه داله‌هۆی کوردستان ؟
 (گودروون کو) مه‌به‌ست په‌ره‌مه‌گروونه‌و له پارچه‌یه‌کی دیکه‌دا
 ره‌نجووری نه‌وه‌مان بو روون‌ده‌کاته‌وه که (عومه‌ر گودروون) ناوی
 (پیرووت) ه .

قیلهم مهردهنم ، قیلهم مهردهنم
ئامانەت فەرضەن وادەئە مهردهنم
نە حالات وەقت وەصییەتکەردهنم
نە ئاکام سەخت گیان سپەردهنم
وەصییەتم ئێدەن - شای شەم روخساران ! -
بێی وە بالینم چون بەینسەت داران
بێ خەوف و ئەندیش ، جە کەس نە کەئە شەرم
هۆردارە پەردەئە حجابت وە نەرم
نە پۆشی جەمین شەمع خاوەری
بەئە وە زانوودا چون ئەسمای پەری
بێشە وە بان بالینم وە ناساز
بوانە سوورەئە یاسین وە دلواز
زووان بە ریزەئە شەکەر رازە وە
دەنگ وە صدای خاص خوش ئاوازە وە
جەمین وە عەرەق بۆئە گولآ وە وە
گۆنا و ئەگریجەئە زولف خاوە وە
جە و عەرەق نە دەور گۆنائە مەهپارە
جە سەر بتکنۆم بگنۆم وە چارە
تا دیدەم نە سەیر دیدەئە سیات بۆ
نەظارەئە نەظەر وە ناز دیات بۆ
گۆش هەم بە و صدای ریزەئە رازت بۆ
بە و سوورەئە شەریف خوش ئاوازت بۆ

ئەر سەد جار قايىز سزا مدۆ پىم
 ھەنى نىم وە تەنگ گيان كيشان وىم
 ئەگەر بەو تەور بۆ - رۆح پەوانم -
 بىلا بە ئاسان بەر مشۆ گيانم
 ھاي چە خۆش مېۆ عومر زىندە گىم
 نە خاكيى تۆ گيان كەروو تەسلىم
 ئەگەر وە تاقى سەد كۆ گونامەن
 ئىنشاللا بەھەشت ھەشتەمىن جامەن^(۱)

- ۳۴ -

قىلەم گول چون گول، قىلەم گول چون گول
 بە عەشق خودا قىلەم گول چون گول
 چەم پىئالەى مەست مىنای گل پىر مل
 گول و مل دەوان پەرى دەرد دل
 دوو تاق ئەبرۆش تاقەن بە تاقى
 پەوسە تاق چون تاق بە تاقىن باقى
 نوقطەى خال ماوى زەبەر جەد چون جەد
 سوجدە گای يەقىن (حجر الاسود)
 زولفان چون ھىندى درەفش ھەبەش
 گرتەن دائىرەى قىلەى دلان كەش

(۱) لەم پارچەيشدا نازناوى شاعىر نىە ، دەپن تىشىكى گومانى بۆ بچى ؟

چون طه و اف چى يان ده ور چى اى زه مزه م
 سه ر مدان نه ده ور زنج ده م وه ده م
 (ليك ليك) حه جه كه م مه قبول
 ميؤ جه نه طرف كوئى كلاف لوول
 دل عه زم خه يال نه و طه و اف پيشه ن
 خار موغى لان ره قيب نه ريشه ن
 په رى دل ره حمى دل به ر نه دل به ر
 صه لا ده طه و اف حه جش بو نه ك به ر

- ۳۵ -

قيله م شه صت توم ، قيله م شه صت توم
 به قورئان قه سه م زه ده ي شه صت توم !
 سه رمه ست مه ده وش ديده ي مه ست توم
 پابه ند ئى قرار به ين و به ست توم
 ريزه ريزه ي جه رگ ريزه ي راز توم
 پى كى اى په يكان غه مزه و ناز توم
 زيزو نه ندو هبار زه رئاويز توم
 سه رسام ساي زولف عه نبه ريز توم
 خار خه م خه يال ليو وه خه نده ي توم
 ديوانه ي كه لان په راگه نده ي توم
 شيوياى شه و به ند به سته ي ساي توم
 نيم نه رواح ديده ي وه ناز دياى توم
 ره نگ زه ردو زايف ئالاو والاى توم
 حه يران و مه ده وش به ژنو بالاى توم

خه مېبار زووخ توش نوخته‌ی خال توم
 مه جنوون چولگه‌رد ويران مال توم
 ديوانه‌ی دهردين دانسه و دام توم
 هيجران کيش جهور سزاي زام توم
 قيله‌م به و کهلام په‌ی ره‌سول نامان
 وه قوبه‌ی مه‌نديل ره‌وضه‌ی ئيمامان
 تا زيندهم زه‌بوون مه‌يلو وه‌فای توم
 (ره‌نجووری) م ره‌نجوور جه‌ورو جه‌فای توم

- ۳۶ -

ميرزام په‌ره‌ی دل ميرزام په‌ره‌ی دل
 يا خاريم نيشته‌ن نه توی په‌ره‌ی دل
 به‌ته‌رته‌ر نه خار په‌يوه‌ست نه پای گول
 نه و خاره که‌رده‌ن په‌کسه‌ر من خجل
 چون بروسکه‌ی به‌رق نيشته‌ن نه جه‌رگم
 دياره‌ن پتوه‌ن نيشانه‌ی مه‌رگم
 هه‌رچه‌ند ملالوون نه دهرده‌داران ،
 دانايان ده‌ور حه‌که‌يم شاران
 که‌س نه‌ه‌زاتو په‌ی ده‌ردم چاره
 خه‌ريکم جه‌ ئيش مه‌ودای نه‌ی خاره
 به‌ئې ! مزانوون مایه‌ش جه‌ه‌شقن
 نه کارخانه‌ی عشق ره‌نگ گرته‌ی مه‌شقن

نه ئه‌ی خاره بهرد (مه‌جنوون) وه کۆسار؟!
 جه زید زامن (فه‌ره‌اد) که‌رد فیرار
 (سه‌نعان) که‌رد نه‌ دین ئیسلام هه‌راسان
 سو‌جده‌ی سه‌نه‌م به‌رد کلێسا ناسان
 ذهوق سه‌لپه‌نه‌ت جه‌ لای (به‌هرام) به‌رد
 (وامیق) به‌رد وه‌ کۆ (سام) ش سه‌رسام که‌رد
 (وه‌ره‌قه‌ش) چه‌نی جه‌ور دا وه‌ چه‌رخه‌وه
 چون واران وارا وه‌ پرووی فه‌رخه‌وه
 (نه‌وفه‌ل) دا وه‌ به‌رق به‌ند شه‌په‌وه
 جانی دا وه‌ کوشته‌ نه‌ پای به‌په‌وه
 (سیف الملوک) ش وست نه‌ پرووی گێژاو
 (حاته‌م) که‌رد بیزار جه‌ خۆراک و خاو
 شاهێ چون (یوسف) نه‌ زید که‌رد ئاوین
 (میهر) ش بیزار که‌رد جه‌ گیان شیرین؟!
 هه‌نی چه‌ند که‌سان هه‌ر به‌ی خاره‌وه
 ته‌ک‌دان وه‌ ته‌کیه‌ی سای مه‌زاره‌وه
 نه‌بی په‌ی عیلاج ئه‌ی ده‌رده‌ چاره
 ده‌رد بی‌ده‌رمان ئالووده‌ی ژاره
 ئیسته‌ هانه‌ تۆی جه‌رگ من سه‌ردان
 من که‌رده‌ن به‌ته‌ر نه‌ قه‌یس هه‌ردان
 هه‌ر وه‌قته‌ن جه‌ ئیش سزای ئه‌ی خاره
 خار بی‌ده‌رمان کۆی جه‌رگ پی‌ پاره
 مپۆشووون که‌ لپۆست، هۆرگیروون که‌ شکۆل
 چون ته‌نه‌ا عه‌بدال پرووکه‌روون نه‌ چۆل

تا زیندم نه ذهوق دل هه راسانم
(رهنجووری) م رهنجوور خار خاسانم

— ۳۷ —

هامسه ران دوجهیل ، هامسه ران دوجهیل
روئی چون مهجنوون ویل نه پای دوجهیل
دل زهدهی په یکان خار موژهی لهیل
ویل ویل مگیلام چه نی مایه ی مهیل
ناکاو ناغافل پهی قهضاو قهدهر
په ی ویران مالی بهندهی سهوداسه ر
دیم تیپی جه پؤل نه وهی نه وهالان
نهو ره سیده گان نهو نوخته خالان
به ئالو والای شیرین کاره وه
پهیدا بین جه رای کوچه ی شاره وه
گشت وه بهرگ صاف دیار ره ننگه وه
وه دیده ی سیای صاف سیوه ننگه وه
وه زره ی زنجیر زه رئاو ییزه وه
جه طوغرای کلاف زولف دییزه وه
من قهضاو قهدهر نه جه لئاوه رده
چون قوچ قوربان په ی قهصاب به رده
ماتو موشکول حال بی ده ننگ و دووان
بیم وه هه ده فگای جای تیش په یکان

دیم ناگا جهو تیپ چار کس جیا بی
پهی فهتوای قه تلم قه ضا وه پیا بی
هر چار وه قه تار را نه رووم بهستن
هر چار مهرگ من وه ئاوات وهستن
سپی قه تارئی ، جهلد ، چاپوک دهست
دهست بهردو تیری جیا که رد جه شهست
خهدهنگ چون قه باخ ، په ره ره له لو بال
که مان هلقه و ، چه وینهی حرف دال
فاقهی فهرق تیر گرت وه سه ره په نجه
کیشاو زور ئاومرد وه لارو له نجه
ره ها که رد نه شهست نیشته نه رووی جه رگم
هوون فواره بهست ره نگین که رد به رگم !
من دهست وه پارهی زام جه رگه وه
چه وه تماشای هوون به رگه وه
دیم زهرده ئه ندامی زرهی زه ران دا
تانهش وه خهدهنگ سپی که مان دا
جفتی سیا ههی نه چاره که رد په خش
خهدهنگی ئه لماس کیشا نه ته رکش
په نجهی قه له م کار به رد پهی فاقه ی تیر
زور دا وه په نجهی زهرده زراو گیر
په ران بی مه ودای مووشکاو نه شهست
نه ریشهی جه رگم هوون قه لوه زان بهست
ئهوسا من نه فیکر زام خه ته رکار
حه ران و مه دهوش کوی مه نتهت وه بار

قرمز شیوه بی شی نه رای غهضه ب
گیلیا جه ره نگ ، خه ده نگ کرد طه لب
تانه ی کهم زوریش وه زه رده بووم دا
ئینشای فهوت و مهوت وانا وه روومدا
دهست بهردو کیشا خه ده نگئی وه تاو
په ر بال شاهین مهودا مووشکاو
که مان جه دهسکار کارخانه ی شیراز
سه رتاپا ره نگین مهوت به ئاوات واز
دا وه دهست راست ، راست بی په ی مه رگم
په ها که رد نه دهست پیکا نه جه رگم
جه پیکای په یکان هوون بهست فواره
من ماتو حه یران غه رق په ژاره
دیم سهوز ئه ندامی تاریاو تار بی
قه یران مه رگم ده رلاد نه کار بی
تانه ی بی سامیش وه قرمز تار دا
فه توای عاشقان لای رۆزگار دا
کیشا نه په نجھی کیش کافر کیش
خه ده نگئی ئه لماس پر ژارو پر ئیش
که مان شاخ په ی په سه نده ی ئوستاد
مهودا مووشکاو ژار ئالووی پؤلاد
په نجھی ئه رغه وان مینای حه نار هشت
فاقه ی سه رچۆ تیر به ند که رد نه رووی شه صت
وات وه هامسه ران ، شای خورده خالان ،
په ی قه تل ئه ی شه خص که س پیم نه لالان

ئەھى (رەنجوورى)، رەنج ، ئەھى مەجنوون شىۋە
 ئەھى بەدەن سەد زام كۆنەو تۆ پىۋە
 تائەرواى نازك نەستانووش جە دەست
 واز ناوەرۋون لىش ئەر سەد گىانش ھەست
 ئىد واتو دەس بەرد پەھى تىر سەھەرچۆ
 كىشاو شى نە مەوج وەھى وە يانەم رۆ
 گول خەندەپى كەرد شوخ دىدە مەست
 رەھا كەرد خەدەنگ پەھى كوشتەم وە قەست
 جە شەقەھى پەيكان شەق بى كۆى جەرگم
 وانا پىم سۆزەھى [اشناى !] رۆى مەرگم
 ئەر قەومو خویشان يا دلسۆزانم
 پىرسان نە قەيد قەتل قەيرانم
 ئەر سەد كە سەوزو ، قەرمى و ، زەردبووم
 قەضاي مەوت مەرگ نمانان نە رووم
 بەلئى من كوشتەھى سىپى قەتارم
 پىكاي پەيكان ئەھووەل شكارم
 من كە چوار زام نە پىشەھى جەرگەن
 ھەر رۆى پەھى من زىندەگى مەرگەن^(۱)

(۱) لە ژمارە ۱۳۰۹ى رۆژنامەھى ژىنى سالى ۱۹۵۵دا باسلىك دەربارەھى
 رەنجوورى نووسراوہ ، لەو باسەدا دەلئى : كە رەنجوورى لە رۆژىكى بەھارا
 لەگەل قوتابى بەكانىدا دەچن بۆ قەراخى شارو لە رىگەدا تووشى چوار
 كچى شوخ ئەبن و قولى ماچ ئەكەن و ئەوئىش زۆرى بەلاوہ جوان ئەبن و
 سەرنجى رادەكىشن و ھەر لەوئىدا چوار پارچە شىعەريان بۆ دەنووسى بە
 ناوى : (چوار پەرى رەنجوورى) . زۆر نرىكە ئەم پارچە شىعەرى
 ئىرە يەكئىتت لەو چوار پارچە شىعەرى ، ياخود مەبەست لەو چوار
 پارچەبە ئەم پارچە شىعەرى بىت .

هامسه‌ران لالی هامسه‌ران لالی
ئاړۆ پړاویار دیم سپی لالی^(۱)
نه چای زه‌نه‌خدا که‌نده‌بی خالی
ئه‌و خاله‌ پیم دا جه‌ حالان حالی^(۲)
زنج سپی و بی‌گه‌رد^(۳) خال ماوی شیوه
شیوه‌شان مکه‌رد عاقلان لیوه^(۴)
من لیوه‌ی دهر دین^(۵) زام‌زه‌ده‌ی خاصان
ئه‌و خاله‌ هم که‌رد فام هه‌راسان
ممانا به‌و خال له‌یلخ نممانا
عه‌قل و هوش و فام جه‌ قه‌یس ستانا^(۶)
به‌و خال ماوی ئه‌و عه‌نهر^(۷) بۆوه
سه‌ودای^(۸) مه‌جنوونیم به‌رز بی جه‌ تۆوه
ئیسته‌ په‌ی سه‌ودای ئه‌و خال چون لالان
هه‌ر خال خالمه‌ن وه^(۹) شای خالخالان

-
- (۱) ئەم پارچه شیعره یه‌کیکه‌ له‌و پارچانه‌ی له‌ به‌رگی به‌که‌می (که‌شکۆلی
که‌له‌پووری ئەده‌بی کوردی) دا بلاوم کردوه‌ته‌وه‌و هه‌ندی جیاوازی یان هه‌به‌
وا لیته‌دا تۆماریان ده‌که‌م :
- (۲) خاله‌ پیم دا (مف) خاله‌ی پیمدان .
- (۳) زنج سپی و بی‌گه‌رد (مف) زه‌نه‌خدان سپی .
- (۴) عاقلان (مف) عاشقان .
- (۵) دهر دین (مف) وه‌رین . دیاره‌ ئه‌مه‌یان باشتره‌ .
- (۶) ئەم به‌یته‌ له‌ (مف) دا نی‌یه‌ .
- (۷) ئەو عه‌نهر (مف) عه‌نهرین .
- (۸) سه‌ودای (مف) شیوه‌ی .
- (۹) وه‌ (مف) جه‌ .

يا شای خالخالان ئەی شیرین خالە
 ئەی تۆبەر نەمام ئەی سپی^(۱۰) لالە
 مەحفووژ جە ئافات دەور ئەییام بو
 چەنی خال ویش دنیاش وە کام بو
 (پەنجووری) یاران بی سوودەن پەنجەم
 داخدار شیوەی^(۱۱) ئەو خال و زەنجەم

- ۳۹ -

ھامسەران خوویئ ھامسەران خوویئ
 ئارۆ دیم نە سەیر سەمەن تورك خوویئ
 زلیخا زینەت گولەندام بوئی
 شەكەر شیوەیی ، شیرین دلجوئی
 پەریزا سامی ، پەری دوخت تارئی
 چون بەدیع دەور بەدیع ئەطواری
 ئافتاب طلعت قەمەر سوامی
 فریشتە ئاداب خووری لقیایی
 شاپەسەند تەرتیب شاپەروەر شایی
 سام سەنگی سەولئی ، نازک بالایی
 قەتران دیدەیی ، ئاھوو پەفتاری
 پەندی ، ظەریفی ، شوخی ، دلدارئی

(۱۰) سپی (مف) غونچەیی .
 (۱۱) شیوەی (مف) داغمای .

چون پەرى بالدەر سەير مەکرد نە دەشت
 مواتی خوورەن نە رەوضەى بەهەشت
 پەردەى سىاکوفر کیشابى نە روو
 ئیمان نە پای کوفر دەم دەم مەدا سوو
 تا ئیمان نە تۆى ظولمەت ئاوين بى
 دیندار جە ئیمان خەیلی ئەمین بى
 وهقتى پەردەى کوفر مەدا وه لادا
 دیندار دین مەدا وه کۆى بەلادا
 یا شائەر سەد دین دینداران دین
 مشو وه تالان وه دین شیرین
 شیرین شو لهى شەوق دینش ديار بو
 پەردەى کوفر تار ئیمانش تار بو
 تاکە (رەنجوورى) مایەى رەنج بەردە
 بوینو ئیمان دین وه بى پەردە

- ۴۰ -

ياران باز ییزەن یاران باز ییزەن (۱)
 ئەى شەخسە دیدەش دیدەى باز ییزەن
 موژان مووشکاو چون ئەلماس ییزەن
 نیم نیگاش مینای دل وه هەم پیزەن
 قامەت سەر واسانە سەهەند خیزەن
 زولف دەست مەفتوول خەیاطە ییزەن

(۱) لەسەر ئەم پارچە نووسراوه که له سالی (۱۲۱۹) ی لادا و تراوه .

وه بالای توولدا تا تا ئاویـزهن
هر رۆ پهری وهی رووش نه ستیزهن
پاز پاز طووطی هر شه کهر ریـزهن
شیفای دهرده دار دهوای پهرهـیزهن
جهمین جام ئاسا جیلوهی جان ریـزهن
تهلای دهست (ئه فشار) پوور (پهرویز) هن
تا ئه ورو ماچان مه حشه ر ئاخیزهن
(رهنجووری) پهریش سیا هوون ریـزهن

نامه‌ی هاوه لآن و وه لامه کانیاں

پهنجووری بۆ لای میرزا نهجهف عهلی نووسیوه :

- ۱ -

به حهق شای نهجهف ، به حهق شای نهجهف !
سهوگه‌ند وه په‌هوضه‌ی بهرز شای نهجهف !
مه‌ر نه‌وسا سه‌ودای دۆست وه پرووم نه‌کهف
نه‌قد سه‌رمایه‌ی عومرم بۆ ته‌له‌ف
نه‌دل بمانۆ په‌کسه‌ر نه‌جای دل
سه‌ر سه‌رنگوون بۆ نه‌پای سه‌نگ و گل
ئه‌ر نه‌جه‌فای دل په‌ری و ه‌صل یار
بار شانمه‌ن تا (یوم القرار)
باده‌ی زه‌وق دل په‌ی دین دل‌به‌ر
سه‌سه‌ری نی‌یه‌ن تا به‌رشووم جه‌سه‌ر
دل که‌په‌ی دل‌به‌ر بی‌زام و هوون بۆ
مبۆ جه‌مه‌حشه‌ر ئاو‌پرووش چوون بۆ ؟
هه‌ر شه‌خصی بی‌ده‌رد خال‌خاسان بۆ
لازمه‌ن جه‌حه‌شر دل هه‌راسان بۆ
بديه مه‌ولانا - فه‌یض زیاد بۆ -
ئه‌رواحش وه‌نوور لیکای حهق شاد بۆ !
چ‌ه‌رفیش واته‌ن جه‌ی ماجه‌راوه

جەي مەشق پاي عەشق مەيل و وەفاوہ ؟
 « بئى زام خەدەنگ موژەي مەھپرووان »
 « نەنگەن وە ساراي قيامەت لووان ! » (۱)
 ساچون پير عەشق بەي تەورەش واتەن
 عەشق دلبەران پەي دل نەجاتەن
 با دل ھەر زامدار نازك نازان بو
 دەبدەبەي عەشقش پۈزەي رازان بو
 (نەجەف !) توش چون من با نەبوت تەقصير
 فيكر دەردينان ھيچ نەشوت نە وير
 توش وە جەستەي من رەنجيت نە دل بەر
 پەي دل بەر رەنجت مبو وە رەھبەر
 ھەردوو نە پاي عەشق بپوشيم كەلپوس
 من (رەنجووري) ي يار تو رسوا پەي دوس

وہلامی میرزا نەجەف بو رەنجووری

نادیرەي ئەييام ! نادیرەي ئەييام !
 مەولای رەنجووری ! نادیرەي ئەييام !
 دانای پیر ھونەر دامیار دام
 شوەرەي شیرین راز شەكەرین كەلام
 ھەكیم حادیق گشت دەردمەندان
 مەخصەلدادەي خال گیسوو كەمەندان

(۱) نازان مەبەستی لەم مەولانا كە ئەم شیعەرەي لیرەدا تێھەلكیشی
 شیعەرەکانی خۆی کردوہ ، كئەبە . شایانی وتنە ئەم بەیتە لە شیعری
 مەولەوی بشدا ھەبە .

تا قهر نئى هەنى عومرت بو زياد
 فيكر خال يار هيچ نه شوت جه ياد
 به نده نه وازيت كهر دهن دهر باره م
 دوو باره كهر دى عومر دوو باره م
 ميرزام به و شاهه ئه ي فەيضه دان پيت
 سه رمه شق مه جنوون وهر كردى پەي ویت
 به حەق ئه و خال نه چاره ي ياره ن !
 به و خار موژگان نه جه رگم خارەن !
 به و ئه گريجه و خال به و گيسووي تاتار !
 به و شه و پراز نهرم يار و هفادار !
 هه رتانه قالب مه نده بوم نه فس
 تا ئاخىر سه لات هيچ نه شناسوو كه س
 تا كه ئه رواحم نه تن نه گوريزو
 چه شم چون خه زان نه خاك نه پريزو
 مه حاله ن سه وداي ياران جاني
 به ريشووم نه دل تا مبووم فاني

- ۲ -

چراخم ديدەم چراخم ديدەم
 با ئيش ديدەت بشو نه ديدەم
 نه ديدەي پر ئه سر هسرت كه شيدەم
 نه ي موژه ي هوونين نه چه م خه ميدەم
 سى رووه ن ديدەم ديدەش نه ئيشەن
 دهك ديدەم كور بو ! ئه ي ئيشه چيشەن ؟

دیدەى كام بەد بى - ئەى بەرگوزیدەم ! -
 ضەرەر یاوانان بە دیدەى دیدەم ؟
 ماچان شەو تا پۆ مدارات نەبى
 نە ئیش دیدەت قەرارت نەبى
 سا با گۆشەم کەر ، زوبانم لەنگ بۆ
 تەمامى ئەعزام بە سىاسەنگ بۆ
 دیدەم نايننا جەرگم پارە بۆ
 پۆحم نە حوجرەى تەن ئاوارە بۆ
 پەى چیشەن دیدەم دیدەش نە ئیشەن
 دیدەى من ھىما زەرەى نوور تیشەن
 درىنخ بوەردام زەر قاتل ئۆش
 بەو شەرت ئەى ئەحوال نەشنەفتام بە گۆش
 بەلى چیش کەر وون ، دیدەم بۆ فیدات !
 غەیر دۆغای خەیر نىبەن دەستەلات
 ئومیدەن بە زات بینای بانى سەر
 بە حاجەتى نوور پەسول سەرور
 بە سیدق دەروون ریاضەت کیشان
 بە شەویدارى مەولای دەرویشان
 بە زىکر ئەوصاف صوفىیان پاک
 پەرى پەضای حق پیشانى نە خاک
 بە روتبەى ئیخلاص شیخ (نىظامى)
 بە عیلم و دانش (ئەحمەد جامى)
 بە (وەیس) نازار مال لە (پیشکۆ)
 بە مەشق (پیرخضر) مەکان (شاھۆ) کۆ

(شیخ ئەحمەد) چەنى (شیخ نائى سەر)
 گشت رجاكەر بان جە دەرگای داوەر
 ئیش و گل و ژان دیدەى ئەو دیدەم
 بشۆ نە دیدەى حەرەت كەشیدەم !
 (أخى) شابالشی بکیشۆ پیددا
 هەنى ژان و ئیش نەما تۆ تیددا
 حەیفەن ئەو دیدەى سورمە رەشتەى تۆ
 ئەو نەخش موژگان زەھراب چەشتەى تۆ
 ئەسرین ییۆ لیش جە تابش دەرد
 گۆنای گولرەنگ بۆ چون خەزان زەرد
 (ئەحمەد !) جە و ساوہ دیدەى تۆ ئیشان
 ئەو جە لاش ئیشا بی وە گیان کیشان (۱)

- ۳ -

حەکیم حادیق ! حەکیم حادیق !
 یا طەیب حال ، حەکیم حادیق !
 یا پەى مەلو موور رەحیم و رازىق !
 یا تەوفىق نوماى یاران صادیق !
 یا دانای داوەر یەکتای تەوانا !
 تەصویر کیش نەقش ئەعلا تەئەدنا !

(۱) دەبین ئەم غەزەلە هى رەنجوورى نەبى ؛ چونکە نازناوى تیدا نى بەو ،
 زیاد لەوہ ئەحمەد بۆ نازناو دەشی . یان دەبین - ئەگەر شیعری رەنجوورى
 بى - بۆ شیخ ئەحمەدى مورشیدی خۆی ، کە شیخ ئەحمەدى بۆن خۆشە ،
 نووسیى .

کەس پومووز سیر کردەت نەوئەندەن
هەرچی هەن بە قەبض قودرەت بەندەن
شافی شیفابەخش هەر دەردو عیلاەت
نیازم ئێدەن قادر بە قودرەت
چونکە ئەی مەحبوب فریشتە چارە
ئەی تووڵ نەوخیز پەر لەنج و لارە
ئەی مایە مەتای زینەتخانە دڵ
ئەی قامەت عەرەر گولبۆی جەمین گول
ئەی خان سەرخیل جەرگە (بووبانی)
باز پا وە لەنج چون لەیل ئسانی
ئەی طەیر تیژ چنگ چنگال بە هوون تەر
ئەی حۆری زادە دامن پێ وە فەر
ناغافل گرتەن سەخت ئازاری
شیویان بازار حوسنش بە جاری
مناو دەم دەم بە وینە پوباب
جە نالە نالە دڵ مەو کەباب
حەیفەن جەمینش شەوق نەدۆ چون نوور
دوور بۆ سوورمە ، جام جیش گنۆ وە دوور
ئامان با گوناش نەگیرۆ غوبار
دیدەش دوور نەبۆ جە مەستی و خومار
سەر بەندو شەدەش نە کەللە سەر بۆ
پەرگەندە ئەطراف کردە پرووی زەر بۆ
خالان ماویش با عاشق گیر بۆ
مورغ دڵ وە ناز نیاش ئەسیر بۆ

قامه تش بالای بهیداخان ییزو
 جیلوهش تیر نهخش نه پرووی دل ریزو
 دهخیلن یا فەرد واقیف به هر حال
 دووکانچهی شادیش با نه بو به تال
 جه خهزانهی غەیب پیش دهری شیفا
 خه لاص بو جهی دهرده نهوینۆ جهفا
 تاکه زینت بو پهی مال باوان
 سهردار بو پهی پۆل خه یاته خاوان
 (رهنجووری) دایم دوعاوازش بو
 پهروانان ئاسا سفتهی نازش بو^(۱)

رهنجووری بهم پارچهی خوارهوه وهلامی (هیجرانی) - شیخ حهسهنی
 کانی بی - داوهتهوه .

- ۴ -

خار خەم نه دل ! خار خەم نه دل !
 خار خەتەرناک خار خەم نه دل !
 جگەر کۆی که باب دەر وون پر جه کول !
 سفتهی نار دهرده بچ دهوای موشکول !
 ئاهیر سو وه سو سووچیا ی ئاخان !
 ئاخ نه دل مهندهی جای داخمای داخان !

(۱) ئەم پارچه شیعره ی بو ئافره تیک وتوه که دیاره نهخۆش بوه ، بهلام پروون
 نی به ئەو ئافره ته کینهو چی رهنجووری بوه . هه ندیک تام و بۆنی ئەو
 پارچه شیعرانه ی (مهولهوی) دهنا به هۆی نهخۆشی خانمانی جافهوه
 نووسیونی .

پروی نیشته بيم چهنی بار دهر د
 ناگاه قاصیدی نامهی توش ئاورد
 ئەوسا که عینوان نامەم کەردەوہ
 ئایرم گر بەست نہ توی پەردەوہ
 بلیسەهی ئاھیر بەو طہور دا تاوم
 ئەسر ھۆنین گرت پۆشنی چاوم
 پەھی چیش پەھی فەرزەند (قرۃ العین) ت
 شەوق ئەفزای نیشاط پۆشنی زەینت
 شەمامەھی شەمیم عەبەر سوروشتت
 مەعصووم بئی گەرد نوور پیدایا وەشتت
 وە دام حیلەھی دیوان گێرەردەن
 عەزم یانەھی خولد خامۆشان کەردەن
 بەو شا کہ عەلیم عەللام دانان
 کەس کونہ زاتش تەمام نەزانان !
 جەو پۆوہ نامەت یاوان وە دەستم
 وینەھی بئی ھۆشان چەنی غەم مەستم
 بەلج مایەدار ، سەودای دین نہ دل
 صاحب ئەصل و فەصل ، سیادەت کامل
 مەعلوومەن جە لای گشت دانان نەدان
 ھیچ ئەمری نەین بئی ئیذن سوبحان
 زینھار سەد زینھار ئەر سەد بئی تابی
 سەرتاپا وایر ھیجران کەبسابی
 مەبادا - دوور بۆ - جە ئەندۆی دەردان
 سەردیی دین باری چون خەیاڵ سەردان

قەولو فيعل ویت نیگەهداری کەهی
هەتا متاوی شوکر باری کەهی

عاریفان خاص راگەهی دین دروست
واتشان بەی طەور ئامان دەس وە دەست :
بەندەهی خاص ئەوەن جە وەقت تەنگی
یەك پەنگی قەلبش نەبۆ دوورپەنگی
شاللا تۆ وەش بای چەنی قەوم و خویش
حەق سەبووریت دۆ نە خەزانەهی ویش
بە قەدر زەرپرات خاك ئەو مەزار
خەیر میۆ پەریت هەر سەباو ئیوار
(پەنجووری) بە حەق نیاز ئید دارۆ
جیاتی ئەهی غەم شادی جیت وارۆ

ئەمە غەزەلبیکە کە شیخ حەسەنی (کانی بی) بۆ لای (پەنجووری) ناردووە .

مەولانا جەرگم ! مەولانا جەرگم !
ئاھیری خیزا نە کوگای جەرگم
سووچنا دەروون تەن چەنی بەرگم
ییزارم جە ژین ، ئاوات پەهی مەرگم
جە شەرارەهی نار ، جە گپەهی دەروون
دوود هەناسەم شی وە پای گەردوون
ئایر ستیزا جە یانەهی جگەر
گپەهی شەرارەش چون (نار السقر)

قامت خه میدن چهنی بار خه م
جه ئه سرین پۆشا دیدم سیاته م
فه رزه ند عه زیز (قره العین) م
نوور بینایی و ، رۆشنی زه ینم
سه رمایه ی نیشاط شادمانیم بی
قوطب دائیره ی زینده گانیم بی
ناکاو ناغافل رۆی به ته قدیر
به چنگ طائفه ی دیوان بی بهن گیر
چه ند دۆعا و ئه سما و طه لیسیم و دیوبه ند
چه ند ئایه ی قورئان گشتم جه سه ر وه ند
هه رچه ند دۆعام که رد وه دلای مه لوول
جه لای خودا وه ند هیچ نه بی قه بوول
جامه ی فیراقی ئه به دی پۆشا
پیاله ی باده ی بی هۆشان تۆشا
به چه ند ئیحترام قه ومان و خویشان
به ردشان به شه هر جه رگه ی خامۆشان
جه وساو ه دیدم جه لام دوور که فته ن
کووره ی ده روونم ساتی نه سه ره فته ن
ئومیدم ئیدن مه ولانای ره نجوور
نادیره ی ئه ییام جه عالم مه شه وور
رووکه ی جاستانه ی پادشای غه فوور
شه وان ییدار بی دل بۆ نه حوضوور
بووانی ئه ورا د طائفه ی ئه حزاب
رووکه ی ناستانه ی ره حمه ت بی حساب

به دلہی حەزین وہ دیدہی بی خواب
نیاز کہی جە لای خەیریەت مەئاب
بکیاتۆ پەری سفتەم قەترەیی ئاب
با بەس بسو وچۆ ئەیی دلہی کەباب
وہرنە (ہیجرانی) تا (یوم الحساب)
رۆ بە رۆ بەتەر مکیشو عەزاب

رەنجووری بەم شیوہ وەلامی (یوسف) ی داوہ تەوہ :

- ۵ -

رۆو نە خەرابات ! رۆو نە خەرابات !
مەست سەودای دۆست رۆو نە خەرابات !
سادە جە سەودای ماسیوا جە زات !
خۆلاصەیی بی گەرد دەوای موشکیلات !
رەند بی پەروا ، پەروانەیی پیر شەوق !
جە مەیخانەیی عشق دڵ سەرکەیل زەوق !
سفتەیی نار دەرد ، حەسرت نە دڵ کو !
سینە صندوو قچەیی ئەسرار بی شو !
دەوای دڵ ئاوین پای کەشتی غەم بی
قەیس لەیل خەیاڵ ھووناو نە چەم بی
دیم کە قاصیدی شیرین طەورو خو
نامەیی دڵ نواز ئاومرد جە لای توو
وہقتی عینوانش جە ھەم واز کەردم
تەحقیق شیفا بی پەیی ئیش دەردم

زانام مه شق عه شق دانائیت که ردهن
 پات وه سه رچه شمه ی عاریفان به ردهن
 ئافهرین وه نام جه کوی که مالت
 نازکن چون ناز خاصان خه یالت
 مه عنه وی حه قیق حه کاک دانسا
 تو نام به ندهت وه ره نجوور وانسا
 که سی که ره نجوور ماجه رای ویش بو
 مبو په ی غه یران چ سوودی پیش بو ؟
 ئه رجوومه ن یا شیخ (داله پو) یانه
 وه (یوسف) مه شهوور نه رووی زه مانه
 ئه ی به نده ی موخلیص (ره نجووری) ره نجوور
 نه دلدا جاش بو فه رزه ندان ده ستوور

شیخ یوسفی خه لکی (داله پو) ئه م غه زه له ی بو ره نجووری نووسیوه .

سه رمه ست باده ! سه رمه ست باده !
 ره نجووری ره نجوور سه رمه ست باده !
 به باده ی عیرفان ره نگین سو ججاده !
 له وح دل جه نه قش ماسیوا ساده !
 ره نجووری گه نجوور خه زانه ی ئه سرار !
 نه قد دانش به خش خه روار به خه روار
 غه وواص دانه ی ده ریای مه عانی !
 نادیره ی ئه ییام بی هه متای ئانی !
 پا وه سه رچه شمه ی حه قیقی به رده !
 به سته نش نه به ین مه جازی په رده !

ئەر وە ھەقىقەت ۋا نەبەردت
 كى مەكەرد پەسەند جە فراوان فەردت ؟
 چون جەزبەى تەوفىق جە شەوقت پەيدان
 مەخفى نەمەندەن مەولام ھووەيدان
 ئومىدش ئىسدەن پەنجوورى پەنجوور
 جە دانەى مەخزەن سەرمایەى سوروور
 بنمانى ئەلطف ، بېخشى چەندى
 دانەى دەوابەخش بى دەردمەندى
 غەرەض ئىسدەن عەرض موددەعاو مەقصود
 پەى (مەولا) [جەو دىرا!] ھەم پەى (يوسف) سوود

- ۶ -

قىلەم شەرح ھال ، قىلەم شەرح ھال
 عەرض كەروون پەرىت شەمى شەرح ھال
 جە داخ دوورىت - جەمىن دانەى لال -
 ھا جە دەرووندا دل بى وە زوخال
 بىناى نە عەىن دىدەم بەرشىبەن
 نە عەىن دىدەم رۆشنى نىبەن
 مەردوم دىدەم نە كەشتى چەمدا
 ھەربال ماشاؤ نە دەرىاى غەمدا
 سوورەت پەشپوناك زەغفەرانى زەرد
 بەندەن بەندەرات دوكان بەندى فەرد
 ئەسكەلەى دووچەم بەندەن وە سورخاب
 شەستەى كەشتى بەدەن بى خەراب

پڙوڇ ها نه زه ورهق ٿاموشو ڏينت
 بهند نه فيڪر ڪار زولف په چينت
 ٿه ر خيال خال وه صلت نه بوم ياد
 هي هوو ڪوي عومرم زوو مشي وه باد!
 پيشه ي دل نه فيڪر وه صلت جا گيره ن
 هر نه فہس تاسهت نه پروي ضه ميرن
 خيال چون ڪه شتي وه صلت مدو ياد
 ٿه حوال حوسنت ناخوداي موراد
 گا غه رق لوججهي مهوج ناپياو
 گا سه رسام نه بهر دوور جه ده رياو ٿاو
 دل هر ها نه گيچ ٿهي توون تافدا
 هر دم تاف مدوش وه مهوج صافدا
 ٿه ر - دوور بو - تاسه ي دين تو م ڪه م بو
 با ناخوداي خير جه بس ماتم بو
 سه نڪ مه حروومي بگنو وه شيشم
 بي تراش ماتو ٿه لماس تيشم
 ڪه شتي و به حرو بهر مهردوم و له نگر
 صورهتو سورخاب ٿه سڪه له و به ندر
 گشت غه رق ده رياي ناموراد مبو
 په ي بي موراديم پڙي بي داد مبو
 (په نجووري) م شيفام وه خيال تو ن
 زينده گيم وه وير پڙي ويصال تو ن

نامه‌ی (ره‌نجووری) بو (وه‌لی دیوانه)!

- ۷ -

میرزای خاس‌خه‌یال! میرزای خاس‌خه‌یال!
میرزای خو‌لاصه‌ی خاصه‌ی خاس‌خه‌یال!
دانای دورشناس کان‌کوی که‌مال!
سه‌پرراف بی‌لاف باخه‌به‌ر جه‌حال!
شوعه‌رای سینه‌صاف گه‌نجینه‌ی نه‌بیات!
به‌یت و فه‌رد شیرین (شیخ‌سه‌عدی) صیفات!
جانوشین نه‌جای (جامی) جه‌وه‌ر بار!
جه‌واهیر فروش سه‌رچه‌شمه‌ی نه‌شعار!
لیوه‌ی له‌ب لال له‌یلئ به‌ینه‌تان!
شه‌یدای شیوه‌ی ناز شیرین خه‌صله‌تان!
سی‌راو زه‌ین پاک، دل‌نایینه‌طهور!
قه‌یس قه‌دیم سال، نادیره‌ی پرووی ده‌ور!
زام زه‌ده‌ی هیجران دل‌کووره‌ی شه‌رار!
ئه‌ی حه‌رفه‌ واتم جه‌لات بو ئیظه‌ار:
زیاد نه‌زومره‌ی صاحب که‌مالان
ناره‌زووی تومهن وه‌شای نه‌ودالان
دایم هه‌ر ته‌حسین که‌لام تومهن
فه‌ردت فه‌رح‌به‌خش دله‌ی غه‌م‌خومهن
(خالق‌الاشیا) ناگای هه‌ر حالهن
هه‌ر یه‌ند تاسه‌ی توم دایم خه‌یالهن

ھەرکەسىمىيۆ نەي رايگەو جيوھ
 بە ولگەو مەکان نام تو پيوھ
 تەئکيد پيش ماچوون پەرى جوستوجوت
 پەيم بارۆ ئەحوال جەستەي غەم بى شوت
 بەلى ميرزاي خاص عاقىبەت وە خەير
 تو جە بارەي من هيچ نەدارى سەير
 هيچ نەپرسى جارى جە جەستەم
 جەستەي پەشيو حال سەرتاپا خەستەم
 ئوميدەن - ميرزا! - (من بعد الايام)
 نامەي ئينشاي تو کەم نەبو جە لام
 دايم ياديوھ پەريم بکيسانى
 ئادابو؛ تەرتيب يەكړهنگ بنمانى
 پەي چيش وە نامەت دل مېو گوشاد
 يادئاوهرى کەر تا نەشى جە ياد
 جەي وەرتەر ياران ويەردەي ئەيام
 يادکەردن ياران (باقى والسلام)
 (رەنجوورى) م رەنجوور ماجەرەي دنيا
 پەي جەواب نامەي فەردت چەمەرام

ۋەلامى ۋەلى ديوانە بو رەنجوورى :

مەولاي لال شوناس ! مەولاي لال شوناس !
 مەولاي ئەولەوى داناي لال شوناس !
 ھەياس دوړناس ئەصل و نەسەب خاس !
 نەژاد پاكان (نىظامى) قيناس !

(فیردهوسی طووسی) ، (جامی) مولک جام!
(خاقانی) خه یال (ئه نوهری) ئه ییام!
(سه عدی) سوخه ندان بهر مه عانی!
(حافظ) شیراز (صائب) ثانی!
به تای بی همتای قه ییوم بی چون
هه متای تو که من نه رووی دهور دوون
(شه وکته) خوشه چین په ییدای مه عناته ن
(عیصهت) نه ئه و صاف صیفاتت ماته ن
(مهولاناظه هیر) ، (فاریابی) ی دهور
فوضه لای فاضیل نادیره ی خوش طهور
هانی چند شوعه رای ئاصف نشانان
دهرس نه مه دره سه ی عیلم تو وانان
غه وواص موحیط ده ریای عولوومی
شیر مه ته ویت مهر (مهولای رومی)
تو شاللا هنی پایهت بو زیاد
من چی شم که نام من ئاری وه یاد؟!
غه رض هر ئیدهن بوزورگیت که رده ن
نام به نده ی ویت، ئه و یاد ئاوه رده ن
ئه لبهت ویت وه حال په شیویم زانان
جه رووی ئیلتیفات نامهت کیانان
که رده نت ئیظهار ، مهولای که ره م سه یل ،
تو صاحب لوطفی یه عنی من بی مه یل
من قه سه م وه زات ئه و کهس یه گانه ن!
دائیم نام تو م ویرد زووانه ن

هرچند وه خدمت تو ناشنا نیم
 بهئی جه فیکرت لادی غافل نیم
 دل پهروانهوار جه شهو تا وه رو
 هر هانه خهیاں وه صل و دین تو
 من که هام ته رکیب عومرم نام تو
 نیشاپ زه نیم کوی که لام تو
 نادیده^(۱) حویت جا گرتن نه دل
 هر گیز جه سه و داتم دل نی بهن غافل
 که لامت سه رمه شق ئینشای زه نیم نه
 نامت بینایی هر دوو عینم نه
 لاته شبیه چون وه یس په مووده ی په سوول
 هر هام نه ته حصیل وه صلت که م و سوول
 نه و ابواجی جه و زامن دووریم
 (دیوانه) م بهنده ی مه ولای (په نجووری) م

په نجووری له وه لامي (شهوقی) دا نووسیوه :

— ۸ —

میرزای گوهرسه نج ! میرزای گوهرسه نج !
 میرزای دورشناس ! دانای گوهرسه نج !

(۱) له م شیعره و شیعری دواپی به وه دهرده که وی که تا چنه ندازه به که په یوه نندی
 نه ده بی — بی بوونی ریکخراوو په کیه تی نووسهران و نه دیبان — شاعرانی
 کوردمانی به په که وه به ستوه ته وه و ، تا چنه ندازه به که شیعری پاکو په وان
 په یامی نیوان نه دیبان و شیعر دۆستان بوه ! وه لی دیوانه نه دیوو نه ناس
 شهیدای شیعری په نجووری بوه و له دووره وه به و شیوه ستایشی ده کاو
 له ژوور شاعره به رزه ناوداره کانی جیهانه وه دایناوه .

سینه سندو و قچهی مه خزن کوی گهنج !
 دل نه ئەشکه نجهی دلبر پر نه رهنج !
 وه (شهوقی) مه نشوور ، نادیره ی دهوران !
 چون (صاحب قهران) زیاد نه ئەقران
 جهی چهند رۆان دا - میرزای میهره بان ! -
 نامیت پهی داعی که رده بی رهوان
 مه ضم و نش ئید بی : که رده بیت ئیظهار
 شیکایهت نه جهور شوخ ئاهوو تار
 سله منای سه ییاد ، وه ناصه ییاد رام
 دل نه سه ودای ئەو سهخت بی بهن سه رسام
 دیدت سه سه رده تمه ند ئاماو لواشه ن
 په ره ی دل پر هوون یه ک نیم نیگاشه ن
 هه رچه ند تو په ریش جهفات گرانه ن
 ئەو په ی خهلق خویشه ن ، په ی تو بیگانه ن
 میرزام یه په سمه ن دلبر که دل بهرد
 هه نی جهو دما خو مدو وه دهرد
 وه قتی که زاناش دل به رده ن جه لات
 وه سه د ته رزو ته ور مده رو جهفات
 هه رچه ند جه فاشان دل مدو وه چل
 به لی سه رمایه ن په ری وایه ی دل
 په ی چی ش دل وه جهور عشق خال خاسان
 خاس مبو خه لاص نه گشت وه سواسان
 ماجه رای رای عشق بی شیکایه ته ن
 ئه ر شه کوایه ش بو سه ر حیکایه ته ن

پیر پایہ دار عاشقان صاف
بہی تہور پیتم واتہن - میرزا ! - بی خیلاف
(رہنجووری) رہنجوور تا (یوم المحشر)
ہر ئاخ ئاخشن بہی جہفای دلبر

تہم غزہلہ (شہوقی) - تہحمد بہگی صاحب قہران - بؤ رہنجووری
نووسیوہ :

رہنجووری رہنجم ! رہنجووری رہنجم !
مہلووم بؤ جہ لات رہنجووری رہنجم !
تہن غہلطان جہ رہنج چون مار گہنجم
دل رہنجہی کاکول چین شکہنجم
رہنجہی من نہ غہنج تہو رہنجہ پیشہن
پہی من بیگانہ ، پہی رہقیب خویشہن
رہسم و ئاینہن قاعیدہی قہدیم :
« دلبر بہعزیشان دل سہنگہن تہن سیم »
بہی گشت تہ سہرد ، بہی دہروون گہرم
نہ کوورہی دہروون سہنگش نہبی نہرم
دہخیلم دہخیل تہی ئیرشاد دین
پیر طہریقہت نووربین یسہقین
سہردار عوششاق نہ شہرق تا غہرب
مہجنوون تہانی سہرخیل عہرہب
جام دل (جامی) (نیظامی) نیظام
تہرتیب تہرکیب بینای بادی جام
کاشیف کہششاف سپر پہنہسانی
تہفلاتوون شیعار تہرہسطووی تہانی

په نجووری موخلیص ته خه لלו ص په نجه
 په نجت په نجه که رد وه دهور په نجه
 مه علوومهن دهر دم وه فهدرد فهدردم
 عیلاجم چیشهن دهرمان دهر دم ؟
 بهختت جوانهن ته دبیرت پیرهن
 په نجووری دهر دین گشتت نهویرهن
 صهییاد مه علووم جه لای خاص و عام
 نهو ئاهووی ته تار چۆن میو وه دام ؟
 په نجووری نهو تو صهییادی ته مام
 نهو ئاهوو وه دام (شهوقی) بکه رام

په نجووری بو جه مه ناغای مه صره فی نووسیوه :

- ۹ -

میرزای مه عنی فام ، میرزای مه عنی فام !
 میرزای مووشکاف مه عنی فام !
 چه ککاک حالزان چه کیم نه پیام !
 مه یاس دور ناس ، دل پرۆشن چون جام !
 (ناصهف) صیفهت تهور ، (بهرخیا) که مال !
 (نه ره سطو) ئاداب (نه فلاتوون) خه یال !
 دل صهرف رای عه شق وه (لا ابالی) !
 په سه ندیده ی طبع شیرین عالی !
 نو سخه یی په ی دفع دهر د دل ئیشان
 بو اچوون په ریت ، زهین بدهر پیشان :

بیخ به نه فشه ی نه برۆی چه میسده
 چه نی مه غز صاف بادام دیسده ،
 به رزای تای زولف سه رگونای گولنار
 تیپ سونبولان ، موژه ی دل پی خار
 جهوز بینی وار ، عوئاب دوو لهب
 نارنج گوی زنج ، ترنج غبغب
 قهند گهر دن طهرز سه ردو گمهی لیمو
 عهرق نه مابهین لیموی عنبه ربو
 نهی دهرمانانه ههر یهک دوو دیره هم
 باوهران وه هم بی زیادو کهم
 بی صه لایه و سه حق ، بی ته شوی یه ی نار
 نه شیشه ی دلدا بگیگران قهرار
 نهوسا دل حاضر حوضوور یسار بو
 گهرم و نهرم شهوق شه مع روخسار بو
 دل جه گهرمی مهیل جوش مدو دهروون
 میوت نه و قیوام مبو وه مه عجوون
 دیره همیشه په ی دفع دهرد دل وه سهن
 دل بی نهی دهوا ره نجش عبه سهن
 (ره نجووری) په ی دل ئید عیلاج زاننا
 ها داش نه دهفته ر په ریت کیاننا

مهولانا پهی زام ! مهولانا پهی زام !
مه ره مین خاسه ن حاصل بو پهی زام !
نه جزای نه و مه ره م عه للامه ی نه بیام
مه ر که سی چون تو بزاتوش ته مام
شه ه د شه وق قلب شو پ نه نگیزه درد
چه نی تاب ته لخ نه دامت په روه رد
وه هاوان صیدق ، وه ده سته ی ئی خلاص
ته خمیرش که ران وه ته رتیب خاص
(صه لایه) که ران جه پای پایه ی پیر
پیر پر که مال نه رای حق ده سگیر
نه بو ته ی پرسوز باوه ران وه جوش
مه حکه مش که ران وه په رده ی خاموش
بپریزان نه ظهرف عه زله ت توشینی
تا دوور بو جه بای هه وای خودینی
ریزه ریزه ی صه بر ه لیمی و فه ره نگ
ته خلیطش که ران ده م ده م بی دره نگ
نه وسا وه شه رتی که م وه رده ی روان (!)
چه نی چه ن دیره م بی وه رمی شه وان
جه دیگ دان سه ر صدووق سینه
سیر بو نه ی سه ودا دایم بی وینه
مایه ی نه ی مه ره م دانای پر شو عوور
ده وای (زه بوون) هن هم شیفای (په نجوور)

پهنجووری بهم شیوه وهلامی مهلا چهیدهری داوهتهوه :

- ۱۱ -

میرزام بار دهرد ، میرزام بار دهرد
روی جبه تاوشت گرانبار دهرد
جه نهحسی تالهی شووم پهشیو نهرد
قهیس ئاسا ویل بیم جه پای ههردهی ههرد
گاسهیر کاوان ، گادین باخان
غمان مکردهم بهی تهوره داخان
مگیلام خاوخاو چون خهیاآل خاوان
مکردهم سهیران کهنگهروه کاوان
تلهآی (وهندار) دیم پهنگ کهردهن سوهیل
پهنگینتهر جه پهنگ تورکی بهژن لهیل
سهرتاپا وه نوور صانبع پهنگ کهرده
خاصتهر جه عورووس ههفته نهویهرده
مهششاطهی قودرته بهو طهورهش پهشتهن
قیاس مکردهی نوور پیدا وهشتهن
سهرتهفرازیس بی جه وهنداران گشت
ممانا وه حوور ریضوانی بهههشت
جه تورکی نهندام نازتهندازی ویش
تاوتاو ملهززا لهرزای پر نهندیش
واتم : نهی نهمام ! نادیرهی داران !
پهنگین چون قوماش خاصهی تیجاران
بالا وه والای قیمهت دارهوه
قامهت وه قوماش یهمنشارهوه

صەد شوکر وە فەيىز کارساز کاران
 تۆ کەردەن وە شەوق بالای وەن داران
 کالای کارخانەى ئاوەردەى سوویل
 ئیمسال تەمامی وە تۆ کەردەن مەیل
 جۆش دەوق و شەوق جوانی پیتەن
 نە دلێ چەمەن سەى سەهەند جیتەن
 یە چیشەن بەى طەور ملەرزى وە لەرز
 لەرزاتتەر جە تەوول تاف پای قەلەوز ؟
 دیم ئاما وە دەنگ وات : ئەى دەردەدار
 (پەنجووری) ئەولاد قەیس هيجران بار
 ستارە وازوون ئیقبال بەرگەشتە
 تاوتاو تاو غەم نە چارە وەشتە
 راستەن هام وە بەرگ سوویل پەشتەو
 بە کالو والای نوور پێ وەشتەو
 جۆش شەبابی ئەووەل وەختەن
 ئیمسال جە داران خاستەر پەختەن
 پارچەى سەرسندوق سوویل پۆشان
 وەن داران جە شەوق بالای من جۆشان
 بەى تەور بەى قانون تەمام تۆفەن
 بەلێ جە بای سەرد ئیشەو خۆفەن
 مەرسوون نە با جەى جیی پەواندا
 بوزتۆم وە کۆس دەرد گەراندا
 عوریانم کەرۆ چون وەند پراگیر
 بکەرۆم وە پەندەر جوانو پیر

واچان نه مامی جه پای ههردهی ههرده
وهیشوومه ناهال کالاش غارته کهرد (۱)

مهلا چهیدمیری دزلهیی بۆ رهنجووری انووسیوه :

میرزام دهرده ویم ، میرزام دهرده ویم
پروئی جه هیجران داخو دهرده ویم
جه کهچ نهرد طاس تهختهی نهرد ویم
جه دوود داخان ئساه سهرد ویم
قهیس ئاسا که لپۆس ویلیم وست وه شان
شیم ئه وسهیر کاو که نگه ره ی که شان
مگیلام کاوکاو سه رشیوو زاخان
سهیر مکهردم پهنگ باخان داخان
تهلی (وهن دار) دیم سوهیل پهنگ کهرده
نازک ناز ئاو وه ناز پهروهرده
پهژیدهی لیکای صونع سووبحانی
پازیان چون حوور پهوضه ی ریضوانی
مه ششاط پرشتهی مه شق ئیلاهی
پهنگینتهر جه سهول گول بانچهی شاهی
پهنگا پهنگ پهنگ مدره وشو چون لال
مله رزا تاوتاو وه شنۆی شه مال

(۱) له کۆنه وه نه ناو شاعیراندا باوه که شه په شیعر و بهر بهر کانی به شیعر
ده که نو په کیکیان باسی شتی ده کات و توانای خۆی ده نوینی ، دوابی
شاعیریکی تریش دیت باسی هه مان شت ده کات و ئه سپی خۆی تاو
ده دات و توانای خۆی نه خاته کار ، ئه م دوو پارچه شیعره ی ئیره که باسی
(داره وهن) ده که ن نمونه به کی ئه و کی بهر کی به به .

ديم بهو تهو رهزان ئاشفته شيوهن
 مهشق مامهلهي بهدحاليش پيوهن
 پهرسام : ئهي نهمام ساواي سهههندان !
 چراي شهوقو زهوق ئافتاو دهر بهندان !
 بالا ويتهي بهژن ئافتاب جهمينان !
 فهضاي فهيض ئهفزاي خاطر خهمينان !
 ماشاللا پرشتهي صونغ سوبجاني
 هاي نه شهعهبهذهي جوش جواني
 بهژنت ها وه بهرگ نوور پي وه شسته وه
 قامهت به قهدهر قودرهت ره شسته وه
 جه يومن سوهيل شاي باش تيجاران
 چون شه مدمره وشو نه دلي داران
 يه چيشه ن بهي طهور حالي پيت ياوان
 مله رزي چون توول تاف تيزاوان ؟
 جه ساي وهركاوان جاي ههنگامتهن
 خهشم خار خوف كي نه جامتهن ؟
 نهمام وات : ئهي قهيس جهرگ پاره پاره
 دوور كهفتهي زامن ، جه زيده ئاواره
 سمكوي سياست صهف ئاراي دهردان
 سهرسام صهرعيي پاي ههردهي ههردان !!
 پراستهن هام وه بهرگ سهوزو سووره وه
 وه كالاي زه ربافت پرشتهي نووره وه
 شهمع شهو فاتوس وهرموغارانم
 سالار سهه رتيب سوپاي دارانم

بوچوون پهریت دهردم چ دهردهن :
خه وفم هر جه باد و هیشومهی سهردهن
متهرسوون نه (با) جهی درهنگه دا
شیشهی نیشاظم دۆ وه سهنگه دا
عوریانم کهرۆ چون طهریدهی (وهند)
جه دلچ داران بکهروم وه په نهد
واچان : نه مامی جه پای وهرزاخان
بازار و هیش و هیشووم کهرد داخان !

- ۱۲ -

یاران پهروانه ، یاران پهروانه
خاص باسیشان بی (شهمع) و (پهروانه)
یهک جه یهک مدا تهویبخ و تانه
هر یهک وه پهنگی مگرت ویانه
ئهووهل پهروانه واتش چهنی سۆز :
ئهری بیناییم شهمع شهبئهفرۆز
تۆ ویت مزانی من پهنج بهردهنه
زووخ تۆش دلپیش زووخاو وهردهنه
سهرگهشته و شهیدای شهمع چارهی تۆم
ویلو و سهرگردان زید ئاوارهی تۆم
دهور مدۆم ههردهم وینهی دیوانان
بهلکه بوینوون شهوقت جه یانان
جه هرکو وینووت ئهر شهو بۆ ئهر رۆ . .
پپر مکهم پهرواز پهری و هصل توو

یەند سەودای دینت جە لام ضەرورەن
فیکر رای مەردەن جە بارەم دوورەن
تۆ یەند بێ ئینصاف کەمتر ویرەنی
یەند پەیی بەدبەختیم نە تەزویرەنی
سۆچنیم وە نارقەھر بەیرامی
لاقەیدی جە بەخت فیکر بەدنامی
شەم وات : ئەرێ وێڵ ھەرزەیی جەفاکیش
دیوانەیی سەرسام شەیدای دەروون پێش
پاسەتەن تۆ پەیی مەن یانە وێرانی
بەتەر تەر نە قەیس قەدیم زەمانی
پەیی مەن سەودابار سیاسەت بەستەیی
پەیی مەن سەرتاپا وە ھیجران خەستەیی
مەن جە تۆ بەتەر دەروونم پێشەن
ھەرکەس خەبەردار نە حال وێشەن
میش وێنەیی تۆ دەروون پێر داخەم
پەیی تۆ ھام پەریق ھیجران و ئاخەم
پەیی تۆ ئاویتەم نە سەرچەشمەیی غەم
پەیی تۆ ئەسیرنم پەوانەن نە چەم
بەلێ تۆ بێ فام مەست و مەغروری
نە ئاداب و رای عاشیقان دووری
جە بەزم خانان ، خوسرەوان ، میران
جە تەکیە و ئوطاق شاھان وەزیران
جە ھەرکۆ شەوقم جیت مەو ئیظھار
پێر مەکی پەرواز وێڵ سەودابار

نه وپرو ناموس نه عار هه ن جه لات
 بئ په رده و شه رمی هیچ نی به ن حیات
 بئ نه دهب په ی وه صل ویت مووزی وه تاو
 من جه حه یاو شه رم متاووم چون ئاو
 عیلاج هه ر ئیده ن ویم دوور که م جه عار
 بسوچون جه ستته وه شه راره ی نار
 تا عیبره ت گیران عاشقان په کسه ر
 بئ نه دهب نه بان په ی وه صل دلبر
 (په نجووری!) ئه ی باس شه مع و په روانه
 عه جه ب په ندیوه ن نه پرووی زه مانه (*)

(*) به گویره ی ئه وه ی هه ندی له پارچه شیعه ره پیشوه کان وه لآمی دوستانه
 (په نجووری) بوون و ، له وه لآمی نامه کانیدا بویان نارده . . ده بوو ئه و
 وه لآمانه له په راویزدا دابنرایه ن ، هه ر به و هیوایه یش ژماره م بو داننه نان
 که وابج ، به لآم به هوی نه خو شکه وتنی لاپه ره ریکخه ری چاپخانه که وه ئه و
 کاره نه نجام نه درا ، له گه ل داوای لیج بووردندا ئه م ناگادار کردنه وه
 پتویست بوو .

فولکلور

- ۱ -

روئ صهییادان پر مه کر عهییار
یانهشان وه گهرد خودا بو قهههار !
واتشان : (باز) ئاما جه تووه
ئاشیان بهستهن وه قوللهی ککوه
بازیوهن ته پرلان پر لهنج و لاره
بی جلخ و گهردهن هه نه شکاره
هه ر یه ند صهییادان هونه ر نمانان
گیر نه بی وه دام ، دام وه خار شانان
منیش جهی فیشته ر ریزه ی جه رگم بو
چون نازیه تداران سیا به رگم بو
سه وائیم سه ر دا پای شکار باز
دل په ری ئه جهل ئاما وه په رواز
شیم وه لای یاران قه دیم مه ندهن بام
وه مایه ی مالم سه ندم ده ستی دام
پرووم کهرد وه ههرده ی سای بهر موغاره ش
پرای ئاما و لوای سه با و ئیواره ش
دام نیام سه وه ویم شیم نه پیوار
دیم که په یدا بی بازی بازی کار

ناغافل ديا ٺه و پاشه دا
 ديش که ها مورغي نه سهر داشه دا
 شاخا وه شاخدا قووه ت دا وه بسال
 چه رخواو لوول وهر د پره وان بي دهر حال
 چه رخ دا وه مورغ دلهي زام به سسته
 دل پريا نه دام ، دام بي شکسته
 باز مورغ دل بهرد وه صهد لارو قين
 پاره پاره دام په خش بي نه زه مين
 من بي نيختيار به رشيم نه و جاوه
 چون باز وسسته کان قووقووم نياوه
 ٺه و جهي قووقووي من ده هشت نياوه
 شي وه سهر قوللهي بهرز بي ماوه
 ياران صه ييادان مورد مه رده بان
 چون من مورغ دل شا با باز به رده بان !
 پهي چيش ٺهي ته دبیر پهي من که ردن ساز
 تاقی نه که ردن به دواز وه به دواز ؟
 ياران (پره نجووري) م پره نجم بي بهر بي
 دل ٺه سير باز جای پر خطه ر بي

- ۲ -

زليخا بالا ، زليخا بالا
 پوي صوب سه هر نما نا بالا

پۆشسا سهرتاپای بالا به والا
 پهی عهزم طهواف (ئیمام سهروالا)
 (سهربهند) تهیار کهرد (پووشین) بهسته وه
 خهم دان وه زولفان دهسته دهسته وه
 تایی طورهی کهمهند (بههرام گۆر) گیر
 طوغرای حهلقهی زولف بۆ مایهی عهبیر
 پهخش کهرد نه ئهطرف گۆنای گۆل صیفهت
 لهزرنا چون توول نازک ئهه و قامهت
 (مقنعه) ی کهتان دا نه پرووی دهماخ
 بهند کهرد جه لای سهر (لاگیره) و (چهناخ)
 (سنجاق) سیمین دا نه درز نهه و
 (کلیل) دا نه تهخت پهسهندهی خوسره و
 دیده وه (سورمه) ی سوبجان پهشته وه
 (جام) شاهجام گرت وه مشته وه
 وهقتی نیگاش کهرد ئهه و جام بئزهنگ
 سهیران کهرد جهمین پرشتهی خودا پهنگ
 زانا سهرتاپا چپوش نیین کهم
 نهوسا کیانا هامسهران کهرد جهم
 چهنی نهو حالان تورکی توول نهندام
 راهی بی پهوان پهی پهوضهی ئیمام
 وه شیوهی شیرین شوخ سههمگین
 ساراو سهرزهمین پر کهرد نه بۆی چین
 ههردان ، ههلهتان ، یهکایهک طهی کهرد
 تا تهشریف وه پای پهوضهی ئیمام بهرد

جە پاڭكۆي مەقام پەروضەي دامەن صاف
 ئاوەرد ئەو خەيال شست و شۆي كلاف
 چون خۆري زاي حوور شي وه دەور حەوض
 داخل بي وه حەوض چون سۆنەي سەر سەوز
 نازك ئەندامان يەكايەك تەمام
 شست و شۆ كەردن چون ئەو گول ئەندام
 ئەوسا هەم پۆشان بالا بە والا
 تەشريفشان بەرد وه پای (سەر والا)
 هەر كەس پەي موراد وه ئيمام لالان
 جەمىن نە ساي سەنگ (سەر والا) مالان
 هانا يا ئيمام دوعا موسستەجا
 جە پای بارگەي تۆ ئيدمەن رجا
 چونكە ئەي نەمام پەري زاي بي گەرد
 وه پای بارگەي تۆ ئيلتيجاش ئاوەرد
 نیازم ئيدەن قەبوول بو نازش
 حاصل بو جە لات وايەو نیازش
 پەي خاطر شادی شاي شيرين خالان
 (پەنجووري) غولام (مەحمود سەر والا) ن

- ۳ -

قەيس قەتران پۆش ، قەيس قەتران پۆش
 روئى بە وينەي قەيس قەتران پۆش
 سەوداي دين يار نە دلدا دا جۆش
 تەوەللا جە لام فام و عەقل و هۆش

وئیل بيم وه چۆلدا شيم وه پای ههرده
خه يلی دهورم دا وئیهی ژاروهرده
ناگاه ديم په می جه ئاهوو تاران
جهيران زادهی جهیرر وه حشی قه تاران
قه تار کام قه تار؟ گشت نه ساردی سل
هر سمکوشانهن پهی دهر کهندهی دل
گشت جهلدو چاپووک جهه ندهی پر لهنج
وهی واز وهی جو پهی دل بهر وه پهنج
من که ديم نه و پۆل ئاهووان بهر
شيم وه که داره نه ته رسام جه شهر
که فتم وه چۆدا به وئیهی چۆپان
وه چۆپی وازان گشت وه لام ئامان
پۆسه شان زانا چۆپان سارام
دهم دهه نه دهورم صهف بهستن تهمام
ناگاه سهرده لیل قه تاره کیشمان
دهوای دهر د سهخت دهر وون پرئیشان
نیاش که رده وه شیوهی من ناسان
چون تهیر تیژ بال بهرز بی تهواسان
هامسه ران واتن: پهی چیش باز بهردی؟
مه ربوی صهیادی نهی جادا کهردی!
وات وه هامسه ران: نهی چۆپان شیوه
قهیسه ن قهیس! قهیس پهی ئیسه ن لیوه!
وهی ویانووه ئامان وهی ههرده
تهمای زولفو خال خاسمان کهرده

ئىد كە شنهفتن تهواسان جه ههم
 دهم دهم پهم كهردن ، ئاوين بين نه چه
 بهو تهوور فيرار بين نهوجا به ويشان
 هيچ كەس نه زانا چيش ئاما پيشان
 من مام چەنى دەرد پەي حەسرە تەوازي
 صەد جار زياتر وه مەرگ ييم پازي
 ئەك ئەي ماجەراي ئەي ساراو هەردە
 ئەي سەير بي سوود ئاماو ويەردە
 يا حەي بەشق ناز لەيلئەبەينەتان
 بە يەك پەنگي عەشق مەجنوون مەينەتان
 ئەي سەردەليلەي سەر نه قەضا گيل
 دايم جەفاوار پەي مەجنوون ويل
 گيرش دەي وه دام صەياديم بەي زوو
 (پەنجووري) ئىدەن نيازش وه توو

- ۴ -

ميرزام وەردەييم ، ميرزام وەردەييم
 پوتى جورعەي زووخ مەجنوون وەردەييم
 مەشتى جە ئينشاي صەمان كەردەييم
 چون فەرهاد نه فيكر سەير وەردەييم
 جويەي بەهرامى وه بەرك پۆشاييم
 شەربەتى جە دورد ياران قوشاييم

(مصاله) ی یاران کهردم موکسه مهمل
تاج مهجنوونیم پیکابی چون تسهل
پۆشاییم ئەسباب دهردینان دهرد
که مه ر بهسته بیم چون مهردان مهرد
تفهنگی نه کار (بهکتابی) قهدیم
(قوناخ) زهرنیشان (لووله) صاف جه سیم
(کیش) و (دهرههه) راست (چهخماخ) کوورهی نار
دهنگ و نهعه بهرز ، گولله دوور قهرار
شانام وه شاندا واتم : ئەللا خیر
روو نیام نه پای ههردهی گهرمهسیر
یاوام وه یاتاغ یورت غسهزالان
جا پراوگهی قهدیم مهجنوون خهیالان
ههرچهه ند دهورم دا نیشانی نهدیم
تهكدام وه سهنگی تهمام عاجز بیم
ناگاه دیم نهسیم چون ههکیم یاوا
بۆی چووزهی سونبول نه بینیم ساوا
زانام به تاقی یه بهشارهت بی
پهی دروستی کار خاص ئیشارهت بی
نه سای سهنگهوه سهه کیشام ئەو دهر
پای ههردهی دامان سهیر کهردم یهکسهه
دیم وهلهد وهحشی تاک تهنها گیل
توند طاف تیژ ، تار پای رهویل
ها جه داماندا کهل چه رهندهشهن
چووزهی گول چون دل گیر بهندهشهن

دەم دەم دەم دەم مەدا وە پەپەری گولدا
 سات سات سەم مینا وە سەر سونبولدا
 گا پەپە قەتاران نیش وە بەرەن
 گا قنیات بە وەلگ گولان تەپەن
 بێ مدار جە ویش ئەو وەحش ساوا
 ئاماتا وە پای پارێزم یاوا
 مینش نە سە سەنگ دەس دام ئەو تەفەنگ
 بێ هەناسە بێم وینە سەسیاسەنگ
 چەم دام وە جاسووس نیشان پاس کەردم
 ئەرواح (بەکتاش) وە یاد ئاوەردم
 پەل نام وە پەپە پای تەفەنگەدا
 گەپە نار خیزا نە رووی سەنگەدا
 دیم ئەو وەلەد وەحش نە کەردش گوریز
 خەڵطان بی نە خاک واتم : دەس مەپریز !
 مەعلووم بۆ جە لای یاران دڵدار
 سەییادان سەید دەست و دڵ تەیار
 ئارۆ جە هیمەت ئەو دەردەداران
 شکارم پیکار چون میرشکاران
 یاران (پەنجووری) م سەییاد سەیدم
 هەنی جە وەسواس دنیا لاقەیدم^(۱)

(۱) ئەم پارچەیش یەکیکە لەو دیمەنەکانی زۆر لە شاعیرانمان خۆیان لێ داوە و شێوە و رێبازو کەرەستەکانی راوی کۆنیان بۆ باس کردوون و لەم رێگەوێکە لەو حەیکە فۆلکلۆرییان بۆ نەخشاندوون . (میرزا شەفیق) یەکیکە لەو شاعیرانەکانی لەم دیمەنەدا خۆی تاقی کردووەتەوە و گەرەوی بردووەتەوە .

نهوسوهیل داران نهوسوهیل داران
ئیمسال دل جه دهرده مهینهتان داران
مهخیزه پهیمان چون ههرده جاران
مهریژ ساراو دهشت کهژو کوساران
هر وقت بهرمشی پهی پرشتهی ولات
چه نی ویت ماری جه (یهمن) خهلات
نه ، نه باهر رات نه گنۆ به (یهمن)
پهی پهنگ پژی عهرز من بو به یهمن
قاصیدان دستور په نهان بو به ویت
ئیتتظاره نان چه مه رام نه ریت
یهک مه نزل بو سهر دهر وون من کهر
چه ند کالاش تیدان بوینه یه کسر
بنیش نه زوقاق بهنده رخانهی دهرده
واز کهر دوو کانا کالای سورخو زهرده
صندووق سینهم خه زانهی پای دل
لوولهی پارچه ساز بهر پهسای گول گول
یهک یهک نه لوانات کالای هیندو پوم
ویت ئیختیار کهر من نی بهن نه رجووم
(سورخی) جه هووناو دیدهی پیر هوونم
(سهوز) جه سهوز ناه سرد دهر وونم
کالای (زهرده) نه پهنگ زهرده دهرداره
(گول گولی) نه زووخ جه رگ سهده پاره

جه گۆشهی دهروون سیای قهترانی
(فیلی) جه کۆی فیکر پهردهی پهنهانی
تا موددهعاتهن رهنگ پوخته و خام
رهنگا رهنگ توپتوپ لووله کهر تهمام
جهمال کالای کۆگات تهیسارهن
چه حاجهت وه رهنگ یهمنی شارهن
باوهر قهتاران وه خهروارهوه
ههی کهر حهمالان وه کۆلبارهوه
بارکهر تهلمیتان تهلیل بهستهی رهنگ
پرووکهر نه ولات به زهزمهوه دهنگ
ویت چون چهرخچی بشو وه رهزان
بیهخشه کالای گولنار وه خهزان
پارچهی رهنگارهنگ والای عهجهبتار
تهقسیم کهر پهری کهشو کۆهو دار
ئر رهنگیت کهم بی سوهیل نهپرای حهق
تو بیتاوان بهر من کهران نهستهق
ئر وه موددهعات رهنگپژی کریسا
نام هیچ رهنگیت وه کهم نهبریا
با جارچیت جار دۆ به ولاتاندا
به مولک و ماوای خهم خهلاتاندا
ههرتا (رهنجووری) ها نه سۆزو ساز
کهس دووکانچهی فهرد ویش نهکهرو واز
تا چهندی ئهییام عارینان خاص
سهپرافان دهور یاران دورناس

ئافەرىن واچان نە فیکرو فامم
بوانان پەى ھەم فەردو کەلامم
(پەنجوورى) م دووکان دانەى بىن گەردم
سوەیل ولاتان پەنگ کەرۆ فەردم^(۱)

(۱) پەنجوورى لە زۆر جىگەدا بە شىعەرى خۆيدا دەنازى و پەسەندىان دەکات،
بەلام لىرەدا گەببوتە پۆپەى ئەو نازىنەم و پازى نى بە تا دەرگای دووکانى
شىعەرى ئەو بەتاک بىن کەس درزى کە لە بەرى خۆى بکاتەوہ .

ره‌نگی گول و میوه

- ۱ -

چراخ نه‌وسوهیل ، چراخ نه‌وسوهیل
ئارۆ سه‌ر کیشا جه کهل نه‌وسوهیل
ره‌نگ پژی باخان هم ئاورد وه مه‌یل
په‌ری گوشادی خاطران کهیل
ته‌لمیت کهم‌خواو دیای یه‌مه‌ن‌شار
جه هر مه‌تاعی چند هزار که‌رد بار
ئه‌وه‌ل سه‌ر صندووق توپ ته‌لا تار
به‌خشا وه باخان نه‌مامان دار
مه‌تای قیسه‌تی قوماش سه‌رشار
ره‌نگا ره‌نگ ره‌نگ که‌رد هر ره‌نگ وه چند تار
ئابی و ، ئه‌ناری و ، ئه‌بییه‌زی و ، ئه‌بری ،
به‌لخی و ، بلووری ، بادامی و ، به‌صیری ،
تاری ته‌تاری ، ترنجی ، ته‌رزی
جه‌وزی ، جه‌وزائی ، جامی و ، جنگزی ،
حه‌وضی ، حه‌یاتی ، حه‌یبی ، حوبسابی
حووری ، حه‌مرائی ، حه‌ئه‌ب‌حه‌سابی
خاری ، خواره‌زمی ، خوخی ، خارائی ،
ده‌نگی ، ده‌به‌نگی ، داری ، دارائی ،

زهردی په نوډی زه نگی ، زه پښه فتی ،
 زولفسی ، زه راوی ، زه پښی ، زه فتی ،
 رژی ، رژاوی ، ژارا په ننگ په نگی ،
 سلخی ، سماقی ، سلخی ، سیوه نگی ،
 سهوزی ، سه راوی ، سه سونی ، ساری ،
 سلکی ، سنه و بهر ، سپی سفاری ،
 شه هدی شیرینی ، شه کهری ، شاری ،
 شیروان شماقی ، شیراز شکاری ،
 صافی صدووقی ، صهیری صابوونی ،
 صوبجی صوراحی ، صهدهف ستوونی ،
 طیفلی طوفه یلی ، تو م سار ته لائی ،
 ظهرفی ظهرفی ، ظیللی ظیلیائی ،
 عه طری ، عه نهری ، عه بیری ، عاری ،
 غه یی ، غه بنه بی ، غه وری ، غوباری ،
 فیلی ، فندقی ، فلنلی ، ماشی ،
 قه بضی ، قلیجی ، قاشی ، قوماشی ،
 قهوسی قه زه چی ، قیری قه لائی ،
 قامیشی ، قاری ، قرمز قه بائی ،
 کاشی ، کشمیری ، که بکی ، ره ننگ کائی ،
 که هره بی کاریز ، که تان کالائی ،
 که بکی ، که بابی ، کوونی ، کافووری ،
 کاخی ، که توونی ، کلافده ستووری ،
 له علی ، له یله نگی ، لهوزی ، لاولاوی ،
 موری ، میخه کی ، مه خه لی ، اماوی ،

میسکی ، مه تایی ، مه عدن مه عاشی ،
 مهرجانی ، قرمز ، مرواری ، ماشی ،
 ناری ، نه باتی ، نووری ، نه وروزی ،
 نهفتی ، نیقابی ، نه عنای فیروزی ،
 وه لگی ، وارانگی ، وه بیری ، وه رامی ،
 ههرزی ، ههراتی ، ههشی ، ههرکامی ،
 لالی لالهیی ، لانی ، لاهووری ،
 لاتی ، لاجیوهرد ، لاشی ، لاهووری ،
 یه شمی ، یاقووتی ، یهنگی ، یه مهنی ،
 چیچی ، چووزهی ، چاره چه مهنی ،
 گولی ، گولناری ، گهوری گومرایی
 به نه فشی ، نه طلّس ، طهرزخورمایی ، ...
 هه نی ماباقی رهنگان جه صد رهنگ
 نه وسوهیل پهی رهنگ باخان کهرد ئاههنگ
 ئه ی رهنگه بهخشا تهمام وه داران
 هه نی ماباقی کیاست وه شانان
 ولات به ولات به ندر وه به ندر
 ئیقلم به ئیقلم تهمام سه راسه
 تا حوکمش یاوا خهلات بهخشان کهرد
 شاخان و باخان کهشو ساراو ههرد
 سوهیل ههرژی وهقت رهنگرژی باخان
 ژی خهلات بهخشان داخان شاخان
 ناگا وهیشومهی شیت هالنهزان
 سهر کیشانه کهل چون ههرامی بان

نهوسوهیل پرووکهرد جه رای یه مهن شار
 بارگو و بارخانهش گشت مه ند نه هوار
 هه وای توف توند و هیشومه ی شهردوز
 رهننگ پرژی سوهیل یه کسه ر کهرد ئالوز
 زله ی زیرو بهم خیزا نه کاوان
 شیوه ن ئاخیز کهرد نه پای خیاوان
 کالاو والاشان ته مام کهرد عوریکان
 و هیشووم نه مامان گشت وست وه گریان
 توف باد سهرد به و طه وره تاو دا
 رهننگ پرژی سوهیل گشت دا وه ئاودا
 هه رکه س بینایش حق نه کهردن کور
 هه وای نه فس شووم جیش نه سه ندن زور
 مزاتو ئه ی عهیش دنیای دهنی مهیل
 گشتش به تالهن چون پرشته ی سوهیل
 ئه ر سه د عهیش و توش دنیایت جه مهن
 خاطر ت نه کونج سینت بی خه مهن
 وه قتی و هیشوومه ی مه رگت نیش ت نه بال
 وه شی پرووی دنیات به کسه ر مبو تال
 واته ی (رهنجووری) رهنجوور رهنجه ن
 چون پرشته ی سوهیل رهنجش بی گهنجه ن (۱)

(۱) رهنجووری له م پارچه شیعه ردا په نا ده باته بهر نهوسوهیل و گولو دارو دره ختی که ژو کتو تاده ستهلانی خوی له ناوی رهننگو شتو مو رهننگ ریژیدا بنوینی ، دیاره ئه م کاره ی شی زور پیروزمه گه لئ رهننگو ناوی بو تومار کردووین که لیره دا نه بی - ناومان نه بیستوون و به خه یالماندا نه هاتوون . دواایش له دامینی پارچه شیعه رکه دا له باسی

چراخم وه سههر ، چراخم وه سههر
نهووههار سههردا سهردى شى وه سههر
يهك يهك گولالان (ايض) و (احمر)
نه سهردهى كاوان بهرامان وه بهر
يهند زهوق پرووى دهشت جوش داشان نه دل
وه وهلك نازك شق كهردن پرووى گل
پهى زينهت ئهفزاى كهو كه بهى وه هار
شكاوان گولان پهردهى سهنگو خار
هر من مهندهنان بچ نهنگو نامووس
جه دين ديدار دوست ويم مهئيووس
نمهيووم وه جوش سههودايى وه گول
پاره كهم پهردهى دوورهنگى جه دل
واصل بوون وه دين شاي كهتوون خاوان
واچان (پهنجوورى) وه حوضوور ياوان

شهمال وه شاران ، شهمال وه شاران
ئامانهن شهمال مشى وه شاران
موژدهو بهشارهت به وه لاي ياران
واچه زمستان حوكمش دياران

→
نهوسوهيلهوه دهگهريتهوه بو لاي (زهديو تصوف) و بچ بايهخى دنياو ،
ژيانى ئهم دنيا وهك ژيانى پهنگهكانى نهوسوهيل دادهنى كه وهيشوومهى
پايز چونيان دهپيچيتهوه ، مهرگيش ئاوا ژيان كوئايى بچ دينى .

چونکه زالم بی کوتاه مه نزل بی
هرچهند جه برش کهرد ئاخر باطل بی
صه یفی ها ویهرد هیچ نه کهرد ئیثبات
رهنگ (خضراوات) نیشته نه پرووی ولات
هه وای زه قوومات یه کسه ر بی به دهل
خۆر هات نیشته نه بورج باره گای (حه مهل)
زمستان ئاههنگ کوچ و بارشسه
خۆف زه مزه مهی شای وه هارشه
هه رکهس دهر دینه ده واش ناپهیدان
په ی دیدار دۆست دیوانه و شهیدان
با نه بۆش ته قصیر ئامانتهت فه رزه
نیشانه ی طوغرای نه ووه هار عه رزه
سو پای نه و به هار نه پای کۆساران
ته مام ئیظه هار نه چون نه ووه ل سالان
هه نگامه ی ده لیل واده ی ده لاله
وه قته عه رزه حال بباد شه ماله
ئه رنه به ده ستوور زمستان سهرد
هه ر کاتی ماچان نه و به هار ویهرد
هامین منیشۆ نه ته خت شاهی
رهنگ نومامبو وه گاوو ماهی
(رهنجووری) شیوه ی به هار بی ظوهوور
شابۆ کهس نامش به یۆ نه رای دوور

شهمال زویرم ، شهمال زویرم
یه چندئی وهختن جه تو زویرم
جه بی وهفائیت ته مام دلگیرم
جه فاکاری تو هر هانه ویرم
په ی چیش تو خو ویت وه حالم زانای
چند جار دهفته ربه ند دیوانم وانای
من هر جه و پروه ستاره م بی چهفت
نه صیم جه دین یاوه ران دوور کفت
زند غه ریبی که رد م وه ماوا
سرم نه یاتاخ جای مه جنوون ساوا
په ری گشت کاران تو که رد م ده لیل
هر وهخت هر بی وهخت وه تو بیم ده خیل
چند پو پیت لالام چند شه و دادم که رد
چندئی ئیلتیجام وه لای تو ئاوه رد
تو چون بی مه یلان هیچ نامای وه لام
نه په رسای نه حال ماجه رای دنیام
وینه ی بی فامان دوور جه وه فاو میر
گاشیت وه کوسار گا وه گهرمه سیر
قه سم وه بارگهی بهرز ئیمامان
شهمال تو هر گیز خاصیت نه فامان
نه رای هیچ که سدا صفات نه به رده ن
دارووت په ری دهر د هیچ که س نه به رده ن

مہرہمت نہ زام ہیچ کہس نہ ساوان
جہ تۆوہ پراحت وہ کہس نہ یاوان
غیر جہ شانای وہ لگک بہرزہ نہ مامان
ہہنی ہیچ کاری جہ دستت نامان
عہبہث دہردینان منالان وہ تۆ
شہمال! توو جہ کۆو حہ کیمی جہ کۆ؟!
ئینشاللا نہ زہوق پرووی دنیا دوور بای
وینہی (رہنجووری) خاطر رہنجوور بای

شین و لاواندنه وه و پیا ه لدان

کاتی شیخ نه حمه دی بون خوش له شیخانی عه والان که مورشییدی
(رهنجووری) بوه ، نه خوش نه بی ، رهنجووری نه م غه زله ی نووسیوه و
دوعای بو کرده وه .

- ۱ -

بی شییه و مانه ند ، بی شییه و مانه ند !
یا شای بی شه ریک بی شییه و مانه ند !
یا تای بی همتا ، بی فهدو فهرزه ند !
یا تاک ته نه سا بی قه ووم و پیوه ند !
(یا دائم اللطف خالق الاشیا) !
یا قه یووم به زات قه دیم دانا !
یا طه یب دهر دهر ده داران گشت !
یا موره ککه بساز نه جزای هه شت به هه شت !
یا نه قاش نه قش نه شیا هه رچی هه ست !
نه زهل تا نه به د (کل شی) به ده ست !
ئومی دم ئی دهن دانای کولل حال
ئهی شیخ شاباز به (نه بدالان) مال
ناغافل گرتن ئازاری ته مام
جه ئازار نه و دل مه ندهن سه رسام
سه ردهن سه داو بانگ هووه ووی دهر ویشان
دهر ویشان مه ندهن خاطر په ریشان

باجه تی ذات طهیب ئەکبەر
هەم بە نوور پاک پەسول سەرور
جە خەزانەی غەیب شیفای پیش دەری
جە ئازار سەخت خەلاش کەری
نەشیوۆ بازار تەخت سەرداریش
بەر نەشوۆ نە دەست دام دلداریش
شیخزادان زەلیل دوور جە باب نەکە
کۆمە ی قەوم و فەرد دل کەباب نەکە
دەرویشان خەریک کووچە ی غەم نەکە
سەرمەستان سەرمەست پای سەم نەکە
صۆفی یان سەفیل سەرگەردان نەکە
موریدان موختاج نامەردان نەکە
تەریقە ی شیخان کەم پەونەق نەکە
پراگە ی حەق ناسان وە ناحەق نەکە
ئە ی پەوشت و پرا بی پەهەر نەکە
یەتیمان بی کەس دەربەدەر نەکە
بی وایە و مەلبەند پروو نە چۆل نەکە
زەعیفان وە دار پای داھۆل نەکە
ئە ی بازارو زەوق ئە ی زەوق و نیظام
نەشیوۆ جە هەم تا خەیلی ئەییام
چرای دینداریش دائیم گەران کە
تێخ هیمەش هەردەم بێران کە
دۆستانش دلشاد هەردوو دنیا کە
ماواشان نەهر جەننەت ماوا کە

تاكه (په نجووری) نه پرووی دهور دوون
خاطر ئازاد بو، یا بینای بیچوون

له ستایشی شیخ نه حمهدی بون خووشی مورشیدیدا وتویه .

- ۲ -

جان نه ئودالان، جان نه ئودالان !
یا شیخ شههbaz جان نه ئودالان !
نیشته جای شیخان و بهردهی سالان !
صه فابه خش قلب صافی خه یالان !
خه لیفه ی موطلق نه راگه ی طه ریق
طه ریق جه لای تو یاوان وه ته حقیق
شه ریعت دائیم گوفته ی په واتنه
طه ریقت کردار دوور جه ریاتنه
مه عرفهت سۆزه ن نه پرووی خه یالت
حه قیقت ته حقیق بی یه ن وه حالت
طه ریقت شه ریف قوطب گه یلانی
قایله ن په ی تو وه خه لق بنممانی
سلووك ته سلیم (ئه لوانی) دل به نده
به وینه ی به یداخ تو که رده ن بولنه نده
واته ی (قصیدی) تو وانای ته مام
پروقه ی (رفاعی) تو زانای ته مام
شه رح (شاذلی) تو کامل وه نده نده
مدارات جه ده ست (مداری) سه نده نده

داد. (هله ندر) سساباز تهجريد
جه پرووی دنياوه تو کهردهن جهديد
طهريقه تداران ئساوات وازتهن
سهرداران موحتاج يهك نيازتهن
صاحب موريدان موريد راتهن
بولهنده دهماخان پابؤس پاتهن
عالمان وه عظم مشنهوان وه گوش
بهریشان نه فيکر پراگهي عهقل وه هوش
ئر نهفس ، ئهر وجود ، ئهر فيکر دنيا
يهکسر جه لای تو نيهن ناپهيدا
جومعه و جهماعات (تهجد ، اشراق)
صهومو ، نهوافيل ، شهوو پو ئيغراق
ئاداب و تهرتيب بي زيادو کهم
يهکسر جه لای تو تهمام بي يهن جهم
جه هر سلووکي شارهزای دینی
جه هر بابهنی شیرين شیرینی
شيخان نزيك ، دهرويشان دوور
پهري پابؤسيت میان وه ضهروور
جاذيبهت بهو تهوور دل مدونه گاز
ماوهرو موريد نه شامو شیراز
ولگهي (کوردستان) تا وه (کهرکوک) شار
بهند بي يهن وه دام صهياديت تهيار
(ئهرييل) و (مووسيل) تا سهرحهد (شام)
تو وه شيخ عهصر مزانان وه عام

عاريفان وهفتي مکه‌ران سه‌يران
 جه شیرين طهوريت ممانان حه‌يران
 پایه‌ی حه‌لیت یه‌ند به‌ستن له‌نگه‌ر
 ویه‌ردن نه‌ حه‌د نویشته‌ی ده‌فته‌ر
 کاملان ماتهن جه‌ کوی که‌مالت
 که‌س نی‌هن واقیف به‌ سپرر حالت
 ساده‌ صۆفی‌یان کوی گیسوو نه‌ دۆش
 ئەوسا نه‌ حه‌لقه‌ی زیکرت مدهن جۆش
 جه‌ پرتاو ره‌قص ئەوصاف کاران
 جه‌ شه‌وق پرشنگ ئەه‌و وه‌ش ئەطواران
 جه‌ سه‌دای هووه‌ووی بازگ سه‌رمه‌ستان
 جه‌ ئای‌ئای ده‌روون دل وه‌ خه‌م خه‌ستان
 سه‌زگه‌و که‌ش و کۆ گشت مگیران تاو
 دل جه‌ ده‌رووندا متاوۆ چون ئەاو
 چونکه‌ به‌ی ده‌ستوور شیرین ته‌رتیبی
 په‌ی ده‌رده‌داران رای دین طه‌یبی
 ئەه‌ی به‌نده‌ی ضعیف (ره‌نجووری) ره‌نجوور
 سه‌د فه‌رسه‌خ نه‌ رای خاصی که‌فته‌ن دوور
 ئومیدهن لوطفی بکه‌ی نه‌ بارش
 واران فه‌یضت وارۆ نه‌ جه‌ جارش
 وه‌ سه‌یلان لوطف خاطر شادش که‌ی
 جه‌ی دام دنیا سه‌ره‌ئزادش که‌ی
 جه‌ هه‌ردوو دنیا کارش ئاسان بوۆ
 قه‌بوول بارگه‌ی خاس خاسان بوۆ

(رهنجووری) ئەم پارچە شیعەری لە لاواندەوێ شیخ ئەحمەدی
بۆن خوۆشی مورشیدیدا وتووە .

— ۳ —

دنیای بەینەت کەم ! دنیای بەینەت کەم !
دنیای ناشنەخت شەرطو بەینەت کەم !
سیای دڵ نە سەنگ سەنگۆی سەستەم !
خاین خوونخوار خەلوەتخانەیی خەم !
عەجووزەیی عاجز ، پۆست روو کەنیا !
تەپڵ بەدنامیت نە هەر جا ژنیان !
زۆش زۆش پەوشت هەزاران کۆشەتە
مەککار جادووی دەست وە هەوون پەشتە
بێوێ حیلەساز ، باکیرەیی پەرفەن
نەژاد هەوون پەشت سەر نە قەلب کەن !!!
بەدبەختی نەردبەزیت چۆن نە کار کەردەن
هەر جەو پۆ خالیق تۆش ئیجاد کەردەن
هەر تاوێ ئەببام چەندی ویااران
نە گەلگۆی گەلگەدا گشتت سیاران
ئەببیاو روسبۆل ئەولیایان گشتت
شاھان ، شازادان ، حوکومەت وە مەشت
عاریفان خاصان سەپرافان صاف
ما باقی گیاندار جەیی قاف تا ئەو قاف
یە کسەرت ئاوین خاک سیا کەرد
ئاسیا و ئاسا گۆنای گشتت هەرد

مه‌کرو هس نه‌بی کرده‌ی هزاره
 هم به‌لابازیت ئاو مرد نه چاره
 هه‌ور هه‌ون‌پریزیت ئه‌وده‌رنالان دا
 وارا وه سه‌رکوی پای نه‌بدالاندا
 قوطب قائیمه‌ی ولگه‌ی کوردستان
 باده‌ی قه‌لب صاف زومره‌ی سه‌رمه‌ستان
 مایه‌ی موریدان پیرو جوانان
 شه‌مع شه‌بستان پؤل په‌روانان
 بینایی دیدی به‌صیرت داران
 فه‌رح به‌خش قه‌لب حقیق ئه‌طواران
 سه‌راو چه‌شمه‌ی طه‌ریقه‌ت‌بازان
 په‌هنومای رای حه‌ق حه‌قیقه‌ت‌وازان
 مورشید رای دین نادیره‌ی ئه‌ییام
 خه‌لیفه‌ی موطلق عه‌موود ئیسلام
 شیخ شیرین‌طه‌رز ، پر ئادابو ته‌ور
 وه‌رکه‌ندی عه‌موود عومرش وه صد جه‌ور
 پیوار په‌رده‌ی خاک سیات که‌رد
 [ئه‌وده‌ر !] شه‌وق و زه‌وق ده‌ور دنیات به‌رد
 شیخ‌زادان زه‌لیل چه‌م پر نه‌ ئه‌سرین
 موریدان مه‌لوول خاطر ماتسه‌مین
 هه‌رم نشینان مه‌ندن بی خزمه‌ت
 وه‌ی رۆو وه‌ی هاوار تا رۆی قیامه‌ت
 خاک وارا وه فه‌رق فیرقه‌ی دلداران
 ئاخ ئاخ و داخ داخ تا رۆزگاران

ئەو ھەم ۋەس نەبى چەرخ پىر گەزەند
 پەنجەت ھەم پەرى (شېخ تىمار) شەند
 سەيد پاك دىن خۆلاصەى بىژەنگ
 رووت نىا نە رووى ئەلجەدسەراى سەنگ
 ئەو ھەم ۋە ھەر حال دىناى بەدئەطوار
 دامىت تەندەۋە پەى (شېخ ساتيار)
 عايىد ۋەش طەرز ، قائىم تەقواۋ دىن
 نە گلکۆى گلدا خاص كەردت ئاۋىن
 ئەى ھەر سى شەخصەى ۋە (ئەحمەد) مەشھور
 طەرىقەى راى دىن پىشان بى مەعمور
 فانىشان كەردى جەى دىناى فانى
 حەيف حەيف ۋە صد حەيف تا قەرن ثانى
 تاقى ئەلامات تارىكى دىنەن
 ۋادەى ئاخىر (ئەند) ، (عىن اليقين) ەن
 مروتەن ئامان ھەى داد ھەى بى داد !
 ھەى چۆن بىشوو ھەنى كەس دلشاد !
 ھانا ۋە داناي قەيىوم ئەكبەر
 قەدىم قائىم بىناى بانسەر
 وىرانت كەرۆ دىناى دەلى طەور !
 تا خەلق نە دەستت بەس بكىشۆ جەور
 ئىنشاللا ۋەختەن كۆتا بۆ بازىت
 خالى بۆ حوققەى جاي حىلەسازىت
 نە يەك رۆ (فەرەنگ) ، يەك رۆ (ۋەھابى)
 گرانى ۋە شۆرش رۆمەلخەزابى

په گشت نیشانه‌ی ئاخر ئه‌ییه‌یامهن
 علامات شووم په‌ی خاص و عامهن
 چونکه دونیای دوون توی (مظهر) په‌ی گشت
 هرچی پیت و اچوون حه‌قم هانه‌ی مشت
 (په‌نجووری) تا واد ئاخر هه‌ناسان
 هر ئاخ ئاخشه‌ن په‌ی مهرگه‌ی خاسان^(۱)

۱۲۱۹

په‌نجووری ئه‌م پارچه‌ی له لاواندنه‌وه‌ی (زه‌بوونی) - سالیمان ئاغای
 زه‌نگنه - دا وتوه .

- ۴ -

زایل‌ه و شین بو ، زایل‌ه و شین بو
 دل‌ه با کارت زایل‌ه و شین بو
 ماوات کونج غه‌م ، دیده‌ت نمین بو
 وه‌س سه‌ودای دنیا جه‌لات شیرین بو
 زمین دهر ئه‌و گهرده‌ش دنیای ماته‌مین
 چون هامسه‌رانت په‌کسه‌ر که‌رد ئاوین ؟

(۱) لیره‌دا جگه‌ له شیخی بو‌نخۆش په‌نجووری شین و لاواندنه‌وه بو دوو
 شیخ ئه‌حمده‌دی دیکه‌ ده‌نووسی که‌ په‌کیتکیان دیاره‌ شیخی تیماره ، که
 په‌نگه‌ گوندی تیماری قه‌رده‌داغ بیت ، به‌لام به‌ داخه‌وه شتیکی ئه‌وتوی
 دهرباره‌ نه‌نووسیون بزاین کئ بوون و چ دهوریکیان گیراوه !

له‌سه‌ر پارچه‌ شیعه‌ره‌ که‌یش نووسراوه‌ که‌ ئه‌م شیعرانه‌ی له‌ سالی
 ۱۲۱۹ی کوچیدا وتوه . واته‌ ئه‌و پیاوانه‌ له‌و سه‌رده‌مه‌دا کوچی دوابی‌بان
 کردوه .

يهك يهك توشاشان جورعهی جام مهرگ
 ساکن بین نه خاک چهنی زام جهرگ
 جه (زهنگ زوانان) قهديم کوی که مال
 مه نده بی شخصه (بهرخیا) خیال
 ئیسمش (سلیمان) موهر غم نموون
 مبهردن نامش (زه بوونی) زه بوون
 شاربع وه رای شهرع ، سالیك طهرق
 صاحب جه زبه و حال ، روو نه رای حهقیق
 شه و تا پو جه زام دهروون زاریش بی
 دایم جوهدو جهخت په زای باریش بی
 قایلنه و اچوون جهی دهوردا تاق بی
 خصوص و داغمدار (عبدالرزاق)^(۱) بی
 نهصل و نه سب پاک طاهر طینهت بی
 پهی زهنگ زوانان^(۲) تهمام زینهت بی
 سینهش پر لولووی کس نه دیده بی
 واتش جه لای عام بهرگوزیده بی
 دهروونش سه رکهیل کان گوهه بی
 فهدش پهی فهدان وهش چون شه کهر بی
 ناغافل نه جهل په ریش نازل بی
 حه یاتش نه رووی دنیا ناقل بی

-
- (۱) ده بی نه (عبدالرزاق) ه کی بی ؟ لیره وه هیچ دهرناکهوی بو ، ئیره ییش
 نه بی په ردهی تاریکی ریگهی هموو هه و ئیکی برده ته بهست .
 (۲) نهوانه بی دیالیکتی زهنگه نه دون . به لام نه بی له چی به وه به (زهنگه)
 بووتری (زهنگ زوبان) ؟ نهسه لیکو لینه وهی نهوی .

عزیم سهرای خولد قهصر جهنمت که رد
رؤحش نه کهوثر جام شهربت و مرد
حق به فضل ویش رحمتی که رؤ پیش
شاد که رؤ رؤحش ئه و لیتای ویش

کاتیک عبدوره حمان پاشای بابان له شاری (حیلله) بهند بوه رهنجووری
تهم غزه له ی بؤ نووسیوه .

- ۵ -

شمال شنیار ! شمال شنیار !
شمال شه و گهرد شه میم شنیار !
شهن که رده ی شکه نج گیسوی لوول یار
شانو تانا کهر به رزه ی موغار
بؤ وه شتهر نه عطره بیران ییزه ن
بؤی ئه شه دبووان پهای وی ئاخیزه ن
مه حرم په رده ی په رده نشینان
زینت ئه فزای ذوق خورشید جه میان
گوستاخ یاتاخ ، جانه پیواران
پازدار ئه سرار مابهین یاران
شادی به خش قهلب دهرده داران گشت
کلیل قاپی پازیار وه مشست
چون شای جهوانان گوش دهر به واتهم
شه رحیم نویسان سه رکه یل ماتهم
په وان به راهی چون بهرق ره هوار
مدارا مه کهر تا وه (بهغدا) شار

نه بارگه‌ی خاصان بوازه هیممهت
 پرووکه‌ر نه ماوای قه‌یس پر بهینهت
 ده‌ور بده‌ر نه مولک (بابل) بی‌نه‌ندیش
 بشۆ وه جایئ (حیلله) ماچان پیش
 شه‌زادئ جه نه‌سل به‌گزاذه‌ی (بابان)
 جه نه‌وه‌ی ئۆجاغ مالیک ریق‌سابان
 والی ویلایهت (گشت کوردستان) هن
 ئیسیم شه‌ریفش (عه‌بدویره‌حمان) هن
 ستاره‌ی به‌ختش قیران نه‌حسه‌ن
 جه (حیلله) ی دنیا نه (حیلله) جه‌بسه‌ن
 بشۆش نه‌و خیدمهت وینه‌ی خیرخواهان
 باوه‌ره وه هم ئاداب شاهان
 جه‌ودما عه‌رض‌که‌ر ئادابان سه‌خت
 سه‌رگه‌شته‌گی حال ، به‌رگه‌شته‌گی به‌خت
 واچه : ئاغایان نه‌دیمان خاص
 خاصه‌ی غولامان قۆچاغ ئیخلاص
 - دوور بۆ - قورعه‌ی فال نه‌رد نه‌حس شه‌ندن
 نامه‌ی نائومی‌د به‌خت تۆ وه‌ندن
 تکه‌ی زووخ نه‌ تۆی پژه‌ی دل وه‌ردن
 پابۆس دامان خواجه‌ی تۆ که‌ردن
 چه‌ند که‌سئ چون کۆر ئومی‌د وه‌ دیده
 به‌ ویر تۆوه بین ئاره‌می‌ده
 جه‌ خۆف ئاسیب طه‌عنه‌ی ئه‌غیاران
 ویشان ئاوین که‌رد نه‌ گوشه‌ی شانان

مات و سه رگه ردان په رگه نده و فيرار
بي صه برو ئارام وينه ي دهرده دار
پول خال خاسان په روه رده ي سه هه ند
سه رسام بين نه جه ور زه مانه ي پر به ند (۱)

- ۶ -

نه ووه هار سه ننگه ن نه ووه هار سه ننگه ن
مه ر تو دهر وونت نه سيا سه ننگه ن
يه چ ويرو فيكر كالاي ره ننگه ره ننگه ن
هيچ نمه زاني خاطران ته ننگه ن
خه به ردار نه بيت جه نه ندوي دلان
نه كه له ي كاوان و ناراي گولان
نه ئيمسال ماتم چون تم كو به ستن
دهر وونان وه زام خه ته رناك خه ستن ؟
دوودي هه ناسان وينه ي كوي (گودروون)
سه ر نيا نه پاي دائيره ي گهر دوون
په ي چيش چيش واچوو زوان بپرانه ن ؟
گرگر سه ر تا پام گرپان گرپانه ن

(۱) به داخوه ئه م پارچه كه نيشانه ي هه ستي نه ته وايه تي و به لگه ي
خوشه ويستي سه رو كي خو مالي به . . ناته واومو ره نكه نه گهر به ته واوي
ده ستمان بكه و تا به چه ند په رده ي له باسو خوا ستي ميژوويي گرنگ
هه لبماليابه به لام بليين چي ؟! له نوسخه ي ئه سلدا ليرمه دا په ربه كه دپاوه
كه نه بي له گه ل پاشماوه ي ئه م پارچه دا هيچ نه بي دوو پارچه ي تريس بي
فه و تا بي .

(قطب عين الحق) ولگه‌ی کوردستان
خه‌لیفه‌ی طه‌ریق حه‌قیق په‌رستان
نادیره‌ی نه‌یام نه‌وه‌ی ئوچاخان
سولطان سه‌رته‌خت شیرین قوچاخان
شیخ جانوشین قه‌ریه‌ی (نه‌بدالان)
که‌ششاف نه‌سرار روموز خالان
قووت قووه‌ت به‌خش پوچ مه‌دهوشان
ته‌شرف به‌رد وه‌ شار جه‌رگه‌ی خاموشان
خالی که‌رد سه‌رای خه‌لوه‌تخانه‌و جا
شی نه‌رووی پیوار شاد بی وه‌ ليقسا
شیخ‌زادان ناشاد ، موریدان زه‌لیل
ده‌رویشان دل‌پیش ، صوفی‌یان سه‌فیل
په‌رده په‌روه‌ران بی‌په‌رده مه‌نده‌ن
نه‌قش نائومی‌د پابوشش وه‌نده‌ن
مه‌ر سه‌دای رۆرۆی شه‌وان بی رۆ
زایه‌له‌و فوغان وه‌لوه‌له‌ی بی‌شوو
نه‌ووه‌هار شه‌مال عه‌رز نه‌که‌رد جه‌لات
به‌ی ته‌وره‌ ره‌شتی ته‌مام سه‌ریساط
مییا تویش چون من خه‌رقه‌ی ماته‌می
بکه‌ردای وه‌ به‌رگ نه‌ رای ه‌اممه‌می
نه‌ ره‌شتای ولات ناوه‌ردای گولان
گولان سیابان وه‌که‌ خه‌سته‌ دلان
نه‌ تو سوپای گول بکه‌ردای داخان
نه‌ سه‌وه‌یل به‌ ذه‌وق په‌رشتا باخان

پەي مەرگ مەولام كەش و كۆھو دار
 گشت سىابەرگ بان وینەي ئاذىبەتبار
 مینچ تا رۆي مەرگ سىا بۆ بەرگم
 تكت تكتىۆ زووخا و نە جەرگم
 (رەنجووری) جە داخ دەروون بوریانەن
 (جوغد) ئاسا چۆل گەرد خدیش گریانەن^(۱)

رەنجووری ئەم پارچەي لە لاواننەھەي میرزا محەمەد (وہلى ديوانہ) دا
 وتوہ :

— ۷ —

ھامسەران ماتم ، ھامسەران ماتم
 يە خەيلی وەختەن دل جە غەم ماتم
 مات و پەشيو حال روو نە ظولماتم
 پىزار جە شادی رووی سەريساظم
 بەندەن بەندەران دوو کانیچەي فەردم
 کو بەستەن چون کو کۆکۆ کۆي فەردم
 لىلاوہن سەراو سەرچەشمەي زەينم
 تاريكەن تەمام رۆشنى عەينم
 سەردەن کوورەي گەرم دەروون ئاھم
 قەلاخين جە دوود جەرگ سىياھم

(۱) ئەم پارچە ديارە شيوہنە بۆ شاعير تىك بان مەردىكى گەورە ، بەلام
 بەداخوہ پارچەكە ھىچى لەسەر نەنووسراوہ و نازانين بۆ كىن و تراوہ ،
 تەنھا ئەوہندە ھەيە نووسراوہ كە لە سالى ۱۲۲۲ى لىدا و تراوہ . بەلەن
 باسى (ئەبدالان) ي تىدايە ، تۆ بلىيى دوو جار شيوہنى بۆ شىخەكەي
 — شىخ ئەحمەدى بۆن خۆش — نووسىيى ؟

پهی چیش ؟ پهری مهرگ میرزای زهمانه
 مهنشور نه عالم (وهلی دیوانسه)
 شوعه رای وهش کهلام ، نادیره ی تهییام
 دیوانه ی پر عقل (میرزا وهلی) نام
 صاحب بهیت و فهدرد کامیل کهمال بی
 نهظم و کهلام تهر شیرین خه یال بی
 شوعه رای باش صراف زهمانه و دهور بی
 جه گشت شاعران تهی عصره بهور بی
 نه ناخوان بهزم خانو وهزیر بی
 فهدردو بهیت رهوان ، رهوشه نضه میر بی
 چرای (باجه لان) مولک (دهرنه) بی
 هامقیران تهو جهی قهرنه نه بی
 ناوازش بهرز بی نه گردین شاناران
 بولهند کهرده بی نام نامداران
 وه عه شرت (گیتز) بی به لئی وهش تهرز بی
 نام گشت عه شرت جه فه یضش بهرز بی
 (زهند) و (زهنگنه) و (جاف) و (پالانی)
 گشت خاطر شاد بین بهو قه یس ثانی
 صهدای شوعه رایش جه عام مهنشور بی
 شیعرش شیرین طهرز (سه عدی) ده ستور بی
 خال خاسان زید (بنکووره) و (زه هاو)
 نازداران مولک تهی ناو تا تهو ناو
 دائیم دلشاد بین به واته و فهدردش
 نهدر عه شق باز بین نه تهختی نهدردش

سینهش چون صهدهف گهنجینهی دور بی
 دهروونش جه کان معریفهت پر بی
 زووان رهوانان (زهنگه) هم (زهند)
 جه واته و فهدش هورمه گرتن پهنه
 حهیف حهیف نهی چهرخ چهواشهی چهپگهرد
 میرزای نادیرهی رۆی نهیامش بهرد!
 بادهی مهوت جه دهست جازستان توش کهرد
 دنیاش ئاست وه جا، جاش وه خاموش بهرد
 کئی بۆ دمای نه ویش وه قهیس واتۆ؟
 کئی رهسم و قانون مهجنوون بواتۆ؟
 کئی دهرۆ تهعریف بالای نهو حالان؟
 کئی پهی دلبران دل دۆ وه تالان؟
 کئی پهروانه بۆ پهی شه جهمینان؟
 کئی واتۆ نهی گیسو و موشکینان؟
 کئی وه بای شه مال بلاتۆ چون لال؟
 کئی رشتهی سوهیل بارۆ نه خهیاآ؟
 دمای مهوت و مهرگ میرزای پر مایه
 نهی رهسم و تهوره گشت مبو زیاه
 خوداوهند به لوظف بهخشۆ گوناش
 (جنة النعیم باقی) کهرۆ جاش
 (رهنجووری) پهی مهوت میرزای (دیوانه)
 هر ئاخ ئاخشن نه پرووی زهمانه

صوفی گه ری

- ۱ -

تانهی بهدکیشان تانهی بهد کیشان
نه داروو تاقت تانهی بهد کیشان
میوشوون کالای کوهنهی دهرویشان
مشوون وه چۆلدا چون دهروون ریشان
نه وهر موغانان نه ئاواپی دوور
مرازوون یانی بایه قوش دهستوور
هرچی خه لقی کهرد گشتش مکوو تهرک
قنیات مکهروون چه نی زووخ جهرگ
سیاسه ننگ سهخت منیه و ژیر سر
سر منیه و پیوه هر شه و تا سهحر
په ی ویم منیشوو بی فیکرو نه ندۆ
نه نه ژنه وای بهد ، نه دین بهدگو
پهری ویم - یاران ! - نهی فیکره م کهردهن
مه لان نه چۆلدا هو گشت نه مه ردهن
ئیمه یش چون مه لان جانسه وارانی
مویاروون نه چۆل نهی عومر فانی
تائه و رۆ ده وای (په نجووری) م کار بو
تا ماوای نیشتم پای وهر موغان بو

چراخم سالان ، چراخم سالان
قیسمت و نصیب روئی جه سالان
وه دیدهی نمناک وه دلهی نالان
شیم وه ئاسانهی رهوضهی (خالخالان)
ئهوسا وه رهوضهی شهریش یاوام
جهمین چون جارووب نه رهوضهش ساوام
تا تاوام لالام زاری و شین کهردم
دوو دست پهی نیاز وه بالا بهردم
واچی رهنجووری ئه ر صد دیوانه
ها دهخیل کهفتهی ئهی ئاستانه
بویهر جه کردار شووم مهخوولش
ههنی جهی دما بکه ر قه بوولش
ستارهش جه بهند ظولمات خه لاص کهر
ئه ر صد ناخاسه ن ناخاسیش خاس کهر
ئینشالا رجات جه لای کردگار
مهقبوولهن مهقبوول پیر خاطر دار
ئهوسا (رهنجووری) چه نمناکتهن
غولام یه کهرنگ رهوضهی پاکتهن

چراخ دهور دوون ، چراخ دهور دوون
داد بیداد جه دست جهفای دهور دوون

یه‌ند په‌ی په‌ی پی‌م دا جام زووخ و هوون
ها بی‌م وه هام‌سه‌نگک رسوایی مه‌جنوون
مه‌جنوون هه‌را‌خاص بی مه‌کانش پی‌د بی
بی‌په‌روا جه تیر ره‌قیب زی‌د بی
په‌ی ویش مگی‌لا سارا وه دلواز
مه‌ژنه‌فت هه‌گیز جه به‌دوازان راز
به‌لی من سزام خه‌یلن به‌ستن کو
جه بی‌مه‌یلی یار ، جه واته‌ی به‌دگو
جه تاوشه‌ست تیر نه‌زان هه‌والان
وه‌ختن زینه‌گیم بشو وه تالان
تا زنده‌م وارده‌م زووخاوو هوونه‌ن
(ره‌نجووری) ره‌نجم هام‌پای مه‌جنوونه‌ن

— ۴ —

چراخم ناشاد ، چراخم ناشاد
تا‌که‌ی بنیشوون چه‌نی غه‌م ناشاد ؟
ئه‌ر بو جه رووی لوظف باوه‌ریم وه یاد
پایه‌ی بزورگیت هه‌م بو زیاد
که‌سانن ژه‌وه‌ر که‌ردی یادشان
وه نیم‌نیگای لوظف که‌ردی شادشان
ئه‌وانه‌یچ چون من که‌فته‌کاری بین
را غه‌له‌ط‌که‌رده‌و شه‌رمه‌ساری بین
چونکه‌ تو که‌ردی مه‌یل جه باره‌شان
چه‌تر غه‌م دوور که‌فت نه رووی چاره‌شان

ئەر جە گشت فېشتەر من شوومەن چارەم
تۆ لوظفې زىياد بىكەر جە بارەم
تاكە (پەنجوورى) كۆتا بۆ دەردش
ساكن بۆ؛ سزاوھە ناسەى سەردش

- ۵ -

چراغ دىل جە غەم ، چراغ دىل جە غەم
دىل بەى دەردەوہ منالۆ جە غەم
مەجنوونو فەرھاد نەنگ و نامووس كەم
پېشان مواچان : ئافەرىن ، ھەردەم
(مەجنوون) خۆ (قەيس) بى فەرزانەى دەور بى
ھەر ئەوسا زەرپەى ئالوودەى جەور بى
تاو دەرد نەبەرد جە ھەوصەلەى تەنگ
ھەم وئىش پەرسوا كەرد ھەم (لەيل) دا وە نەنگ
نەتاوا تاوشت كۆى غەم كەرۆ توش
وئىل بى وە چۆلدا وئىش كەرد فەرامۆش
(فەرھاد) جە تەصویر (شاپوور) بى خجىل
گوروفتار نەقش (شىرىن) بى بە دىل
وہقتى بار دەرد نە دلدا تاو دا
طاقەتش ناوہرد شى وە (پەراو) دا
جە ئەندۆى دەردان ھەر قولەنگ شانا
تا قولەنگ وئىش گىانش ستانا
ھەم وئىش كەرد ھىلاك ھەم شىرىن بەدنام
كردەشان ئىدەن مەشھورەن نە عام

هەر مېو شاباش دلەي من کەردەن
بەتەر تەر جەوان گيرۆدەي دەردەن
هەم بار مەینەت ، هەم طەعنەي بەدکار ،
هەم جەفای بێ شو ، هەم ماجەرای یار
گشتش ها نە دۆش ئەر صد ئازارەن
هیمای نە جای ویش وه ئیختیارەن
(پەنجووری) جە داخ دل کەر ووو هون
ماچان ئافەرین فەرهادو مەجنوون

- ۶ -

چراخ ئەي دەردە ، چراخ ئەي دەردە
دل خەيلی خارەن جە دەس ئەي دەردە
جەرگەي عاشقان جەي وەر و بەردە
ماچان : ئافەرین پەيشان بێ پەردە
نەز یە چۆنەن چیششان کەردەن
گرۆي عەشقشان بە چ تەر بەردەن
کردو کارشان گشت ها دیارەن
بەلێ پەي کەسێ دل خەبەر دارەن
یە کیشان (قەيس) بێ ویش کەرد و (مەجنوون)
تاو دەرد نە بەرد و ئیل بێ نە پای توون
جە ئەندۆي دەردان طاقت نە بێ پيش
شی وەحشیان کەرد وە هامپراز ویش
یە کێ (فەرهاد) بێ شازادەي چين بێ
ئەوسا گوروفتار نەقش (شیرين) بێ

پروو که رد نه هه ردهی (په راو) وه بئ تاو
 کوه تاشیش مکه رد وه بئ خوردو خساو
 وه قتی جفای عه شق تاو نما نا پیش
 سه بووریش ناو مرد که ردش قه صد ویش
 شاباش جهی طاقات دلهی من دارو
 هر پوین چه ند بار غم جیش موارو
 جه بار طه غنه ی ره قیبان خار
 جه به دبه ختی به خت جه بئ په حمی یار
 زیاد ئهی دهرده دل که ردهن وه گه رد
 ماچان ئه وان خاس (په نجووری) بئ دهرد

- ۷ -

دلّه کوی دهردان ! دلّه کوی دهردان
 چونکه وه جه ستتهت کو به ستنه دهردان
 نیشه نیت چیشه ن ، ویل سر گه ردان !
 قه یس ئاسای قه دیم ویل بهر نه هه ردان
 وینه ی ئه بدالان پووست لونگ نه کول
 دهور دهره په ی ویت ساراو دهشت و چول
 به لئ به شهرطی عه زمی ئهی ریت بو
 ئه ساسه و ئه سباب دهر ویشی پیت بو :
 عاسای ده ستگیر ، خه رقه ی سه تر پوش
 تاج بئ کیبری ، لونگ خه م نه دوش
 جام چل کلیل ، جزدانو ، جل به ند ،
 سه نگ قه ناعهت ، خر خال و ده ست به ند ،
 پرشته ی ته سلیمی ، که لپووست ، که شکول ،
 که مهربه ند زنجیر ، که دووبه ند نه قول ، ا

جبهی پارچه دۆز ، شیر قوللابه نند
 سیجھی یهك هزار ، چلیپاو ، کهمه نند
 موورهی مؤبته طهور ، حهلقهی زوننار طهرز
 پیلاوو ، پاییچ ، گیوهی مارنه گهز ،
 شاخ نهفیر نه شاخ کۆبی مه کانسان
 ماباقی نه سباب دهرویشان زانان ...
 یانه گشت ته مام موهه ییا پیت بو
 هیمهت پیران په فیهق ریت بو
 پهی ویت بگیله شاران ولاتان
 بشوو مه جلیس هیجران خه لاتان
 دهوردیره نه قلیم دهوران ههستی
 بهلکه خه لاص بای جهی خودپه رستی
 فارغ بای نه جهور رای به ندبازی
 شای شاهان نه وسا لیت مبو پرازی
 (په نجووری !) بی نیست ههستیت مه حاله ن
 جوهد نیست کهر ههستیت خه یاله ن (۱)

- ۸ -

دله دلداران ! دله دلداران !
 دل دهره نهو دل وینهی دلداران
 هوشیار به لادی چه نی هوشیاران
 بدیه وه کوشین هامه ران یاران ؟
 کون نه قریپاو خویش ؟ جه کون هامه ردان ؟
 کون ناشناو دوست ؟ کوشین هامه ردان ؟

(۱) لیره یشدا په نجووری که ره سهی دهر ویشی و نه بدالیمان بو تو مار ده کاو
 دیمه نیکی نهو جوره که سه مان له به ردمدا قوت ده کاته وه به خوی و
 عه ساو که شکول و ته زیج و که مه نندو که مه ربه نندو پوزموانه و گیوه و ...
 تاد ... موه ، که نرخی نه م کاره ییش لای خاوه نی خوی له کیش نایب .

نه چه یه ن ئه ی عومر مه عموره ی دروست
 به له هووبازی به رشوت نه دست
 شه وو پو وه هم هر بال مشانان
 مورغ پوچ نه کاخ به دن پرانان
 نه بورج قه لعه ی عومر شیرین کار
 هر نه فس خشتی ماوه رو به وار
 ئیسته چون ته حقیق زانای بی درو
 چون لاف تیژاو عومرت مویسه رو
 پروو که نه ئاداب واناو زانایی
 تا بگنو ئه و چنگ پای روشنایی
 ئادم ئه و که سن واناو زانا بو
 ئه وساه و کردار خاس ئاشنا بو
 واتای نازانا ئاشیرین شیوه ن
 زانای بی کردار دار بی میوه ن
 مه ولای (بیساران) قه برش پر نوور^(۱) بو !
 ئه رواحش به زه وق لقا مه سروور بو !
 بدیه جه عیرفان چ دورپیش سفته ن ؟
 په ی واناو ، زاناو، که رده ، پیش گوفته ن ؟
 « وانا په ی زانا ، زانا په ی که رده ن^(۲) »
 که رده مگیرو که ل دوما ی مه رده ن «

(۱) لیره وه دهر نه که وی که (بیسارانی) پیش (۱۲۲۱) ی ک - میژووی دانانی
 نه م شیعه - کوچی دوا بی کردوه .

(۲) لیره دا (ره نجووری) به بیکی شاعیری نهر بیسارانی تیه لکیشی
 شیعه کانی خوی کردوه ، به لام جیگه ی داخه که دیوانی بیسارانی تا
 ئیسته چاوه ری هی هلو دهر نه تی نه وه بی ریگه ی له چاپدانی بو خوش
 بکری !

مه علووم بۆ جه لات دله عيرفان بۆ
واته ي عاريفان وه ندم پهرئ تۆ
واناي بي زانا زاناي بي كه رده
چون نه قش خاكن باي شه مال به رده
چونكه راي عيرفان جه لات بي ئيظهار
زاناو زاناييت باوه ران نه كار
(ره نجووري!) وه سهن وهس گوفتارت بۆ
گوفته كوتا كه ر كرده و كارت بۆ

- ۹ -

دله دانايي! دله دانايي!
حه رفي مواچوون پيت جه رووي دانايي
ئر سه وودابازي مه بهر هه رجا بي
بنمانه ئاداب نه بيت رسوايي
به و طهور نه راي دوست بكيشه مه ينه ت
كه س پيت نه و اچۆ بي وه فاو به ينه ت
مه شو نه سه وداي په روانه و بولبول
ئيد ويل و رسوا، نه و شهيدا و سه رچل
بولبول جه هه ر كو موينو يه كه گول
مشو وه بي باس مينشو ش نه چل
ته پل به دنامي نه رووش موانو
عارو نامو نه نك گشت جيش مستاتو

ویش رسوا مېو گول مدو وه نهنگ
ئاخر هم مېان جه هم خاترتهنگ

پهروانه صهد بار جه بولبول بهدتهر
ویل و سهرگردان ، رسواو دهر بهدهر
دايم دهور مدو وينهی ديوانسان
نه بهزم خانان شاهان سولتانان
جه هر کو شوعلهی شه وينو وه چه
فیکر نامو نهنگ جه لاش مېو کم
پهړ مدو پهرواز مېو بې درهنگ
بې پهروا جه باس حياو نامو نهنگ
چونکه بې بهرين جه نامووس و عار
ئاخر مسو وچو وه شه رارهی نار
ئاداب عاشق مېو په نهان بو
چه نی رهزای دوست ویش سهرگردان بو
وه طهرز ئاداو شیرینی و نهرمی
بیاوو وه وهصل دلبر وه گهرمی
وهختی چه نده ییام تن دای وه مهینهت
پهړی وهصل دوست نمای بهینهت
ئهووهل جه لای دوست پایه دار مبی
صاحب وهفاو بهین یعتیار مبی
حاصل مودده عاو کام پهوا مبی
قایل پهړی وهصل نهو ليقا مبی

ئەر سەودا بازى بەي تەورەن ئەحوال
ئەرنە (رەنجوورى) وئىش كەر وە زوخال

- ۱۰ -

دلىھ ئىرەنى! دلىھ ئىرەنى!
ئەر جە مایەي نەقد دانش ئىرەنى
چون وە دانسە و دام مۆبەت گىرەنى
ویرى كەر پەي ویت ئەر وە ویرەنى
گۆش وەي رازە دەر پەي تۆ وە مایەن
پەي دین و دنیات سەر مایەي وایەن:
سەودای دلداریت ئەوسا مدۆ سوود
پرای راستان نەكەي وە پراگەي مەردوود
بدیە جەي وەر تەر ماجەر ای یاران
وہی پرای جادە دا چ تەور و یاران؟
(قەیس) بی وە مەجنوون جە مەیل لەیلین
(لەیلین) هەم پەي ئەو مەیلش کرد خەیلین
(فەرھاد) جە سەودای (شیرین) کۆ کەندەن
هیمما کۆ کەندیش وە کۆو مەندەن
(وامیق) پەي (عەذراء) وئیل بی نە سەر کۆ
مگیلا، موات: یا هوو یا من هوو
(بەھرام) پەري وەصل (گولەندام) چین
چەند ماجەر اش دی نە پرووی سەرزەمین

(زلیخا) نه عشق دیدار (یوسف)
 فراوان کیشا جه فاو ته ته سوف
 (سام) پهی (پهری دوخت) ، (سه نعان) پهی (ته صویر)
 (وهره قه) پهی (گولشاه) ، (فهرخه) پهی (مهم گیر)
 (سیف الملوك) نیشیت چون پهری میثال
 پهی ته ماشای دین (بدیع الجمال)
 شهرح حیکایات (طلوع الشجر)
 (میهر) و (وهفا) بین پهی هم سه و داسه ر
 سه و دای توشین لهب (کیسیا) بانوو
 [شه کهرا !] جه (نه صفه هان) پهی (خوسره و) غم کو
 (حافظ شیرازی) پهی شاخ نه بات
 (مهولانای جامی) ، (سه عدی) و هش نه بیات
 هه نی چند که سان نه رووی زه مانه
 نه سه و دای چند که س بین وه دیوانه
 (مه جازی) و (حه قیق) هه ر که س وه تارئی
 دل دان وه قوللاب جازیهی یارئی
 ئه ر فامی پیتنه دلهی سه و دایی
 بشنه وه واتهم مه به هه رجایی
 چون زهره ی مه یلت هان هه که للهی سه ر
 راگهی دلداران گرتنه نی نه وه ر
 باقه ول و فیعلت نه رای خودا بو
 تاکه (په نجووری) په نجش په و بو (۱)

(۱) لیره شدا جاریکی دیکه په نجووری ناوی کومه لئی له دلداره فاوداره کانی
 جیهان تومار ده کاو توانایی خوی له م مه بدانه دا ده نوینن .

ساقی سهردهن سهردهن ! ساقی سهردهن سهردهن !
تاو کوورهی دَل ته‌مام سهردهن سهردهن
شیویان بونی‌ساد کو‌گای داخو دهردهن
نمه‌ندهن بازارِ رووی ناله‌و نه‌بهردهن
قرچه‌ی گپه‌ی ئاه بلیسه‌ی دووردهو
بی‌یه‌ن وه سرروه‌ی نه‌سیم صوب‌پره‌و
شهراره‌ی دهره‌وون گهرمی ئاته‌ش‌یی‌ز
نایافته‌ن به‌و ته‌ور نه‌دارو ئاخ‌یی‌ز
نازکی خه‌یالِ طه‌بع ئا‌اوات‌واز
چون طه‌یر بی‌بال که‌فته‌ن نه‌ په‌رواز
دیده‌ی نه‌خچیر دۆز حه‌لقه‌ی دام وه ده‌ست
تار بی‌یه‌ن به‌و طه‌ور راش شی‌یه‌ن نه‌ به‌ست
شیوه‌ی لارو له‌نج پۆل نه‌و‌ح‌الان
په‌ی دَل نه‌داران زه‌وق نه‌وسالان
تیر غه‌مزهی ناز دیده‌ قه‌طاران
په‌ی ریش‌که‌رده‌ی دَل نه‌ته‌ر نه‌داران
نمه‌زیه‌ په‌ی چیش ئه‌ی هاله‌ پروودا
دَل چون بی‌ده‌ردان وه راحه‌ت خو و دا
ئه‌لبه‌ت ئاخ‌روه‌ت هه‌نگامه‌ی دهردهن
جه‌و پی دَل جه‌ دهرده‌ی طه‌وره‌ سهردهن
یه‌ چۆن دَل جه‌ دهرده‌ی مه‌ندهن بی‌ وایه
ساقی ! بۆ به‌و که‌س به‌ تو دان پایه‌

په حمی وه جه ستهی ناته وانم کهر
نهر صد پیره نان هم جوانم کهر
ریتلئی جه و شهراب شیفای دل پیوه
ئیحسان کهر وهی عهبد (ره نجووری) لیوه
تا جه فهیض زهوق نه شهئی نه و شهراب
مه موور بوئی نهی قلب ویرانو خهراب
نهر نه زینده گیم ههر وه نام مهندهن
نامهی مهوت ویش وه زینده وه نهندهن

- ۱۲ -

ساقی دل جام بی ، ساقی دل جام بی
مهیل تو شهراب دل پهریش جام بی
جیلوهی جام دل بهو مهی ته مام بی
خه یالش خاس بی نهر صد که خام بی
نه شهئی مهیل تو جه مهی زیاتر
مه خشا مهستی وه خه لوهی خاطر
ههر بهو شه و قه وه شادیم وه کو بی
دیده م ئینتیظار مهیلان تو بی
دهم ده م چون ده مهی حه دداد پر ده م
سه ودای مهیل تو پهی دل مبی جه م
وه گزاز جه ذبهی مؤبهت وه یه که ده م
دل مکه رد خه لاس نه دوو شاخهی غه م
هه رتا دل جه و مهی مهستیش نه کار بی
چ پهروام جه هال بهد یا بهد کار بی

په چندی وختن دل مهندهن بې مهی
 مایه دې بی یه به واو یلاو وهی
 هر کووچې مشوون کوچ غم په پهی
 پهی دل مه یلشن وهی وه یانهم وهی
 به لاو په ژاره و مهینهت و نازاو
 پهی تهخت سینهم مواران وه تاو
 ساقی به شق ناز حاجت ره واهان
 به ناب حسرت دهر وون پر ناهان
 نیم نیگایت بو پهی قلب پارهم
 جهم بکر خیال جه توون ناورهم
 لادی دل وه تهخت مهستی سوار کر
 دهره دهره دل خاس ئیستیوار کر
 مازه وه عیبرت روزگاران بوون
 چون گول گول گولی یش خاران بوون
 (ره نجووری) ده خیل نیم نیگای ساقین
 دهوای دهر د دل جه لای نه و تاقین

ناله دهرده دار بې نساخ نمه بو
 دهر وون عاشق بې داخ نمه بو
 عاشق تا دهمی جه فاش نمه بو
 بې جه فا هر گیز صفاش نمه بو

گولّ جه گولستان بی خار نمه بو
 بولبول جه عشقش بیزار نمه بو
 هر که سی عشقش ره فیک نمه بو
 واصل به طه ریق حه قیق نمه بو
 تا مه جاز نه بو حه قیق نمه بو
 بی مه جاز حه قیق ته حقیق نمه بو
 شیوهی مه جنوونی بی لیل نمه بو
 کوکه نی فه ره هاد بی مه یل نمه بو
 هر که س به عشقش دلشاد نمه بو
 قایی خیر په ریش گوشاد نمه بو
 حه ق پراگهی راسه ن فه ن وازی نی یه ن
 حه ق جه فه ن بازان هیچ رازی نی یه ن
 حه ق وه حسابات پاره و پوول نی یه ن
 لاش به ندهی دوو ره نگ هیچ قه بوول نی یه ن
 پراگهی حه قیقه ت بگیره نه ده ست
 بشو نه مه یدان بی پیاله ی مه ست
 نوطق نه زانیت به ره ش به قه فس
 راز په نهانیت مه و اچه به که س

هامسهران زهنگی هامسهران زهنگی
 ئارو دیم جفتی سیاحه ی زهنگی
 قه ترانی قه تال جه نگ جوی فه ره نگ
 سهنگی سه همگین عه جب سام سهنگی

هەردوو سیاپۆش چون سەرکەف خۆم
زەنگی زەنگبار جە پای ظوڵمەت گۆم
چاپوێک تەردەست چون عەرەب سوار
هەردەم مەکردن پەیی جایی یەلغار
ئەوسا جە کۆ دیم کۆ ماواشان بی
پای یانەیی کەعبەیی خەلیل جاشان بی
بەو تەور گرتەبەین پای جەجەر وە دەست
پروکن پای جەجەج کەردەبەین نە بەست
یانی تا پۆی حەشەر حاجی یان صاف
ناتومبێد بی یان جە کەردەیی طەواف
ئەر کەسێ بەیۆ عەزەم یانەش بۆ
ئیرادەیی طەواف حەرەمخانەش بۆ
مبۆ بویەرۆ نە توحفەیی پۆحش
ئەر نە پەیی طەواف نی یەن فوتوو حش
ئیسە هامسەران بزانیان ضەرور
عەلامات حەشەر ها بی یەن ظوھوور
ئەر یە نیشانەیی پۆی بەتەر نە بۆ
عەلامەیی ئیعیلام پۆی مەحشەر نە بۆ
کێ دینەن یانەیی خودا بی حاج بۆ ؟
نە پای حەرەمدا حاجی تاراج بۆ ؟
یاران وە تەحقیق پۆی پەستەخیزەن
پۆی حەشەر مەحشەر وادەیی ئاخیزەن

(رهنجووری) جه و پښ دهر وون ناشادون
حاجي نائوميډ كه عبهي مورادون (۱)

(۱) نه م پارچه بڼي نه وهی لڼ دڼی كه رهنجووری چو وڼ بڼ مالی خوداو چه جی
کردڼ و ، نه گهر و ایش بڼ کاتی چوونه که ی شوینه که ی به دل نه بوه ،
چونکه به و گوڼره ی شیاوی نه و جڼگه و ماله بڼ رڼزی لڼ نه گیر او هو ، له
کاتی چه جدا مالی خودا ناوهدان نه بوه و ، قهره بالفی و چه جکه ری زوری
تڼدا نه بوه .

بهشی سورانی

پینج خسته کی (رهنجووری) له سهر شیعی (کاریزی) (۱)

- ۱ -

ئهی غونچه له با پشت و په ناهی تو خودا بی
جاریکی بلا قلبی سه لیست به وه فا بی
تا که ی دلی عوش شاقی تو پر جه ورو جه فا بی ؟
جانا نه گهر [ابرو دتوی حشر آرابی !]
[دل دکری لسرویمی اوی بدر بقابی !]

ئه برۆی ده په یوه سته وه کو قهوسی ده به نگي
دوو چاوی ده ره شی مه ست و خومارنو [سه نگي !]

(۱) ئەم پارچه شیعرەم لە لاپەردەیه کی پاشماویدی که شکۆلێکی کۆنی پواوی خوراو وەرگرت . زۆری قهراخو بیجاخه کانی پواو دو نیو ده بیت و شتی وای چودو ، منیش بو شوینه چود کانی و نه شوینانه ییش که بۆم نه خوینراونه ته وه خالم داناوه .
رەنگە سەرەتای پارچه که هیچی ئی له ناو نه چوو بی ، چونکه به یاسای پینج خسته کی پیته کانی قافیه ی ههر پینج نیو ده به یته کان (. . . سابی) به ، به لام لای سهرووی په رده کاغه زه که چودو نووسینه که ی که ناوی شاعیر و هندی شتی تیدا دهنووسری تیدا چودو سه روونی نازانری چۆنه .

مه‌دای سوزانی پاره ده‌کهن ناهن و سه‌نگی
گیسووی دهموتکین به‌صه‌فو [مارو جنکی!]
رابوون و خشین جومله ده‌کهن مه‌یلی [تورابی!]

* ● *

صه‌د نامی خودالهم قه‌دو بالایی درازی
له‌م شه‌رم و حه‌یاو نه‌ده‌ب [زاره!] رازی
عه‌قل و دل‌ه دینم به‌فیدای نیسه‌ی بازی
جانو جه‌سه‌دم ... دیده‌بی بسازی
رازیم [کولسه‌ما ...] وشه‌رابی

* ● *

محوال به‌شیوم و به‌هم غم له‌فیراقت
ردنگین بوه‌سه‌باب و دبه‌رگم له‌فیراقت
ذاهیر بوه‌نیشانه‌ی مه‌رگم له‌فیراقت
وه‌الاهی وده‌سو و تاود جه‌رگم له‌فیراقت
چه‌ند جار له‌ده‌روونم ده‌ییم بو‌ی کسه‌بابی

* ● *

ئه‌ز خانه‌خه‌رابم له‌غمی عه‌شقی جه‌وانان
ردنگ ردنگ بوه‌ره‌نگم و ده‌کو ره‌نگی ده‌خه‌زانان
دل پر بو له‌هیجرو نه‌له‌می جه‌وری نه‌زانان
عومرم هه‌موو سه‌رف بو له‌فیراقتی غمی جانان

..

* ● *

بئى پەردە دەمادەم بە ھەموو جىۋ مەكانان
ھەردەم لە تەمەنئاي وىصالى روخى جانان
شەو تا بە سەحەر ھەر كۈ مەجنوون
... دەكىشىم غەم و ...
باوەر مەكە قەط ئابى حەياتم بە شىفا بئى

وہ لّٰہی وہا نہ قشہ لہ لہ وحی دل و سنگم
[دردیک]
گەر خۆ من تەرساۋ گەر گەبرو فەرہنگم
گەر عاقل و ھۆشیارو گەر مەست و دەبەنگم
..

ئەھى دولبەرى نازك بەدەنى
غەيرەز تۆ كەسى دىكە نى پەشت و پەناھم
ھەر چەند كەوا من صاحیبى تەقصىرو گوناھم
يارەب نەبىرى تا بە ئەبەد حەسرت و ئاھم
فەريادو فوغانم شىوہنم شام و مەسا بئى

پوۋچە ، لە عەبەث ھىندە دەكەم فىكرو خەيالى
مومكىن نىە جارئك و بىنم كۈ جەمئالى

بئی فاییده تا کهی هه وهسی دهوقی ویصالی؟!
چوو به عه بهت گهر دلی (رهنجووری) ده نالی
(کاریزی) له (په روانه) ده کهی راوی (عوقاب) ی (۲)

- ۱۲ -

تهخمیسی مهلا عومهری رهنجووری له سهر غهزهلی حافظ

- ۲ -

له م بهختی په ریشان به چ له ویتیکی نه کهم داد؟
هه رتا که جهوان بووم و قهوی طالیعو دلشاد
ئه صلا هه وهسی وه صلی که سیکم خو نه بوو یاد
(پیرانه سرم عشق جوانی بسر افتاد)
(این راز که در دل بنهفتم بدر افتاد)

* ● *

ئه ی یارو برا بو دلی بیچاره چ ته دبیر
بو وه صلی جووانی که بریندارم به صد تیر
ته قصیرو خه طای من نه بوو لیکن وه بوو ته قدیر
(از راه نظر مرغ دلم گشت هواگیر)
(ای دیده نگاه کن که بدام که در افتاد؟)

* ● *

(۲) به یاسای پینج خسته کی ده بوو نازناوی رهنجووری له خستی سیه مدا
بوایه ، به لام که له خستی چواره مدایه گومان بو ئه وه ده چی که هه ردوو
شاعیر به یه که وه دانیشتبین و شیعره کانیان گو تیی .

ئەى شىخى شەرەف مەنصەبى كامىل بە كەمالات
وہى صۆفىيى دىل صافى ھەموو دەم بە عىبادات
قەط طەننە مەدەن ئىدى لە رەندانى خەرابات
(بس تجربە كرديم درين دير مكافات)
(با دردكشان هر كه در افتاد بر افتاد)

قەط نابى رەھى سەعى بە يەك بارە بىي سەد
(ارنه ز ازل هرچى بوو ، نيك و گر بد)
مومكىن نىسە تەقدىر بە تەدىر بىي رەد
(گر جان بدهد سنگ سياه لعل نگردهد)
(با طينت اصلى چه كند بد گهر افتاد)

عشقە سەبەبى حاصلى ھەر مەتلەب و مەقسوود
بى تابشى عەشقت نەبوە زەررەبى مەوجود
(رەنجوورى)! مەبە دوور لە عەشق نەر دەتەوئى سوود
(حافظ) كە سر زلف بتان دست كمش بود
(بس طرفه حريفست كمش اكنون بسرافتاد)

موخەممەسى رەنجوورى

- ۳ -

گوته نداما ! وەرە سا بەس [بلالابم !] لە نالىنى
بووم عاجز ئەو وند ھەردەم لە چاوان دەردە كەم خوینی

بلا کۆتا بکەم جانا دوچاوانم له گرینی
دهزانم خۆ نییه میثلت له سووره تخانه یی چینی
بووم شهیدا له سهودایهت وه کو فههاد بو شیرینی

به بی تو میجنهت و هیجران ده کهن دایم له من باقی
دهزانم ده مکوژن بیلا ، خه لاص نابم ئە من تاقی
به لئی چون نادیره ی عه صری چرانمی جومله ئافاقی
ده کهم دایم دو عایی من له بو تو ههر به موشتاقی :
زیاد بی عومرو حوسنی تو وه کو یوسف [له ته خینی !]

دو زولفی حه لقه ئاو یزت مه که په خشان به رووی بهیدا
بلا بهس بینه جۆلانی وه کو لاولاو به سه ر نهیدا
نیه حاجهت به خال و خهت له بو حوسنی تو بی پهیدا
به ههر رهنگی که بتیینم له بو ت ئەز ههر ده بم شهیدا
په ریزا په یکه ری جانا ! تو رهشکی ما هو په روینی

ئه گهر شه و بی ئه گهر روژ بی نییه ساتی له بۆم راحت
به ههر وه قتی که بنوینی روخ و زولف و قه دو قامهت
ده که ی عه قل و دل و دینم وه کو بی مروه تان غارهت
ده بم دیوانه وو شهیدا وه کو مه جنوونی کهم تا قهت
دوچاوم ئە سری هوناوین ده ماده م ئەو [له !] بارینی

هه موو عالم دهزانن خو ئەمن هەر بووم گرفتارت
ئەگەر صدجار بکەى حاشا ، بلیى : ئەز نابمە یارت
نێ بە کەس پێم بکا باوەر قەسەم بەو چاوی خوممارت!
بلا با تۆش نەبێ ئیدی لە مەعشوووقی ئەمن عارت
وہ کو لە یلایی بو مەجنوون لە حەرفی کەس نە گازینى

هەرتا کەى ئەز لە عەشقی تۆ بېم طالیب بە زونناری ؟
وہرە بەس خۆت بکە غافل ! لە من بېیى تۆ گوفتاری
پرا تاقەت ئەوہند ہەردەم بکەم ئەفغان و ہاوارى
نە ئاخر تۆش موسولمانى ! دەبێ پەحمى بکەى جارى
موسولمان ! کەى موسولمانان بە ناحەق ئەو دەپەنجینی ؟

دەخۆم سویندی بە خالانت بە سوورەت وەك گۆلى سوورى
نە جینى بى و نە ئینسانى ! فریشتەى یا پەرى و حوورى ؟
لە سەرتاپا بە فەضلى حەق سەراسەر رشتەى نوورى
نێ عارم ئەگەرچى من لە بو تۆ بووم بە (پەنجوورى)
دەکەم ئەرجوو جەفاو جەورى غولامى خۆت وە بىر بېنى^(۱)

(۱) ئەم پارچەو پارچەى پیشوو لەو شیعراڤان کە الە بەرگى بەکەمى
(کەشکۆلى کە لە پووورى ئەدەبى کوردی) دا بلاو کراونەتەوہ .

فەرھەنگۆك

(۱)

ههستا	:	ئاخيز كەرد
مشار ، دەنگى مشار .	:	ئەرە
ئارام گرتوو	:	ئارمىدە
ئەمىرۆ	:	ئارۆ
عەزاب ، سزا	:	ئازاو
زيان ، ئازار	:	ئاسىب
وەك ئاش	:	ئاسياوئاسا
هيتلانە	:	ئاشيان
خۆر ، هەتاو	:	ئاقتاب
عالم	:	ئالەم
هاتوچۆى	:	ئاماولوای
نیشانە	:	ئاماج
هاتنى	:	ئامای
هات	:	ئاما
ون ، گوم ، نوقم	:	ئاوين
هاورد	:	ئاوورد
ئاسك	:	ئاھوو
ئاگر	:	ئاھير
مەبەست جویره ئىلە	:	اخی
نەگبەتتە	:	ئەدبارىتەن
ئەرواح ، گيان	:	ئەروا
بيستنى	:	ئەژنەوای
گيايه كە بۆ دۆعاو چاوهزار ئەيسووتىنن	:	ئەسپەر
	:	فرمىسك
بەردای	:	خەفەتى ، داخی
بگىلتون	:	

به دهر	:	نه و دهر
عه و دالان ، ناوی گوندیکی شیخه دی یه ، شیخ نه حمه دی	:	نه و دالان
بو نخوشی شیخی ره نجووری خه لکی نه و گونده یه .	:	
ئیسقان	:	ئیسستیخوان
مه حکم ، پته و	:	ئیسستیوار
ئیشتیباہ ، گومان	:	ئیشتیبا
ئمه	:	ئینه
ئم	:	ئید
ئمه یه	:	ئیده ن
ئواره	:	ئوار

(ب)

با	:	باد
بیهینه	:	باره ش
باره یان ، بیانیه	:	باره شان
فیل باز ، یاری چی	:	بازی کار
بازیکه	:	بازی پوهن
سه رده سته	:	باشقه
کچ	:	باکیره
سهرین	:	بائین
بینی	:	باوه ری
بمهینیت . بهینین	:	باوه ریم
پشتا و پشت	:	باوه لباو
به ناگر	:	بایر
به خشنده ، شت به خش	:	به خش
بپیکن ، بسمی	:	بپیکو
بتکینه	:	بتکنو
بینه	:	بدیه
گه وره بیت	:	بزورگیت
بسپیره ، بسپیره	:	بسپاره ش
بسووتی	:	بسو و چو
بوه شینه	:	بشان
بمردایه ییت	:	نه سرین
بگه رین	:	نه ندوی

بلیسه	:	بلیس
بیساوئی ، بیمائی	:	بمالوش
پیشان بدهی ، بنوینی	:	بنمانی
بنووسن	:	بنویسان
دانشم	:	بنیشوون
بلین	:	بواچان
بخوینیتته وه	:	بوانه ش
بناغه	:	بونیا د
بین	:	بوورین
بمخوار دایه	:	بوهردام
به خشه ، ببوره	:	بویه ر
بیته ، بیج ، بۆن .	:	بۆ
بینت	:	بۆت
به دتر ، خراپتر	:	به تهر تهر
به حر یکه ، ده ریابه که	:	به حرین
به دگویان	:	به دواچان
به دوستان	:	به دوازان
به دگۆ	:	به دوپژ
بیهه	:	به ر
ده ر هاتن . ده ر هاتوه	:	به ر امان
دهر چیت	:	به ر بشۆ
دهر چم	:	به ر شووم
دهر چوویت ، تیچهرت کرد	:	به ر شیت
دهر چوو	:	به ر شی
هه لسام	:	به ر شیم
هه لزارده	:	به ر گوزیده
به ره بن ، لائه دن ، له دهس ئه دن .	:	به ر مشان
هه لئه ستی	:	به ر میۆ
بیا	:	به رۆ
بیهی	:	به ری
به عه شق	:	به شق
مه به ست جو ره تفه نگیکه ، دیاره له کاتی خویدا نارو	:	به کناشی
شو ره تیکی بو ه .	:	
دل دانه وه	:	به نده وازی
به یه کان ، مه به ست مه مکو له یه	:	به یان

پتوهندی ، بهین	:	بهینهت
بی	:	بهیو
بیم ، بیتهلام	:	بهیوم
بگات	:	بیاوو
بیت ، بگهی	:	بیاوی
دابهزی ، پیاده بو	:	بیپیا
ببیزینی .	:	بیزو
بی ئه اندازه	:	بی شو
بی هیزیم ، بی تهواناییم	:	بی تاییم
بی ، داری بی ، دهشت و چۆل	:	بید
ترس	:	بیم
بی شوین	:	بی ماوا
بیتوهژن	:	بیتوه
بیت .	:	بیو

(پ)

پی ماچکر ، پی ماچکردن	:	پابوس
لهت	:	پاره
وا	:	پاسه
پینی کو ، دامینی شاخو کتو ، بو جوریکیش له	:	پاکو
دروینه و گیادوورینه و ده بی .	:	
دامینی ، لای خواروی	:	پای
پین ، خوارو ، دامین	:	پابین
پهخشه ، بلاوه	:	پشانهن
بهله پیتکه ی تفهنگ	:	پله
پارچه یه کی ره شی گه وره به به قه د مشکی ده بی ئافرهت	:	پوشین
به سه ریه وه ده پیتچن .	:	
به ر بوو ، پهری	:	پهران بی
ناوی کیوتکه له کوردستانی ئیران	:	پهراو
باله فره . فرین	:	پهرواز
کو ، کومه له ئه ستیره یه که به و ناوه	:	پهروین
پارتیز	:	په رهتیز
پوت	:	په ریت
پو	:	په ی

فروستاده ، نامه‌بهر ، ته‌تەر	:	په‌يك
بۆ	:	په‌وكه
وا	:	پۆسه
پياده	:	پيا
نادياري ، شهو	:	پيوار
پيچاوته	:	پيچانت
پيره	:	پيره‌نان
پيى	:	پيش
ناوچاو	:	پيشانى
پيشنويز ، ئيمام	:	پيشه‌وا

(ت)

تالع ، به‌خت	:	تاله
تاو ، تين	:	تاوشت
توايه‌وه	:	تاويا
تالان	:	تاراج
تاريكه‌م	:	تاره‌م
توانيم	:	تاوام
بۆ پرچيك ده‌وترى كه به ته‌رى لوول كرابى و پيچرابى .	:	ته‌رپيچ
تيردان	:	ته‌رگه‌ش
برژاندن	:	ته‌شوييه
ئوه‌ى جى به خۆى ناگرى ، شاباز .	:	ته‌رلان
بارو بارگه	:	ته‌لميت
ته‌ن ، له‌ش .	:	ته‌ند
به‌رد تاوينه‌وه	:	ته‌ومن‌تاو
قه‌تماغه به ستووم ، تويز به‌ستووم .	:	تۆبه‌سته‌م
سل .	:	تۆر
خه‌لفى دار .	:	توول

(ث)

مار : ثوعبان

(ج)

جيكه	:	جا
گسك	:	جارووب
جه ئاستانه‌ى ، له مالى .	:	جاستانه‌ى

ناوینه	:	جام
جینگه م ، مه به ست جوره بهرگه و پوشا کیتکه	:	جامه
قوم	:	جورعه
جولانه وه	:	جونبوش
جۆگه	:	جۆ
کومه ل کومه ل	:	جۆق جۆق
له	:	جه
پوو وهك گول ، گول پوو	:	جهمین گول
له یهك	:	جههه م
له و کاته وه	:	جه وساهه
له باتی	:	جیاتی
لیت بیاری	:	جیت وارۆ
لیتی	:	جیش

(چ)

چال	:	چا
گورج و گول ، زوو هه لساو	:	چاپووك خبیز
چاخ ، سه لیب	:	چلیپا
چۆك ، نه ژنو ، دار	:	چۆ
دار ، لیس	:	چۆپ
شوان	:	چۆپان
لار	:	چه فت
چاو	:	چه م
لار ، چه ماوه	:	چه م
چاوه رییم	:	چه مه رام
خشی ئافره تانه ، ره نگه ژیر چه نه بن	:	چه ناخ
شین و شه پۆر (چه مه ر)	:	چه نه بر
چییان	:	چیششان
چی بو	:	چیش بی
شتی	:	چیشوش

(ح)

ورییا ، زرنگ	:	حاذیق
--------------	---	-------

جه نایبی : خه ناوی ، خه نه بی
حوباب : تهرزه

(خ)

خار : درك
خدیم : خووم ، پیشه م
خوانسار : ناوی شوینیکه
خۆشه چین : هیشووچن ، گول چن
خهراو : خراپ ، ویران
خهرتا : دیوه خان
خهزان : پایز
خهشم : لووت
خه طنه و هند : نه خوینده وار ، بی سواد
خه میده : چهماوه
خه میده م : لار بوه و هم
خیرا : هه لسا

(د)

دائیم گران کهی : همیشه له گراندا بی ، بگری .
داخان : بلاو
داروو : دهرمان ، همه
داشه : رهنگه مه بهستی زیتیه ته له بی .
داس : دای
دام : داو
دامیش : داویکی
داهول : په بکه ریکی په رویننه له سهر شه تل و تووو دانه ویله
داده نری بۆ ترساندن چۆله که و گیانله بهری زیانه خورو .
دراز : دریز
دمای : دوای
دل مورده گان : دل مردووان
دوخان : دووکل
دورد : خه لته ی بنی شیشه ی شراب ، یان کووبه ی شراب
دوورکهفت : دوورکهوت
دووشاخه : دووچله

کۆل ، شان	:	دۆش
دووعا خوازان	:	دووعاوازان
كلك	:	دوم
دهرگا داخراو ، پتوه دراو	:	دهر بهست
كوتوپر	:	دهرلاد
دهمكوتان	:	دهمزهني
ههوانه ، كووره دهمهي ئاسنگهر	:	دهمه
رائه كهن	:	دهومدهن
چهرخه بكه خول بخۆ .	:	دهوردهره
شه ويكي تاريكي به هاره .	:	دهيجوور
مه نجهل	:	ديك
بينين	:	دين
ديوه خان	:	ديوان خانه

(د)

رازويژ ، قسه كهر	:	رازدار
رازانه وه	:	رازنا
ريگه	:	راگه
شويني راو	:	راوگه
رايي به ، بكه وه ري	:	راهي بهر
ئاميريكي موسيقايه	:	رؤباب
رؤژ	:	رؤ
جل و بهرگ	:	رهخت
ريژراو	:	رهژيه
قيامهت	:	رهستاخبز
سهلت ، بيتوه پياو	:	رهند
رهنجاييت ، زوير بووي	:	رهنجيت
رهوه ، كومهل	:	رهويتل
بهردا	:	رههاكهرد
بههشت	:	ريضوان
ورزهنگي	:	رينكاب

(ز)

نيشتمان	:	زامن
زه حمه ته كان	:	زامهتان

نه ژنو	:	زانوو
گريان	:	زايگه
به د	:	زشت
دهنگو ههرا	:	زته
ليدراو ، تووش بو	:	زده
به زيير چنراو	:	زه پياف
(زهردبام) رهنگ زهرد	:	زه رده بووم
چوره قاميشيكي باريكه ، قه پهم	:	زه ل
مه بهستي تيره ي زهنگنه يه	:	زهنگ
ئاوي زههر ، ژاراو .	:	زه هراب
جوان	:	زيبا
شوئين ، ماوا	:	زييد
مه بهست دهنگو ئاوازي باي پايزه .	:	زيرو بهم
زيندو بينه وه	:	زيندبانه وه

(ژ)

زههر خواردوو ، ده زمان خواردوو	:	ژاروه رده
--------------------------------	---	-----------

(س)

پهروه رده ي سيپهر	:	ساپه روه
چه قو	:	ساتور
چو لگه ريت	:	ساگه رديت
سارده	:	ساردهن
دهمه دهم	:	ستبزه
دارشتهوه ، هه لپشتهوه	:	سفتهن
سل كردوو ، سله مياوه	:	سله منا
سمكول	:	سمكو
قسه زان	:	سوخن دان
ئاوي سوور	:	سورخاب
سووتام	:	سووزام
سووتاويم ، سووتانم	:	سووم
كل	:	سورمه
بينايي	:	سووما
پاشماوه ، شوينه وار	:	سوونگ
سهرقه تار	:	سهرپهم

سەرەوخوار	:	سەراویز
سەربەست	:	سەربەند
تەزبیح	:	سەبجە
کوتان ، پلێشانەو	:	سەحق
ترسناک	:	سەهمگین
بردوویە	:	سەندن
سویند	:	سەوگەند
لافاو	:	سەیلان
رەشەبەرد ، بەردی رەش	:	سیاسەنگ
شوینیکە لە ئاسمان	:	سیدرە
رەش ، پەیوەستە	:	سیوہنگ
زیو	:	سیم
سیو	:	سیف

(ش)

هەلشاخا ، پێداگزا ، پیاسەرکەوت	:	شاخا
وہشان	:	شانا
تەندن	:	شانان
کول و کانی ، خۆشتن	:	شستوشو
سمی	:	شکاوا
قلیشاوان	:	شکاوان
پرچو زولف ، نازار	:	شکەنج
شوین ، جینگە	:	شۆن
بە شوین شەردا گەر شەرائی ، شەرەت	:	شەردۆز
جۆرە ئەمۆستیلە یە کە لە ئیسقان و شاخ و شتی وا دروست	:	شەست
ئەکرێ و ئەکرێتە پەنجەوہ ، الەکاتی تیرەندازییدا ژێی	:	
کەوانی پێ ئەگیرێ .	:	
شەش دەرگا	:	شەشەدەر
تەنکتر	:	شەفافتەر
رژاندی	:	شەند
وہشاندم ، رژاندم	:	شەندم
شەوبەست	:	شەوبەند
جۆرە گولیکە بە شەو بۆنی دێ .	:	شەویو
شەوگەر	:	شەوگەرد
شار	:	شەھر

شېم : چووم
شېوان : شېوا ، شېواندى

(ص)

صوب خېژ : به يانى هه لكر دوو
صهبا : به يانى
صه رعى : شىت ، په ركهماوى
صه لايه : بهردى ده ستار
صه ندهل : كورسى

(ظ)

ظهيرف : جوان

(ع)

عوروس : بووك

(غ)

غه بغه ب : گهردن و مل
غه نج : ناز
غوئو : دهنگ و زهنا

(ف)

فاقه : دووپهل، دوو لك، مه بهست دوو فاقه ي كلكى تيره .
فيتنه جو : بو فيتنه گهر ، كه سى خهريكى دوو زمانى بيت .
فيتنه ر : زياتر
فيلي : جوړه ره نكيكه
فه راموش : بير چوونه وه
فه زره ند : كور
فه ندى : فيلى

(ق)

قنيات : قه ناعهت ، داكه وتن
قوو قوم : بانگه بانگم و بانگ كردنم بو باز ، يان وهك مريشك خويئندنم
قه ديم بانگه ي : بو نه وهى باز بيت .
قه رن : كونه ماله كه ي ، جيگه پيشوه كه ي
چهرخ ، سهده :

قه تتال	:	بكوژ ، كوشنده
قه ترانى	:	رهش
قه لاخى	:	رهش
قه عرش	:	بنى

(ك)

كاپول	:	ته پلى سهر
كاخ	:	كوشك ، ته لار
كاشتم	:	وه شاندم
كاو	:	كاوى شاخ ، هه نديك چالى و نشيوى كه له قه د شاخ و كيو اندايه .
كاوان	:	هه لقرچان ، كولان
كرده شان	:	كرده وه بيان
كه توون	:	وه سفىكى پرچو زولفى ئافره ته ، نازانم به ته واوى مهبه ستى چى به
كه شكول	:	كولى كهش ، كولى كهز ، دوايى بوه به ناو بو ئهو ده فراهى شت و مهكى سه فراهى كهزى تى ده كرى ، دوايى بو هه رشتى - شتى هه مه جورى تى بكرى يا تىسا بنووسرى
كه شيدهم	:	كيشم
كه فهل	:	سمت و كولوك
كهل	:	كهلك ، سوود
كهل چه رهند	:	وهك كهل له وه پان
كه لپوس	:	پيستنى كهل ، بهرگى ئهو كه سانهى كوى به دنيا نادهن .
كه لف	:	كلافه ، لول
كه مهربه ند	:	پشتوين
كه يل	:	پر
كو	:	كوى
كو	:	كيو
كو كو	:	كومهل كومهل
كووده	:	مندال
كومه	:	كومهل
كون	:	له كووين
كياست	:	نارد

(گ)

قسه و باس	:	تازنده
گا	:	تاو
كراس	:	گجی
گشت ، هموو	:	گردین
كومهل	:	گرو
بی و چانی و نه سره و تن له گهل نازارو گل تیكه لیوون .	:	گلاراو
بكهوی	:	گنو
خولادان . هه لانونو	:	گوریزان
گوزه بی	:	گوزی
بی شهرم ، رووه له ماگراو	:	گوستاخ
کراوه	:	گوشاد
گهرمیان ، شوینی گهرم	:	گهرمه سبیر
گیانه لا ، سه ره مهرگ	:	گیان هه لاو
گیری خواردوه	:	گیر و مردن
جوره کلاشیکی به روینه ، گوايه له (گیو) پالهوانی	:	گیوه
ناوداره وه داهاتوه .	:	

(ل)

خشلیکی ئافره تانه	:	لاسهر
لای	:	لاش
خشلیکی ئافره تانه	:	لاگیره
پارامه وه	:	لالام
لیتوی وهك له عمل	:	لهبال
خشلیکی ئافره تانه	:	لهرزانه
لهغاو	:	لوجام
رویشتن	:	لووان
جوره پۆشاکیکی به کپارچه به له پشتوینه به ره و خوار	:	لونگ
داده پۆشاک وهك پشتهمان .	:	
شیت	:	لیتوه

(م)

دینج	:	مارو
ئه کماس	:	ماس

به شوين رابوردووداگر ، كه سى بو شتى كون بگهري ،	:	ماجره راجو
نازاوه چى	:	مالا
مالى ، ساوى	:	ماوه روت
ئه هينم بوت . ئه تهينم	:	ماوه رو
دينى	:	ماهى
ماسى	:	مبان
ئه بوون . ئه بى	:	مبىزا
ئه بىزى	:	مپه رسو
ئه پرسى	:	مپوشون
له بهر ئه كه م	:	مناوو
ئه توينه وه . ئه توانى	:	مناواى
ئه توانى	:	مچوشو
تاو ئه سىنى	:	مخروشو
ئه خورشى	:	مدران
وه ستاوه	:	مدو
ئه دا	:	مريزا
ئه رشت	:	مزيا
سهوز بوو	:	مازون
دروست ئه كه م	:	مستانو
ئه سىننه وه	:	مشانوشه وه
ئه شه كىننه وه	:	مشكاوو
كون ئه كا ، ئه سمى	:	مشنه وان
ئه بىسن	:	مشوون
ئه رو م	:	مشى
ئه روى ، ئه چى	:	(مقعه)
سه رووش	:	مكوو تهرك
تهرك ئه كه م	:	مكىشا
ئه مكيشا	:	مگنو
ديت ، ئه كه وى	:	مگبلا
ئه گه را	:	مله ما
چه وركه ر ، نه رم كه ر	:	ممانا
ئه مينى	:	منائى
منه ي ، پشكىنى ، بوگه رانى	:	منالووم
ئه نالينم	:	منالو
ئه نالينى	:	

منیهو	:	ٲهخه مه ، ٲه نيمه
ميش	:	مهري
مواتي	:	ٲه توت
موارو	:	ٲه باري
موانو	:	ٲه خوينايتته وه
مواچان	:	ٲه آين
مواچو	:	ٲه آيي ، وائهزاني ، ٲه آين
موانام	:	خويندم
موبهت	:	مهحه بهت ، خو شه ويستي
موبه پيرا	:	دوور ، بهري
مورده مه رده بان	:	مردوويان مري
مورخ	:	مريشك ، بالدار
مووشكاف	:	موو قليشيين . ورده كار
موغاران	:	ٲه شكه وتان
موغاك	:	خول
موغيلان	:	داريكي ديريكاوي به
منيشوش	:	ٲه نيشييتته وه
موباروون	:	رائه بوپيرم
موبنان	:	بينين
موبنو	:	بييني
موهردم	:	خواردم
موسته جا	:	موسته جاب ، گيرا بوو
مه تاعي	:	كووتالين ، كهل وپه لين
مه جهمر	:	ٲاگردان ، مقه لي
مه ر	:	مه گهر
مهردوم	:	كليينه ي چاو
مهزار	:	گورستان
مه ششاطه	:	شانه كهر
مه شنه	:	مه يكه ، مه پريزه ، مه يوه شينه
مه نهن	:	ماوه
مه نده بوم	:	مايتم
مه نماي	:	نه ينواند ، پيشاني نه دا
مه هرووان	:	مانگ رووان ، ٲه وانهي روويان وهك مانگ جوانه .
ميان	:	هاتن
ميتر	:	ميهر ، خو شه ويستي

(ن)

که شتيوان	:	ناخودا
نه ناسياو	:	ناشنهخت
ناوڪ	:	ناف
نه هاتوه	:	نامان
نه هاتوه	:	ناماوه
مه به ست جو بره ئيله	:	(ناموس اکبر)
نامه يه کت	:	ناميت
به دي ، چاره پره شي ، به دبه ختي	:	نحووسهت
نويژ	:	نماز
نايه لځ	:	نمازو
نواند	:	نمانا
تهر کرد	:	نمدا
نازانم	:	نمهز
خوي	:	نمهك
ده ستي ناکه وي	:	نمه گنوش
نايم	:	نمه يووم
تهر	:	نمين
بنج ، نوي ، تازه	:	نو
نه بڼ	:	نه بو
نه بيات	:	نه بهر ووش
نه يتواني	:	نه تاوا
نيه تي	:	نه دارو
پڼ پيلکه ، قادر مه	:	نهرده بان
نه رڙي ، نه رڙي	:	نه رڙو
نه شار مزايځ	:	نه زان حاله يځ
بڼ ناگايان	:	نه زان هه والان
نه بيس ، کهر	:	نه ژنه وا
نه سره وت	:	نه سره فته وه
نه ناسي	:	نه شناسو
نه بيس ، کهر (نه ژنه وا)	:	نه شنه وا
له بيرت نه چي	:	نه شوت نه وير
نه شيوي ، تيك نه چي	:	نه شيو

بین	:	نه فچه
دهر نه چئی	:	نه گودیزو
نه تبی	:	نه بوت
نه مینتی	:	نه مانو
نه خوینتتهوه	:	نه وانان
نه وهالان ، تازه پیگه یشتووان	:	نه وحالان
تازه هه لچوو	:	نه وخیز
سوه یلی تازه هه لهاتوو	:	نه وسوه یل
تازه راو کراو	:	نه ونه خچی
قامیش	:	نه ی
ته ماشا کردن	:	نیا
ته ماشای ، روانینی	:	نیاش
نا	:	نیان
نووک ، جزوو	:	نیش
ناوچاکیت	:	نیک نامیت

(۹)

وتی	:	واتش
بلی	:	واچه
بلی	:	واچو
باران	:	واران
خواردنم	:	واردم
بیاری	:	وارو
خواست	:	وازا
پاشماوهی	:	وامهندهی
خوینده وار	:	وانا
خویندیهوه	:	وانا
که س نه کردوهوه ، نه کراوه	:	وانه کرده
به ناگر	:	وایر (وهنایر)
نامانج	:	وایه
شوین ، جیگه	:	وایه
خستی	:	وست
خستوویه	:	وستهن
جیگه	:	ولگه

گر تی	:	ونارای
به تۆمه ، له گه ل تۆمه	:	وه تۆمه ن
خواردی ، بهرد	:	وهرد
له بهرت کرد ، له بهر کردی	:	وهر کردی
پیش هه موو	:	وه رجه گشت
هه لکه ندی	:	وه رکه ندی
به م	:	وه رووم
به وه ده لێن که مار ئه به وێ بدا به شتی که وه	:	وه زه ند
وه ختی که ، کاتی که	:	وه قتی ن
گه لا	:	وه نگ
به چکه	:	وه له د
داره به ن ، داری قه زوان	:	وه ن دار
خویندم	:	وانام
خویندته وه	:	وه ندی
لیت	:	وه نه ت
لیتی ، بو ی	:	وه نه ش
بیری	:	ویری
دهر چوه ، تی په ری وه ، به سه رچوه وه	:	ویه رده ن
ببینی	:	وینۆ
خۆت	:	ویت
خۆت بده	:	ویت دهر
خۆی	:	ویتش
ببینی	:	ویتوش

(ه)

هاوده م ، هاوقسه	:	هامراز
هاو کیش	:	هام سه نگ
هاوه ن که کل و دهرمان و شتی اوای تیدا ده کو تن	:	هاوان
ئاشکرا	:	هوه ینا
خوین	:	هون
بگه ری ره وه	:	هۆر بگی له وه
لا ده	:	هۆر داره
هه لگه ره	:	هۆر دار
هه لگرم	:	هۆر گه روون

هه لکه نده وه	:	هۆر که نده
هه لکه نین	:	هۆر که نو
هه ل نه گرتن	:	هۆر مگرتن
هه ر نه وه نده	:	هه ر به نده
هاری	:	هه رد
گردو ته پۆلکه و به رزی	:	هه له ت
نه وه نده	:	هه نی
داوای هیمه ت	:	هیمه ت وازی
هیشتا	:	هیمای

(ی)

جیگه	:	یاتاخ
جیگه	:	یاگه
مال	:	یانه
بئی	:	یاوی
نه مه	:	یه
غارو را کردن	:	یه لفار
نه وه نده	:	یه ند
جیگه ، شوین	:	یورت

پیزانین و بهسه رگرتنه وه

خوشبه ختانه هه تسه نگانندی ئەم دیوانه به کاکه همه سپیرا . ئەویش وهك
پیشهی دلسۆزی هه میشه یی خۆی به وه وه نه وه ستا که خهیریکی وشک و
رووت بیو ؛ بیت دیوانه که بخوینبته وهو بلیت : چاکه ، یا خراپه و ، بو چاپ
ئەشی یا ناشی ، به تکو هاتوه دیوانه که ی به وردی له گهل ده سخه تی ئەسلی
دیوانه که دا به راورد کرده و ، به شینه یی به کاره که ی مندا چوه ته وه ، به م شپوه
گه لی جیگه هه بوه که من بۆم ساخ نه کرا وه ته وه کاکه همه ساخی کرده ته وه و ،
هه ندی جیگه ی دیکه هه بوه من تیایدا به هه ته دا چووم ئەو راستی کرده ته وه و ،
چهند سه رنج و تبیینی به که لکیشی له سه ر کاره که م هه بوو پیشانی دام و منیش
جی به جیم کردن .

بۆ به ده توانم بلیم : دوا ی ئەوه ی من ئەم دیوانه م ناماده کرده کاکه
همه پیندا چوه ته وه .

وه هه ندیک له تبیینی به کانی کاکه همه ده باره ی ئەو رینووسه بوو که من
دیوانه که م پین نووسیوه ته وه ، هه و تم داوه که تبیینی به کانی جی به جی بکه م - با
هه ندیکیان پیچه وانه ی رای خویشم بووبن - به لام له م کاره دا گه لی جیگه م
له ییر چوه و ، له کاتی هه ته گیری چاپیشدا له ترسی که وتنه هه له ی گه وره تره وه
چاوم له وانه نووقاند ، جا ئەگه ر جیاوازی به ک له رینووسدا به دی کرا ئەوه
هه له ی چاپ نی به و له م کاره ی ئیر ه وه سه ری هه تداوه .
ئەو جیاوازی یانه ییش به زۆری له م خالانه دا به دی ده کرین :

۱ - (ر) که له سه ره تای وشه وه بچ من هه وتم له ژیره وه دانه نابوو خه ییر
لای وابوو پتووسته بچ .

۲ - (نی به) ، (چی به) و . . . وینه یان ، من به یه که وه واته (نیه) یا (نییه) م
ده نووسی و خه ییر به و شپوه که یان ده نووسی .

۳ - کاکه همه ده گلی : شپوه ی زهنگنه - که شاعیرمان له وانه - نالین (تو) و
ده لین (تو) ، ئەمه ییش له هه ندی قافی به دا باش ناروا .

۴ - ههروهه (زوخال) و (زووخال) و . . . له وانه ن له جیاوازی رینووسی
نیوان من و کاکه همه وه سه ریان هه تداوه .

خوینەری ئازیز !

زۆرم هەول دا ئەم کتیبەت بچ هەلە بێتە بەردەست ، بەلام وا دیارە ئەم ئاواتە کەم دیتە دی! دوای ئەوەی کە لای من بچ هەلە بوەو لە مۆنتاج دەرچووەو لە سەرم نووسیوە بۆ چاپ لە چاککردنی یەک دوو جیگەدا - وەك دەلێن : - (چاکی مەکە با خراپ نەبچ !) - هەلە رووی داوہ . ئەوانە لە ل (٣٩) دێری دوهمدا (میعراج نامە) بوە بە (میعراج مامە) و ، یەك دوو هەلە دیکە کە رووباری خوینەری ئازیزیان دەکەمەوہ .

لەکو تاییدا :

وہك لە سەرەتاوہ گۆتم ئەمە ی لێرەدا بلاو دەکرێتەوہ تەواوی شیعەرەکانی رەنجووری نی یەو ، رەنگە گەلێ شیعری دیکە ی لەم لاولەولا مابیت - ئەگەر زۆریشی لەناو نەچوو بێت - بۆ ئەم مەبەستەیش گەلێ تیکۆشام کە بە گوێرە ی توانا چیم بچ بکریت درێفی نەکەم .

بەکیك لەو شوینانە ی کە بە روونی دەمزانی شیعری رەنجووری لێ یە کەشکوکی بیلال هێرۆیی یە ، بەم بۆنەوہ داوای یارمەتیم لە کاک ئەحمەد پشدریی کرد ، بەلام نەمانتوانی هیچ دەر دەست بکەین .

لەم روژانە ی شادا کاتیك ریکخستن و لێدانی دیوانە کە تەواو بوو بوو کار لە کارتزازابوو بە بۆنە ی چەژنەوہ چوومە دیدەنی مامۆستا عەلادین سەجادی ، لە کاتی کدا لەو ئی دانیشتبووین پیاویکی خەلکی سلیمانی بە یاضیکی شیعری کۆنی پیشکەش بە مامۆستای سەجادی کرد ، پاش ئەوە ی کە مامۆستا چاویکی پێدا گێرا ، منیش لێم وەرگرتو بە سەر بێتوہ تەماشایە کم کرد ، کەچی بینیم چەند پارچە شیعرو پینچ خستە کی رەنجووری تێدا یە ! بەلام کاتە کە دەر فەتی هیچی نەبوو ، بەلکو لە داها توودا سەریکی لێ بەدەمەوہ .

لێرەدا داوای یارمەتی لە هەموو شیعردۆستان دەکەم بەلکو ئەوە ی لێرەدا لە کیس چوہ لە داها توودا بە سەر بگری تەوہ .

ناوہ روک

	لاپہرہ	بابہت
پیشہ کی	۳	
ناسینی رهنجووری له ريگه‌ی ديوانه كه به‌وه	۵	
گه شتتیک به ديوانی شاعیر دا .	۱۲	
ره‌نجووری و بابہ‌تی میژوو بی	۱۵	
ره‌نجووری و ره‌نگی گول و میوه .	۱۷	
ره‌نجووری و بابہ‌تی نه‌ته‌وايه‌تی	۱۹	
ره‌نجووری و شاعیرانی کوردستان	۲۰	
ره‌نجووری و مونسه‌به‌ی شیعره‌کانی .	۲۲	
ره‌نجووری و نازینی به شیعره‌کانیدا .	۲۳	
ره‌نجووری و دل‌داری	۲۴	
ره‌نجووری به چند شتیوه شیعری گوتوه ؟	۲۶	
پله‌ی شاعیریتی ره‌نجووری .	۲۷	
ره‌نجووری و وه‌لی‌دیوانه .	۳۲	
بابه‌ته‌کانی شیعری ره‌نجووری .	۳۶	
شیعره‌کانی ئەم دیوانه‌م چۆن ریک‌خست .	۳۶	
سه‌رچاوه‌ی ئەم دیوانه .	۳۷	
به‌شی‌ئایینی - میعراج‌نامه .	۳۸	
مونا‌جاتی ره‌نجووری .	۵۶	
میژوو .	۶۹	
دل‌داری .	۸۱	
نامه‌ی هاوه‌لان .	۱۴۶	
ره‌نجووری بو‌لای میرزا نه‌جه‌ف‌ع‌لی نووسیوه .	۱۴۶	
وه‌لامی میرزا نه‌جه‌ف بو‌ ره‌نجووری .	۱۴۷	
ره‌نجووری له وه‌لامی هیجرانیدا .	۱۵۲	
نامه‌ی هیجرانی بو‌ ره‌نجووری .	۱۵۴	
ره‌نجووری به‌م شتیوه وه‌لامی یوسف ده‌داته‌وه .	۱۵۶	
شیخ یوسفی خه‌لکی داله‌رو ئەم غه‌زده‌لی بو‌ ره‌نجووری نووسیوه .	۱۵۷	

<u>بابەت</u>	<u>لاپەرە</u>
نامەى رەنجوورى بۆ وهلى دىوانه .	۱۶۰
وهلامى وهلى دىوانه بۆ رەنجوورى .	۱۶۱
رەنجوورى له وهلامى (شهوقى) دا نووسىويه .	۱۶۳
نامەى شهوقى بۆ رەنجوورى .	۱۶۵
رەنجوورى بۆ حەمەئاغاي مەصرە فى نووسىويه	۱۶۶
رەنجوورى ئەم پارچەى بۆ زەبوونى نووسىويه .	۱۶۸
رەنجوورى بەم شىئوه وهلامى مەلا حەيدەرى داووتەوه .	۱۶۹
مەلا حەيدەرى دزلهى بۆ رەنجوورى نووسىويه .	۱۷۱
فۆلكلۆر .	۱۷۶
رەنگى گۆل و ميوه .	۱۸۷
پياھەلدان و شىن و لاواندەوه .	۱۹۵
له ستايشى شىخ ئەحمەدى بۆنخۆشدا .	۱۹۷
له لاواندەوهى شىخ ئەحمەدى بۆنخۆشدا .	۲۰۰
له لاواندەوهى زەبوونىدا .	۲۰۳
نامەى رەنجوورى بۆ عەبدو رەحمان پاشاى بابان .	۲۰۵
له لاواندەوهى وهلى دىوانەدا .	۲۰۹
صۆفى گەربى .	۲۱۲
بەشى سۆرانى . پىنج خستەكى (رەنجوورى) لەسەر شىعەرى كارىزى .	۲۳۱
تەخمىسى مەلا عومەرى رەنجوورى لەسەر غەزەلى حافظ .	۲۳۴
موخەممەسى رەنجوورى .	۲۳۵
فەرھەنگۆك .	۲۳۸

له كتيبخانهى نيشتمانيدا
ژماره (۱۰۷۴) ى سالى (۱۹۸۳) ى دراووتى

نرخى (۱۲۵۰) فلسفه